
02014730910030032

20529

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ **Αρ. Φύλλου 1473**

9 Οκτωβρίου 2003

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθ. 26297

Έγκριση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

**Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις των άρθρων 8, 18 παράγραφος 5 του Ν. 2742/99 «Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 207).

2. Την από 2.6.2003 γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

3. Την εισήγηση της Δνσης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ 22434/3.6.2003.

4. Το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Εγκρίνεται το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, με το οποίο:

- Καταγράφεται και αξιολογείται η θέση της Περιφέρειας στο διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο, ο ρόλος της σε εθνικό επίπεδο και σε σύγκριση με άλλες περιφέρειες καθώς επίσης και οι λειτουργίες διαπεριφερειακού χαρακτήρα που έχει ή μπορεί να αναπτύξει.
- Καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και διάρθρωση του χώρου στο επίπεδο της Περιφέρειας.
- Αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών πολιτικών και προγραμμάτων στο Επίπεδο της Περιφέρειας και
- Προσδιορίζονται με προοπτική δεκαπέντε (15) ετών βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη του χώρου στο επίπεδο της Περιφέρειας, οι οποίες θα προωθούν την ισότιμη ένταξή της στον ευρύτερο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο.

(τα παραπάνω καθορίζονται ειδικότερα στο άρθρο 3)

Άρθρο 2

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου στοχεύει:

- Στην εναρμόνιση με τα εγκεκριμένα ή υπό διαμόρφωση κείμενα του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και την εξειδίκευση και συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων και επιλογών τους, στο επίπεδο της Περιφέρειας.
- Την προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και διαρκούς ανάπτυξης της Περιφέρειας σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητές της.
- Στην ενσωμάτωση των κατευθύνσεων του περιφερειακού προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς και άλλων γενικών ή ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου της περιφέρειας.
- Στην εξασφάλιση της ικανότητάς τους να αποτελέσουν τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επί μέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων του Κράτους, των δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας, που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του περιφερειακού χώρου.
- Στην εξασφάλιση κατευθύνσεων για τα μεγάλα αστικά συγκροτήματα για τα οποία απαιτούνται Ρυθμιστικά Σχέδια για την οικιστική τους οργάνωση και για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Στην εξασφάλιση της ικανότητάς τους να λειτουργούν ως κατευθυντήρια πλαίσια στα κατώτερα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΠΕΡΠΟ, και ΖΟΕ) εξασφαλίζοντας την συνεκτική διαχείριση του χώρου.
- Στην εξειδίκευση και συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων ως επιλογών των χωρικών κατευθύνσεων αναφορικά με τις περιοχές στις οποίες θα ενεργοποιούνται τα εργαλεία και οι μηχανισμοί του Ν. 2742/1999, ειδικότερα δε οι Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων και τέλος οι Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων.
- Στον καθορισμό προγράμματος δράσης στο οποίο εξειδικεύονται οι απαιτούμενες ενέργειες για την εφαρμογή των προτάσεων των ΠΠΧΣΑΑ, ρυθμίσεις, μέτρα και

προγράμματα, το κόστος και οι πηγές χρηματοδότησης των προτεινόμενων παρεμβάσεων, καθώς και οι φορείς και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων.

Άρθρο 3

Α. ΘΕΣΗ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΣΤΟΝ ΔΙΕΘΝΗ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

(βλ.παράρτημα: χάρτες Αι, Α2)

Ο νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και η γεωγραφική θέση των νησιών από τα οποία απαρτίζεται, προσδιορίζουν κατά κύριο λόγο και τη σχετική θέση της σε επίπεδο χώρας και Ε.Ε. Πρόκειται για θέση διπλής περιφερειακότητας, με την έννοια ότι αυτή αποτελεί ακριτική περιφέρεια της χώρας στα ανατολικά της σύνορα και απομακρυσμένη, περιφερειακή περιοχή της Ε.Ε. στα εξωτερικά της σύνορα, με δυσμενή αποτελέσματα ως προς την ένταξή της στα υπάρχοντα δίκτυα επικοινωνίας και ανταλλαγών.

Οι γεωπολιτικές συνθήκες και οι ελληνοτουρκικές σχέσεις περιορίζουν, ακόμα, τις δυνατότητες συνεργασίας των νησιών με τα απέναντι παράλια της Μ. Ασίας, καθιστώντας την απομόνωση αυτής της συνοριακής περιοχής διπλή, εφόσον στα προς ανατολάς εξωτερικά της σύνορα περισσότερο δέχεται πιέσεις παρά βρίσκει δυνατότητες συνεργασίας. Αν και η κατάσταση βελτιώνεται με γρήγορους ρυθμούς, καθώς τόσο οι υποδομές όσο και οι αλλαγές στην ακτοπλοΐα και στις αεροπορικές μεταφορές, αλλά και οι ελληνοτουρκικές σχέσεις, αλλάζουν, εξακολουθεί να αποτελεί ένδειξη του κύριου προβλήματος του συγκεκριμένου νησιωτικού χώρου.

Η διπλή περιφερειακότητα του Βορείου Αιγαίου αντανακλάται τόσο στους δείκτες οικονομικών εξελίξεων, κατά κύριο λόγο στο ΑΕΠ, όσο και στην προσπελασιμότητα της Περιφέρειας. Παρά τη βελτίωση της θέσης της, με κριτήριο το κατά κεφαλή ΑΕΠ, κατατάσσεται μεταξύ των πτωχότερων της Ε.Ε. Η Περιφέρεια παραμένει εκτός των κυρίων αξόνων διαπεριφερειακού χαρακτήρα, όπως ο άξονας Αδριατικής - Ιονίου ή ο χερσαίος άξονας ανάπτυξης S του ΠΑΘΕ. Ακόμα και ο άξονας της Μαύρης Θάλασσας και των λιμένων της Β. Ελλάδας αφήνει την Περιφέρεια ανεπηρέαστη. Η υλοποίηση μεγάλων δικτύων μεταφορών, ενέργειας, τηλεπικοινωνιών, μεταβίβασης πληροφοριών, παράλληλα με την ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών, θα συμβάλει στη βελτίωση της σύνδεσής της με τους εθνικούς άξονες ανάπτυξης. Η περιοχή συνδέεται κατά βάση με την Αττική και δευτερευόντως με την Κεντρική Μακεδονία, ενώ υπάρχουν σημαντικά προβλήματα εσωτερικής επικοινωνίας μεταξύ των νησιών.

Ορισμένα από τα σημερινά μειονεκτήματα θα μπορούσαν να μετατραπούν σε πλεονεκτήματα, εφόσον θα ήταν δυνατό ένα διαφορετικό πλαίσιο ελληνοτουρκικών σχέσεων καθώς και μια μεγαλύτερη διοικητική αυτοδυναμία της περιοχής. Ο νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας, το ποικίλο μέγεθος των νησιών της και το παραγωγικό της πρότυπο, αποτελούν προϋποθέσεις για την εκκίνηση νέων δραστηριοτήτων, όπως ο τουρισμός, που συμβάλλουν στη βελτίωση της εικόνας της οικονομίας της. Προς το παρόν, οι μόνες λειτουργίες που θα μπορούσαν να θεωρηθούν διαπεριφερειακής σημασίας, είναι οι εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητες του Πανεπιστημίου Αιγαίου, οι οποίες φιλοξενούνται σε τρία από τα νησιά της Περιφέρειας (Λέσβο, Χίο και Σάμο).

Β. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

(βλ. παράρτημα: χάρτες: Β4)

Β.1 Η αναπτυξιακή φυσιογνωμία: αξιολόγηση και προοπτικές

Πληθυσμιακό δυναμικό

Η ολιγοπληθής Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, μετά την πληθυσμιακή συρρίκνωση που γνώρισε ως αποτέλεσμα σημαντικής μεταναστευτικής κίνησης κατά τις δεκαετίες ‘60 και ‘70, εμφανίζει πληθυσμιακή ανάκαμψη με μικρή αλλά σταθερή αυξητική τάση του πληθυσμιακού δυναμικού και των τριών Νομών. Σημαντικές διαφοροποιήσεις πληθυσμιακών μεταβολών παρατηρούνται στο εσωτερικό των νησιών. Οι υψηλότερες πληθυσμιακές πυκνότητες καταγράφονται στις παραλιακές περιοχές που γειτνιάζουν με τα αστικά κέντρα των τριών μεγάλων νησιών της Περιφέρειας.

Απασχόληση

Ο αριθμός των απασχολουμένων εμφανίζει μείωση στο σύνολο της Περιφέρειας, με εντονότερη στο νομό Λέσβου. Ο πρωτογενής τομέας σημειώνει τη μεγαλύτερη συρρίκνωση σε αντίθεση με τον τριτογενή, ο οποίος αυξάνει τη σχετική συμμετοχή του στην απασχόληση.

Οικονομία

Η οικονομία της Περιφέρειας κατά τη δεκαετία του ‘90 φαίνεται να στηρίζεται ολοένα και περισσότερο στον τριτογενή τομέα (με κριτήρια το ΑΕΠ και την απασχόληση). Η διάρθρωση της παραγωγής / οικονομίας έχει διαφοροποιηθεί σημαντικά κατά την τελευταία εικοσαετία, με κύρια χαρακτηριστικά τη σημαντική μείωση του ρόλου του πρωτογενή τομέα ως προς την απασχόληση αλλά με παράλληλη αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, την επίσης σημαντική μείωση της συμμετοχής του δευτερογενή τομέα στο συνολικό περιφερειακό ΑΕΠ, αλλά με αύξηση της συμμετοχής του στην απασχόληση και, τέλος, τη σημαντική αύξηση της σημασίας του τριτογενή τομέα στο συνολικό περιφερειακό ΑΕΠ και την απασχόληση, με μικρή αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας (ΑΕΠ ανά απασχολούμενο) σ’ αυτόν.

Ο παραγωγικός ιστός της Περιφέρειας αντιμετωπίζει έντονα διαρθρωτικά προβλήματα, τα οποία οφείλονται στη μέχρι σήμερα παραγωγική δομή της σε σχέση με τη γεωγραφική της φυσιογνωμία. Η ενδοπεριφερειακή διάρθρωση της παραγωγικής δομής και η εξέλιξή της διαφοροποιείται σε σημαντικό βαθμό μεταξύ των Νομών. Σημειώνεται η δυνατότητα εξειδίκευσης των νησιών της Περιφέρειας σε ορισμένα προϊόντα, τα οποία με εκσυγχρονισμό των καλλιεργειών και καθετοποίηση στις διαδικασίες μεταποίησης και εμπορίας, θα ήταν δυνατόν να παραχθούν σε ικανές ποσότητες και με χαμηλό σχετικά κόστος με στόχο την εξαγωγή προς τρίτες χώρες. Παράλληλα, αγροτικές δραστηριότητες μικρότερης κλίμακας μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά με τον τουρισμό, στοχεύοντας σε υψηλής ποιότητας προϊόντα, για τα οποία είτε υπάρχει ήδη ζήτηση είτε μπορεί να δημιουργηθεί με κατάλληλη στρατηγική.

Επενδύσεις

Ως προς τις Δημόσιες Επενδύσεις η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου διατηρεί σχεδόν σταθερό ποσοστό συμμετοχής στη διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας, τόσο στις συνολικές Δημόσιες Επενδύσεις τις χώρας, όσο και σε αυτές που περιλαμβάνονται στα συγχρηματοδοτούμενα από την Ε.Ε. προγράμματα. Ενδοπεριφερειακές διαφο-

ροποιήσεις σημειώνονται στις σχετικές κατανομές τόσο των δημοσίων όσο και των ιδιωτικών επενδύσεων (που ενισχύονται στο πλαίσιο των Αναπτυξιακών Νόμων 1262/82 και 1892/90) με αναλογικά υψηλότερη συμμετοχή του Ν. Λέσβου σε αντίθεση με αυτή του Ν. Χίου.

Μορφωτικό επίπεδο

Γενικά, η Περιφέρεια Β. Αιγαίου ακολουθεί τη μέση εθνική κατανομή του πληθυσμού ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης, με μεγαλύτερη συγκέντρωση στα χαμηλότερα εκπαιδευτικά επίπεδα (απόφοιτοι δημοτικού και αναλφάβητοι). Ο Ν. Χίου παρουσιάζει την καλύτερη ενδοπεριφερειακή κατανομή κατά επίπεδο εκπαίδευσης (χαμηλότερο ποσοστό αναλφάβητων και υψηλότερο ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης).

Δυναμικό φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

Η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί κυρίαρχο στόχο, ισοδύναμο με αυτό της άρσης της περιφερειακότητας και της απειλής της απομόνωσης και παρακμής. Η πολιτιστική κληρονομιά είναι πόρος μη αναλώσιμος και χρήσιμος για τον τουρισμό στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης. Η ανάδειξη και προβολή της είναι απαραίτητη όσο και η διαφύλαξη και προστασία της.

Β.2 Η χωροταξική οργάνωση - Αξιολόγηση και προοπτικές

Β.2.1 Χωρική οργάνωση υποδομών

Β.2.1.1 Μεταφορές

Η γεωγραφική θέση, η έλλειψη συνοχής των νησιών και ο συνοριακός χαρακτήρας της Περιφέρειας προσδιορίζουν το ρόλο και τις προϋποθέσεις για τη λειτουργική ένταξή της στο ευρύτερο συγκοινωνιακό δίκτυο της χώρας.

Τα δίκτυα και οι υποδομές μεταφορών ποικίλλουν ως προς το βαθμό καθυστέρησης από νησί σε νησί. Η ιδιαιτερότητα και η κλίμακα της νησιωτικής Περιφέρειας προσδίδουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στο σύνολο των μεταφορών. Τα χερσαία δίκτυα διαδραματίζουν δευτερεύοντα ρόλο, νομαρχιακού ή τοπικού επιπέδου, ενώ αντίθετα οι θαλάσσιες και εναέριες μεταφορές αποκτούν μια σημασία πολύ μεγαλύτερη, ιδιαίτερα αν αντιπαρατεθούν με τις χαμηλές πληθυσμιακές πυκνότητες και μια μάλλον καθυστερημένη τοπική οικονομία. Τρία από τα πέντε μεγάλα νησιά, η Λέσβος, η Χίος και η Σάμος, βρίσκονται σε εξαιρετική γεωγραφική εγγύτητα με τη Μικρασιατική ακτή, η οποία, βέβαια, για γεωπολιτικούς λόγους αποτελεί και «σκληρή» συνοριακή γραμμή.

Οι στρατηγικά σχεδιασμένες συνδυασμένες μεταφορές προσφέρουν λύσεις βέλτιστης αξιοποίησης των υποδομών σε διεθνή κλίμακα. Στην περίπτωση των νησιών, κυρίαρχο ρόλο θα διαδραματίσει η ακτοπλοΐα μικρών αποστάσεων. Οι αναμενόμενες αλλαγές στη λειτουργία και τον εξοπλισμό της ακτοπλοΐας μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα τον υποδιπλασιασμό των χρονοαποστάσεων, γεγονός που θα αλλάξει ριζικά την εικόνα των ενδοπεριφερειακών συνδέσεων αλλά και των διασυνδέσεων με άλλες χωρικές ενότητες, όπως με τις Κυκλάδες, τα Δωδεκάνησα και τις Β. Σποράδες. Μια τέτοια προοπτική θα συνέδεε λειτουργικά τα δύο μέσα, εναέρια και θαλάσσια, αξιοποιώντας τις διαφορετικές οικονομίες κλίμακας, οι οποίες τα χαρακτηρίζουν.

Οι μεταφορές στην Περιφέρεια χαρακτηρίζονται από τις παρακάτω αδυναμίες:

- Έλλειψη συντονισμού μεταξύ των μέσων (αερομεταφορές, ακτοπλοϊκές, χερσαίες) τόσο λειτουργικά όσο και στην οργάνωση των υποδομών (λιμάνια, αεροδρόμια).
- Αδυναμία ανταπόκρισης στις πιέσεις αιχμών που χαρακτηρίζουν τα νησιά.
- Έλλειψη αποτελεσματικών συνδέσεων με τον κύριο κορμό των δικτύων (εθνικών, διευρωπαϊκών).
- Οξείες δυσχέρειες μετακινήσεων, ενδοπεριφερειακών αλλά και προς άλλες νησιωτικές περιφέρειες (Νότιο Αιγαίο, Κρήτη).

Το οδικό δίκτυο στα νησιά ολοκληρώνει το μεταφορικό έργο του οποίου το αρχικό σκέλος πραγματοποιείται από τις θαλάσσιες και τις αεροπορικές συνδέσεις και αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα ενδοεπικοινωνίας.

Μια ιδιαιτερότητα του οδικού δικτύου στο νησιωτικό χώρο αποτελεί το γεγονός ότι πολλά από τα άκρα των μετακινήσεων (προελεύσεις - προορισμοί) έχουν απόλυτα εποχικό χαρακτήρα. Ετσι, ορισμένοι φόρτοι παρουσιάζουν έντονες εποχικές διακυμάνσεις, φθάνοντας έως και σε μηδενισμό.

Χερσαίες μεταφορές

Για την εσωτερική λειτουργία του κάθε νησιού και τις δεδομένες χωροταξικές ανισότητες της ενδοχώρας τους, το ατελές οδικό δίκτυο αποτελεί ένα χρόνιο παράγοντα δυσλειτουργίας. Τα σημαντικότερα προβλήματα είναι:

- Η μέτρια έως κακή κατάσταση των δρόμων σε πολλά τμήματα καθώς και τα χαμηλά τεχνικά χαρακτηριστικά χάραξης, κυρίως στα ορεινά.
- Η έλλειψη εσωτερικών βρόγχων ολοκλήρωσης δικτύων.
- Η έλλειψη παράκαμψης, με περιφερειακές αρτηρίες, των πόλεων και λοιπών σημαντικών οικιστικών κέντρων.

Θαλάσσιες μεταφορές

Το σύστημα λιμένων του Αιγαίου λειτουργεί ως ένα ισχυρά ιεραρχημένο σύστημα με κέντρο το λιμένα του Πειραιά και χαρακτηρίζεται από την ακτινική του διάταξη. Οι κύριοι λιμένες της Περιφέρειας έχουν κατασκευασθεί σε προηγούμενες περιόδους μεγαλύτερης συγκριτικά έντασης των εμπορευματικών ανταλλαγών. Η θέση και η λειτουργικότητά τους παρουσιάζουν προβλήματα, αφού συγκρούονται με χρήσεις και δίκτυα των πολεοδομικών συγκροτημάτων με τα οποία βρίσκονται σε άμεση επαφή. Τα προβλήματα αυτά είναι κυρίως κυκλοφοριακά αλλά και προβλήματα ανεπάρκειας των χερσαίων λιμενικών χώρων. Οι περισσότεροι λιμένες είναι μεικτοί, δεν περιλαμβάνουν χώρους εξειδικευμένων υπηρεσιών ούτε σύγχρονες υποδομές αποθήκευσης, Ro Ro, τηλεπικοινωνιών, κ.λπ.

Ως μαρίνες λειτουργούν, επίσης, όλα τα λιμάνια και τα αλιευτικά καταφύγια της Περιφέρειας, στα οποία τα ελλιμενιζόμενα σκάφη καταβάλλουν κάποια τέλη.

Κατά τους θερινούς μήνες, η Μυτιλήνη συνδέεται με το Αϊβαλί και το Βαθύ Σάμου με το Κουσάντασι. Καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, η Χίος συνδέεται με το Τσεσμέ της Τουρκίας.

Στο νέο κλίμα απελευθέρωσης (cabotage), είναι φυσικό ο παραδοσιακά δυναμικός κλάδος της ναυτιλίας να κυριαρχήσει και πάλι, με νέους όρους λειτουργίας, στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο. Γενικότερα, η ανάδυση ενός νέου δικτύου ακτοπλοΐας για το Αιγαίο θα χαρακτηρίζεται από την απομάκρυνση από ένα ισχυρό ακτινικό δίκτυο χωρίς ιεράρχηση και τον εκσυγχρονισμό των μέσων ως προς την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών αλλά και την ταχύτητα. Έχει πλέον διαπιστωθεί ότι οι με-

γάλες σε μέγεθος μετακινήσεις γίνονται, χωρίς ανταγωνισμό ακόμη, στον άξονα Κρήτη - Πειραιάς και στο διεθνή άξονα Πάτρα - Αδριατική, (κύρια σύνδεση με την Ευρώπη των 15 στην τρέχουσα περίοδο). Εκτός των αξόνων αυτών, που λόγω ζήτησης ή ανταγωνισμού χαρακτηρίζονται από μεγάλες επενδύσεις σε μέσα μεταφοράς, στο κεντρικό Αιγαίο ο εκσυγχρονισμός των μέσων εκτιμάται ότι θα περιοριστεί σε συγκεκριμένους προορισμούς μεγάλης ζήτησης, όπως η Μύκονος, Θήρα κλπ. Ο εκσυγχρονισμός αυτός μπορεί να δημιουργήσει συνθήκες ανταγωνιστικότητας των νέων θαλάσσιων μέσων μεταφοράς έναντι των αερομεταφορών, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τη ζήτηση που εκφράζεται από ευνοημένες εισοδηματικές τάξεις. Κατά τα άλλα, το υπόλοιπο Αιγαίο συνεχίζει να υφίσταται τις συνέπειες ενός υποβαθμισμένου συστήματος ακτοπλοΐας, με το Βόρειο Αιγαίο να εισπράττει ίσως το κατώτερο επίπεδο εξυπηρέτησης.

Αεροπορικές μεταφορές

Τα αεροδρόμια της Περιφέρειας είναι εγκατεστημένα στα πέντε μεγάλα νησιά, με πιο πρόσφατο το αεροδρόμιο της Ικαρίας. Εντάσσονται σ' ένα εθνικό σύστημα αερομεταφορών, ακτινικής διάταξης, η οποία ακολουθείται και σε επίπεδο της Περιφέρειας, με κύριο πόλο και όγκο μεταφορικού έργου από την Αθήνα προς τα πέντε νησιά.

Το αεροδρόμιο της Μυτιλήνης κατατάσσεται από άποψη κοινοτικού ενδιαφέροντος στην τρίτη κατηγορία. Τα αεροδρόμια της Μυτιλήνης, της Λήμνου και της Σάμου χαρακτηρίζονται ως διεθνή αεροδρόμια από την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας. Το αεροδρόμιο της Χίου δέχεται κυρίως πτήσεις εσωτερικού όπως και το αεροδρόμιο της Ικαρίας. Κανένα αεροδρόμιο στην Περιφέρεια δεν διεκδικεί ριζικά διαφορετική ιεραρχική θέση ώστε να αποτελέσει πόλο από όπου, με άλλα μέσα, θα διανέμονται οι μετακινήσεις.

Τα ελικοδρόμια είναι χωροθετημένα στη Λέσβο (Ερεσό), στον Αγ. Ευστράτιο, τα Ψαρά και τις Οινούσσες, τους Φούρνους, ενώ σε στάδιο υλοποίησης βρίσκεται το ελικοδρόμιο στις Ράχες Ικαρίας.

Βασικά προβλήματα στην ανάπτυξη και ολοκλήρωση του αεροπορικού δικτύου της Περιφέρειας αποτελούν:

- Η έλλειψη ενδοχώρας και πληθυσμιακών μεγεθών που να δημιουργούν ζήτηση για τακτικά και εποχικά δρομολόγια.
- Η εποχικότητα, κυρίως λόγω του τουρισμού, που δημιουργεί οξείες αιχμές και οδηγεί σε υποβάθμιση της εξυπηρέτησης.
- Η απουσία άλλων μέσων διασύνδεσης των νησιών μεταξύ τους, τα οποία θα επέτρεπαν την εγκατάσταση ενός βέλτιστου δικτύου συνδυασμένων μεταφορών.
- Η έλλειψη εγκαταστάσεων διακίνησης επιβατών.

Πάντως η απελευθέρωση του κλάδου των αερομεταφορών σε συνδυασμό με τη νέα εγκατάσταση του Αερολιμένα «Ελ. Βενιζέλος», θα δημιουργήσει ένα νέο τοπίο ως προς τη διάρθρωση και τη λειτουργία του δικτύου. Οι νέες επιχειρήσεις που θα εισέλθουν στον ανταγωνισμό, θα δημιουργήσουν συνθήκες και κίνητρα για τον εκσυγχρονισμό του εθνικού αερομεταφορέα. Παράλληλα, θα δημιουργηθούν κάποια προβλήματα που θα απαιτήσουν σχεδιασμένη αντιμετώπιση:

- Δημιουργία δικτύου με κομβικά σημεία (HUB): η ενδυνάμωση του ρόλου του αεροδρομίου της Θεσσαλονίκης και ενδεχομένως και αυτού του Ηρακλείου, ως εξέχοντος νησιωτικού κόμβου, συνιστούν μια πιθανή εξέλιξη.
- Αεροπλοΐα μικρών αποστάσεων: είναι στενά συνδεδεμένη με το δίκτυο τουριστικών πακέτων, προσφέροντας το σύνολο των μετακινήσεων και άλλων υπηρεσιών. Τα δίκτυα αυτά μπορεί να αναπαρασταθούν ως τα αντίστοιχα υδροπτέρυγα της ναυσιπλοΐας. Η είσοδος στον τομέα, ιδιωτικών μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων, αντιστρατεύεται τη δημιουργία μικρών εταιρειών που θα μπορούσαν να διαθέτουν αεροσκάφη μικρής χωρητικότητας, ικανά να εξυπηρετούν διάφορα σημεία του νησιωτικού χώρου.
- Charters: η απελευθέρωση του τομέα θα καταργήσει ή θα μετασχηματίσει το θεσμό των charters. Εντούτοις, δεν θα μειωθούν οι απευθείας πτήσεις από το διεθνή χώρο προς τα πέντε αεροδρόμια της Περιφέρειας, τις οποίες θα αναλάβουν οι μεγάλες εταιρείες, κυρίως των χωρών της Ε.Ε.
- Εμπορευματική κίνηση: αν και η ναυσιπλοΐα θα αναλαμβάνει πάντοτε συντριπτικό ποσοστό των μεταφορών, αναμένεται αύξηση των υπηρεσιών εμπορευματικών αεροπορικών μεταφορών.

Β.2.1.2 Ενέργεια

Το ενεργειακό πρόβλημα στα νησιά της Περιφέρειας περιγράφεται από:

- Την εξάρτηση από εξωγενείς παράγοντες (επισφαλής περιβαλλοντικά εφοδιασμός με παράγωγα πετρελαίου, καιρικές συνθήκες κ.λπ.).
- Το υψηλό κόστος παραγωγής.
- Τις εποχιακές διακυμάνσεις της ζήτησης λόγω του τουρισμού.
- Την αυξητική τάση της συνολικής κατανάλωσης (αύξηση της οικιστικής, γεωργικής και εμπορικής χρήσης και ταυτόχρονη κάμψη της βιομηχανικής).
- Την παρουσία μεμονωμένων συστημάτων (σε αντίθεση με τη λογική της ολοκληρωμένης οργάνωσης στον εθνικό και ευρωπαϊκό χώρο) χωρίς εναλλακτικές δυνατότητες που καλύπτουν αυτόνομα τις ενεργειακές ανάγκες.
- Τα προβλήματα στελέχωσης και τεχνικής υποστήριξης των εγκαταστάσεων.
- Τις χρονοβόρες διαδικασίες προμηθειών εξοπλισμού για την κάλυψη των προγραμματιζόμενων επενδύσεων.
- Τις επιφυλάξεις που αντιμετωπίζει η ΔΕΗ από την πλευρά των τοπικών κοινωνιών σε οποιαδήποτε προσπάθεια ενίσχυσης, επέκτασης, μετεγκατάστασης ή κατασκευής νέων σταθμών, όχι μόνο για τις «παραδοσιακές» μορφές παραγωγής ενέργειας αλλά και για τις ήπιες, νέας τεχνολογίας.

Στην Περιφέρεια Β. Αιγαίου είναι εγκατεστημένες μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που χρησιμοποιούν ως καύσιμη ύλη το μαζούτ και το ντίζελ. Αιολικά πάρκα υπάρχουν στη Λέσβο, Λήμνο, Χίο, Ψαρά, Σάμο και Ικαρία. Οι διαθέσιμοι πόροι του Β. Αιγαίου αξιολογούνται με προτεραιότητα ως εξής:

- Ένταξη των αιολικών συστημάτων στο ηλεκτρικό ισοζύγιο της Περιφέρειας.
- Παραγωγή θερμικής ενέργειας από υφιστάμενες γεωθερμικές πηγές και ηλιακή ενέργεια.
- Εύρεση και ανάπτυξη νέων γεωθερμικών πηγών.

Η αύξηση της παραγωγής αιολικής ενέργειας πιθανόν θα καλύψει τα μεγέθη κατανάλωσης των μικρών νησιών (Αγ. Ευστράτιος, Ψαρά, κ.λπ.), ισοσκελίζοντας τη ζήτηση ή, τουλάχιστον, μην επιβαρύνοντας το κεντρικό σύστημα. Όμως, στην περίπτωση των μεγεθών κατανάλωσης των μεγάλων νησιών, στα οποία επιπλέον η εποχικότητα του τουρισμού δημιουργεί επικίνδυνες αιχμές, οι ήπιες μορφές δεν φαίνονται ακόμη ικανές να συμβάλουν ουσιαστι-

κά στο μεγάλο σύστημα της θερμικής παραγωγής. Το μέγεθος της συμβολής τους θα μπορούσε προοδευτικά να αυξηθεί.

Β.2.1.3 Υδατικό δυναμικό

Τα κοινά χαρακτηριστικά των νησιών που δυσχεραίνουν τη διαχείριση του υδατικού πλούτου τους είναι:

- Τα μικρά επίπεδα βροχόπτωσης.
- Η γεωπολιτική τους δομή.
- Η εποχικότητα της κατανάλωσης, ιδιαίτερα σε σχέση με την τουριστική κίνηση.
- Η ευπάθεια της περιοχής στην οποία βρίσκονται.

Σε κάποια από τα νησιά, αναπτύσσονται υδροφόροι ορίζοντες στις παράκτιες πεδιάδες, που κρίνονται αξιόλογοι όχι τόσο για τις μεγάλες ποσότητες υπόγειου νερού που διαθέτουν, όσο για τη χρησιμοποίησή τους στη κάλυψη τοπικών αναγκών σε νερό ύδρευσης και άρδευσης. Η ανάπτυξη καρστικών, κυρίως, υδροφορέων ανοιχτών προς τη θάλασσα δημιουργεί πρόσθετες δυσκολίες στην αξιοποίηση των υπόγειων αποθεμάτων νερού. Σε πολλές θέσεις αρδεύσεων από υπόγεια ύδατα, η υπεράντληση έχει ως συνέπεια την πτώση του υδροφόρου ορίζοντα και την υφαλμύρυνση των υπόγειων υδάτων. Για την αντιμετώπιση του υδατικού προβλήματος στην Περιφέρεια το Υπουργείο Γεωργίας κατασκευάζει ή προτείνει μια σειρά λιμνοδεξαμενών και φραγμάτων. Τα έργα αυτά θεωρούνται απαραίτητα για τη διατήρηση του υδατικού ισοζυγίου, ενώ παράλληλα θα καλύψουν τις ανάγκες των νησιών. Η διαχείριση των υδάτων με όρους αειφορίας αποτελεί ανάγκη και προτεραιότητα της χωρικής ανάπτυξης. Λύσεις μεταφοράς μπορούν να εφαρμοσθούν μόνο στις περιπτώσεις των μικρών νησιών.

Β.2.1.4 Υποδομές περιβάλλοντος

ΧΥΤΑ - ΧΔΑ

Στο νήσο Λήμνο λειτουργεί ΧΥΤΑ (ενταφιασμός με προβλήματα). Στον Αγ. Ευστράτιο λειτουργεί χώρος διάθεσης απορριμμάτων υποτυπωδώς. Στο νησί της Χίου υπάρχουν τρεις χώροι διάθεσης απορριμμάτων, δύο εκ των οποίων ανεξέλεγκτοι. Λειτουργεί ένας ΧΥΤΑ που εξυπηρετεί τη Β-Α Χίο.

Στη Σάμο χώροι διάθεσης απορριμμάτων λειτουργούν στο Βαθύ, στο Καρλόβασι, στο Μαραθόκαμπο (Άγιοι Πάντες) και στις Καμάρες - Κοκκάρι. Νέοι οργανωμένοι ΧΥΤΑ υπάρχουν στους Φούρνους και την Ικαρία.

Αστικά λύματα

Ελάχιστες από τις μονάδες βιολογικού καθαρισμού, που κατασκευάσθηκαν με χρηματοδότηση του Β' ΚΠΣ, λειτουργούν αποτελεσματικά (ακατάλληλος σχεδιασμός, υψηλό κόστος λειτουργίας). Περιβαλλοντικά προβλήματα δημιουργεί η ανεπαρκώς μελετημένη κατασκευή των δικτύων αποχέτευσης.

Β.2.2 Οικιστικό δίκτυο

Αστικά Κέντρα

Σε ότι αφορά την κατανομή του πληθυσμού των πρώην ΟΤΑ, ανάλογα με το γεωγραφικό ανάγλυφο και τη θέση της έδρας τους, σύμφωνα με τα στοιχεία του 1991, προηγούνται σε πληθυσμό οι πεδινοί ΟΤΑ (59,9% του συνόλου), ακολουθούν με 23,8% οι ημιορεινοί ΟΤΑ και στην τελευταία θέση βρίσκονται οι ορεινοί με 20,3%.

Το σύστημα εποικισμού των νησιών ακολουθεί τη γεωγραφική τους δομή. Η Ικαρία και η Σάμος είναι ορεινά νησιά και συγκεντρώνουν τους οικισμούς τους στις ορεινές περιοχές. Η Χίος, μολονότι ορεινή, λόγω του σχετικά μεγάλου αστικού της κέντρου εμφανίζει συγκέντρωση πληθυσμού στις πεδινές περιοχές, ενώ οι ορεινοί οικισμοί παρουσιάζουν χαμηλές πληθυσμιακές συγκεντρώσεις. Η Λήμνος κατά βάση είναι πεδινή, με ελάχιστους ημιορεινούς ΟΤΑ. Ο Νομός Λέσβου παρουσιάζει ένα δυϊσμό που εκφράζεται στον πεδινό χαρακτήρα της εποίκισης στις επαρχίες Μυτιλήνης και Λήμνου και στον ορεινό και ημιορεινό χαρακτήρα αντιστοίχως των επαρχιών Μηθύμνης και Πλωμαρίου.

Με βάση το χαρακτήρα της Περιφέρειας, ως αστικά κέντρα θα πρέπει να προσδιορισθούν τόσο τα κέντρα των μικρών νησιών όσο και οι κεντρικοί τόποι των μεγάλων νησιών, οι οποίοι προέκυψαν από την προσαρμογή του ιστορικού προτύπου τους στις δυνατότητες της σύγχρονης εποχής. Η ανάπτυξή τους προήλθε, επίσης, από την ανάπτυξη του χερσαίου οδικού και συγκοινωνιακού δικτύου και προσδιόρισε, στη συνέχεια, τις μεταβατικές διαδικασίες ή τις ανάγκες, πλέον, σε υποδομές. Θα πρέπει στα «αστικά» κέντρα της Περιφέρειας να συμπεριληφθούν, εκτός από τα τυπικά αστικά κέντρα των νομών, η Μύρινα της Λήμνου, η Ερεσός, η Μήθυμνα, η Καλλονή, ο Πολιχνίτος, ο Μανταμάδος, ο Παππάδος και το Πλωμάρι στη Λέσβο, ο Αγ. Κήρυκος στην Ικαρία, το Καρλόβασι και το Πυθαγόρειο στη Σάμο, τα Καρδάμυλα και το Βροντάδο στη Χίο.

Παραδοσιακοί Οικισμοί και Ιστορικά Κέντρα

Οι παραδοσιακοί οικισμοί, κηρυγμένοι από τα τέλη της δεκαετίας του '70, παρουσιάζουν εξαιρετική ποικιλία ως προς το μέγεθος, το χαρακτήρα και τη σχετική θέση στο οικιστικό δίκτυο. Η εξέλιξή τους επηρεάζεται από τα χαρακτηριστικά αυτά. Έτσι, στη Χίο υπάρχουν τα ακραία παραδείγματα του εγκαταλελειμμένου οικισμού του Αναβάτου και του δυναμικού οικισμού του Κάμπου. Οι περισσότεροι παραδοσιακοί οικισμοί εντοπίζονται στη Χίο, όπου η ισχυρή μεσαιωνική παράδοση και ο μεγάλος βαθμός διατήρησης παρουσιάζουν ολοκληρωμένα σύνολα όπως ο Ανάβατος, τα Μεστά και το ιδιαίτερο φαινόμενο του Κάμπου.

Παρά την αναγνώρισή τους και τα μέτρα προστασίας που έχουν ληφθεί, διατίθενται ελάχιστα κίνητρα και πόροι για την αποκατάσταση και προβολή των οικισμών αυτών. Συνεπώς οι οικισμοί που εμφανίζουν κάποια ανάπτυξη είναι αυτοί που έχουν εισαχθεί στο τουριστικό κύκλωμα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα Μεστά όπου, παρά το πρόγραμμα αποκατάστασης και δημιουργίας ξενώνων από τον ΕΟΤ και την εντυπωσιακή γραφικότητα, δεν υπάρχουν στοιχεία ουσιαστικής ανάπτυξης.

Τα ιστορικά κέντρα των πόλεων, όπως η Άνω Σκάλα Μυτιλήνης, εμφανίζουν προβλήματα συνδυασμού του παραδοσιακού χαρακτήρα και των κεντρικών λειτουργιών.

Β.2.3 Χωρική οργάνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων

Β.2.3.1 Αγροτικές δραστηριότητες

Γεωργία

Το νησί με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία καλλιεργούμενη έκταση είναι η Λήμνος. Ακολουθούν η Λέσβος και η Σάμος. Στη Χίο και στην Ικαρία η γεωργική γη αποτελεί μικρό ποσοστό της συνολικής έκτασης. Τον υψηλότερο κατακερματισμό παρουσιάζουν οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις της Χίου, ενώ στη Λέσβο συναντάται η μεγαλύτερη έκταση ανά αγροτεμάχιο, υψηλότερη και από αυτή της Θεσσαλίας.

Η κύρια καλλιέργεια στο νησί της Λέσβου είναι τα δενδρώδη και κυρίως η ελαιοποιήσιμη ελιά. Ακολουθούν τα κτηνοτροφικά φυτά. Οι αρδευόμενες εκτάσεις καταλαμβάνουν ποσοστό των καλλιεργούμενων εκτάσεων πολύ μικρότερο από το αντίστοιχο της χώρας. Το μεγαλύτερο μέ-

ρος των αρδευόμενων εκτάσεων καλλιεργείται με δένδρα και ακολουθούν οι αροτριαίες καλλιέργειες, τα κηπευτικά και τα αμπέλια. Έχουν πραγματοποιηθεί αρκετά εγγειοβελτιωτικά έργα και προβλέπεται επίσης η κατασκευή σημαντικών ταμιευτήρων. Ο πιο δυναμικός κλάδος του νησιού ήταν παραδοσιακά η παραγωγή ελαιόλαδου (όχι επωνύμου). Όμως, το μη ανταγωνιστικό κόστος παραγωγής σε σχέση με τις ισχύουσες τιμές πώλησης έχει επιφέρει κλονισμό στην οικονομία του νησιού. Πρέπει να ληφθούν μέτρα, ώστε το κύριο προϊόν της περιοχής να μπορέσει να καταλάβει καλύτερη θέση στην αγορά (επωνυμία - έλεγχος ποιότητας). Η μεταποίηση του λαδιού γίνεται σε διάσπαρτα εργοστάσια (ελαιοτριβεία) πλήρως εκσυγχρονισμένα.

Η βασική καλλιέργεια στη Λήμνο είναι οι αροτραίες καλλιέργειες και ιδιαίτερα τα σιτηρά. Η αρδευόμενη έκταση είναι περιορισμένη. Ακολουθούν τα αμπέλια και τα κηπευτικά. Το 51,3% της συνολικής έκτασης του νησιού είναι βοσκότοποι και 39,4% γεωργική γη. Τα δάση είναι ανύπαρκτα. Έχουν κατασκευαστεί ορισμένα εγγειοβελτιωτικά έργα ενώ υπάρχει μεγάλος αριθμός διάσπαρτων ιδιωτικών υδροληψιών.

Στον Άγιο Ευστράτιο υπάρχουν περί τις 30 ιδιωτικές υδροληψίες και αρδεύονται περί τα 150 στρέμματα.

Το μεγαλύτερο ποσοστό της γεωργικής γης της Χίου είναι αρδεύσιμο. Τα εγγειοβελτιωτικά έργα στο νησί δεν συνοδεύονται από οργανωμένα δίκτυα αρδευτικών, στραγγιστικών, αποχετευτικών και οδικών έργων. Κατά καιρούς, έχουν διανοιχτεί, γεωτρήσεις για λογαριασμό των Δήμων και Κοινοτήτων ή και ιδιωτών, που χρησιμοποιούνται για την ύδρευση των κατοίκων ή την άρδευση των καλλιεργειών, κυρίως των εσπεριδοειδών και των κηπευτικών. Οι βοσκότοποι ανήκουν κατά το 1/3 στους ιδιώτες και κατά τα 2/3 στους Δήμους και Κοινότητες. Οι περισσότερες αγροτικές ιδιοκτησίες προέρχονται από κληρονομιές και λίγες από αγοραπωλησίες. Ο τεμαχισμός των ιδιοκτησιών είναι πολύ μεγάλος. Η αγρανάπαυση εμφανίζεται στο 1/3 των καλλιεργούμενων εκτάσεων, λόγω της μικρής απόδοσης των μη αρδευόμενων καλλιεργειών, συνέπεια της μείωσης των βροχοπτώσεων και της ασύμφορης πολλές φορές εκμετάλλευσής τους. Από τις καλλιέργειες, τη μεγαλύτερη έκταση καταλαμβάνουν οι ελιές, ακολουθούν τα μαστιχόδενδρα, τα κτηνοτροφικά φυτά, τα εσπεριδοειδή, το σιτάρι, τα λοιπά όσπρια, το κριθάρι και τα κηπευτικά. Ακολουθούν οι πατάτες, τα γρασίδια και οι υπόλοιπες καλλιέργειες με μικρότερα ποσοστά. Απαιτούνται μέτρα για την τόνωση της αγροτικής παραγωγής. Η αύξηση της αρδεύσιμης γης θα επιτρέψει τη σχετική επάρκεια σε αγροτικά προϊόντα, ώστε να μη χρειάζεται εισαγωγή.

Στις Οινούσσες το 87% περίπου της γεωργικής γης θεωρείται αρδεύσιμο. Δεν έχουν εκτελεστεί εγγειοβελτιωτικά έργα και ως εκ τούτου δεν υφίστανται οργανωμένα δίκτυα αρδευτικών, στραγγιστικών, αποχετευτικών και οδικών έργων. Οι βοσκότοποι ανήκουν αποκλειστικά στους ιδιώτες. Δάση δεν υπάρχουν στο νησί. Ο κατατεμαχισμός του αγροτικού κλήρου είναι πολύ μεγάλος. Η αγρανάπαυση εμφανίζεται με υψηλό ποσοστό. Από τις καλλιέργειες, τη μεγαλύτερη έκταση καταλαμβάνουν τα αμπέλια, τα όσπρια, τα κτηνοτροφικά φυτά και το κριθάρι. Υπάρχουν επίσης διάσπαρτα δένδρα εσπεριδοειδών, οπωροφόρα, αμυγδαλιές, κ.λπ.

Το μεγαλύτερο ποσοστό της συνολικής γεωργικής γης στη νήσο Σάμο θεωρείται αρδεύσιμο. Έχουν δημιουργηθεί δύο ΤΟΕΒ (Κάμπος - Χώρα και Καρλόβασι). Στο Μεσόκαμπο υπάρχει αρδευτικό δίκτυο, ενώ συνολικά στο νησί έχουν κατασκευαστεί 3 λιμνοδεξαμενές. Οι βοσκότοποι στο μεγαλύτερο ποσοστό τους είναι ιδιωτικοί, ενώ πολύ μικρό ποσοστό ανήκει στους Δήμους και τις Κοινότητες. Ο τεμαχισμός των ιδιοκτησιών είναι πολύ μεγάλος. Η αγρανάπαυση εμφανίζεται σε πολύ μικρό ποσοστό επί των καλλιεργούμενων εκτάσεων. Από τις καλλιέργειες τη μεγαλύτερη έκταση καταλαμβάνουν οι ελιές, ακολουθούν τα αμπέλια, τα κτηνοτροφικά φυτά, τα κηπευτικά υπαίθρου και θερμοκηπίου και οι πατάτες. Η ζώνη ονομασίας προέλευσης παραγωγής οινοποιήσιμων ποικιλιών αμπέλου περιλαμβάνει 25 κοινότητες με προοπτική να συμπεριληφθούν και άλλες.

Στους Φούρνους η αγρανάπαυση εμφανίζεται σε σημαντικό ποσοστό εκτάσεων. Από τις καλλιέργειες τη μεγαλύτερη έκταση καταλαμβάνουν οι ελιές, ακολουθούν τα κτηνοτροφικά φυτά, τα κηπευτικά υπαίθρου, τα αμπέλια οινοποιήσιμων ποικιλιών, τα διάφορα όσπρια, τα εσπεριδοειδή και οι πατάτες. Επίσης υπάρχει σημαντικός αριθμός δένδρων διάσπαρτων στους αγρούς. Οι βοσκότοποι στη συντριπτική πλειοψηφία τους ανήκουν στους ιδιώτες. Ο κατατεμαχισμός των ιδιοκτησιών είναι πολύ μεγάλος. Δεν έχουν εκτελεστεί μικρά ή μεγάλα εγγειοβελτιωτικά έργα και δεν υφίστανται ως εκ τούτου οργανωμένα δίκτυα αρδευτικών, στραγγιστικών, αποχετευτικών και οδικών έργων.

Κτηνοτροφία

Η κτηνοτροφία σε επίπεδο Περιφέρειας έχει μια ελαφρά αλλά σταθερά ανοδική πορεία, αναδιαρθρώνοντας την παραγωγή της με μεταστροφή από την αγελαδοτροφία προς την αιγοπροβατοτροφία και κυρίως προς την αιγοτροφία, ενώ παράλληλα προσανατολίζεται και προς τη μελισσοτροφία.

Ο Νομός Λέσβου διαδραματίζει το σημαντικότερο ρόλο στη ζωϊκή παραγωγή της Περιφέρειας. Ο Νομός Χίου εμφανίζει χαμηλή κτηνοτροφική δραστηριότητα και μικρή ζωϊκή παραγωγή με έντονες τάσεις μείωσης της παραγωγής. Ο Νομός Σάμου έχει μικρή κτηνοτροφική δραστηριότητα εστιασμένη κυρίως στην αιγοτροφία.

Αλιεία - Υδατοκαλλιέργεια

Λόγω του τρόπου οργάνωσης και διακίνησης των αλιευμάτων, είναι δυσχερής η εκτίμηση της παραγωγής από τους στόλους της Περιφέρειας. Μονάδες υδατοκαλλιέργειας βρίσκονται και στους τρεις Νομούς Η μη ολοκλήρωση της κατασκευής των αλιευτικών καταφυγίων ή η ανυπαρξία τους δημιουργεί σημαντικά προβλήματα ιδίως κατά τους χειμερινούς μήνες (φθορά αλιευτικών σκαφών και εξοπλισμού).

Οι πρόσφατα επιβληθείσες οικονομικές επιβαρύνσεις των γρι-γρι, τα καθιστούν οικονομικά μη βιώσιμες οικονομικά αλιευτικές επιχειρήσεις και οδηγούν τους πλοιοκτήτες σε οριστική απόσυρση.

Β.2.3.2 Εξόρυξη

Το υπέδαφος των νησιών διαθέτει ποικιλία ορυκτών και αξιοποιήσιμων πετρωμάτων. Επειδή δεν εξασφαλίζονται οι όροι που θα επέτρεπαν οικονομίες κλίμακας, δεν υπάρχουν ενεργά μεταλλεία. Η εξάντληση επίσης ορισμένων κοιτασμάτων (αντιμόνιο - Χίος) οδήγησε σε αδράνεια πολλά μεταλλεία.

Στη Λέσβο υπάρχουν τέσσερις λατομικές περιοχές, ενώ στη Χίο λειτουργούν τέσσερις θεσμοθετημένες λατομικές ζώνες (δύο χωροθετημένες περιοχές στο βόρειο τμήμα του νησιού, τέσσερις στο νότιο και τρεις στο κεντρικό). Στο νομό Σάμου δεν υπάρχουν θεσμοθετημένες ζώνες

λατομικής εκμετάλλευσης. Όσον αφορά τη μεταλλευτική δραστηριότητα στην Περιφέρεια, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στο βόρειο και δυτικό τμήμα της Λέσβου, στο ανατολικό τμήμα της Σάμου και το νότιο τμήμα της Λήμνου, ενώ για τη Χίο ισχύει εξαίρεση σε όλη την έκτασή της υπέρ του Δημοσίου.

Β.2.3.3 Μεταποίηση

Οι υπάρχουσες βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες είναι μικρού μεγέθους, διάσπαρτες με κύρια δραστηριότητα τη μεταποίηση της αγροτικής παραγωγής των νησιών της Περιφέρειας (κλάδος τροφίμων/ποτών - ελαιουργεία, οινοποιεία, τυροκομεία, κ.λπ.). Δεν υπάρχουν θεσμοθετημένες περιοχές ΒΙΠΑ - ΒΙΟΠΑ στην Περιφέρεια. Από την ΕΤΒΑ προβλέπεται η δημιουργία ζώνης βιομηχανικών δραστηριοτήτων στην περιοχή Ούτζα, έξω από τη Μυτιλήνη.

Β.2.3.4 Τουρισμός - Αναψυχή

Οι τρεις νομοί εμφανίζουν διαφορετικό βαθμό τουριστικής ανάπτυξης, γεγονός που σχετίζεται με τους διαφορετικούς χρόνους έναρξης του τουριστικού φαινομένου και με τις κοινωνικοοικονομικές διαφορές (αγροτο-βιομηχανικό παρελθόν στη Λέσβο, ναυτική και εμπορική παράδοση στη Χίο).

Στη Σάμο βρίσκεται χωροθετημένο το 58,6% των ξενοδοχειακών μονάδων και κλινών της Περιφέρειας καθώς και το 35% των κλινών σε ενοικιαζόμενα δωμάτια. Η Χίος παρουσιάζει τη χαμηλότερη ανάπτυξη, φιλοξενώντας μόλις το 9% περίπου των ξενοδοχειακών μονάδων και κλινών, ενώ η Λέσβος καταλαμβάνει την ενδιάμεση θέση, διαθέτοντας το 50,9% των κλινών της Περιφέρειας σε ενοικιαζόμενα δωμάτια και το 21% των διαθέσιμων ξενοδοχειακών κλινών.

Το τουριστικό προϊόν στη Λέσβο βρίσκεται σε ανοδική πορεία, στη Σάμο έχει ήδη εισέλθει σε μια ώριμη φάση του κύκλου του, ενώ στη Χίο η τουριστική κίνηση ακόμα στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στις θερινές διακοπές εσωτερικών και εξωτερικών μεταναστών.

Η προβληματική κατανομή μέσα στο έτος συνεπάγεται περαιτέρω επιβάρυνση των δικτύων και ανισορροπίες στην τοπική αγορά εργασίας. Πρόκειται για συνέπειες του σχεδιασμού και της προώθησης του τουριστικού προϊόντος.

Β.2.4 Ειδικές θεματικές κατηγορίες χώρου

Β.2.4.1 Αστικός χώρος

Η οικιστική ανάπτυξη στα πέντε μεγάλα νησιά εξετάζεται ως προς τις κατηγορίες χωρικής ανάπτυξης που είναι οι σχετικά οργανωμένες οικιστικές ενότητες πόλεων και οικισμών, ο εξωαστικός χώρος γύρω από τα αστικά κέντρα, ο εξωαστικός χώρος που περιλαμβάνει παραθαλάσσιες περιοχές με πιέσεις τουριστικής ανάπτυξης ή ανάπτυξης Β΄ κατοικίας και οι υπόλοιπες περιοχές στις οποίες κυριαρχούν αγροτικές ή δασικές δραστηριότητες.

Αστικά Κέντρα και Οικισμοί

Τα περισσότερα αστικά κέντρα της Περιφέρειας περιλαμβάνουν ένα κεντρικό πυρήνα που είναι συνήθως, το θεσμοθετημένο ή μη, ιστορικό κέντρο και το οποίο υποφέρει από υποβάθμιση και συμφόρηση λειτουργιών και δραστηριοτήτων. Τμήματα αυτών των κέντρων υπόκεινται, συχνά σε εγκατάλειψη, όπως η Άνω Σκάλα Μυτιλήνης, ενώ, παράλληλα άλλα τμήματα στεγάζουν εντατικές δραστηριότητες (λιανικό εμπόριο, υπηρεσίες) σε ένα μάλλον απαξιωμένο και προβληματικό κτιριακό απόθεμα.

Στις παραλιακές ζώνες των κέντρων, περισσότερο στη Μυτιλήνη και λιγότερο στη Χίο και Σάμο, συγκρούονται οι χρήσεις της πόλης με τις χρήσεις του λιμανιού. Λόγω της έλλειψης οδικών παρακάμψεων, η κυκλοφοριακή λειτουργία μέσα στα συνωστισμένα κέντρα γίνεται προβληματική στους θερινούς μήνες και στις ώρες επιβίβασης και αποβίβασης τροχοφόρων προς και από τα πλοία.

Οι περί τα κέντρα περιοχές κατοικίας έχουν διαμορφωθεί ιστορικά ως αποτέλεσμα ιδιαίτερων κοινωνικών καταστάσεων που, σε συγκεκριμένες ιστορικές περιόδους (δεκαετία ‘20), οδήγησαν σε φαινόμενα εποικισμού (Μυτιλήνη, Σάμος). Περιμετρικά του κέντρου διαμορφώθηκαν ιδιαίτερες συνοικίες που διατηρούν μέχρι σήμερα τη ζωτικότητά τους. Η εικόνα αυτή «ζωντάνιας» μπορεί όμως στα επόμενα χρόνια να αντιστραφεί σε εικόνα εγκατάλειψης και γήρανσης του πληθυσμού.

Στην περίμετρο των κέντρων αναπτύσσονται και οι σύγχρονες περιοχές κατοικίας, είτε εντός των ορίων των παλαιών σχεδίων ή των επεκτάσεων της Ε.Π.Α., είτε, ενίοτε, και σε περιοχές παλαιών αναπτύξεων. Οι επεκτάσεις και οι νέες περιοχές κατοικίας, ιδιαίτερα στη Μυτιλήνη, αναπτύσσονται με κατεύθυνση προς νότο, καταλαμβάνοντας τα κενά ανάμεσα σε εκτεταμένες περιοχές οικιστικών ενοτήτων του Ο.Ε.Κ. Ανάλογες τάσεις και φαινόμενα, αλλά σε διαφορετική διάταξη και ένταση, παρουσιάζει και η πόλη της Σάμου, λόγω κυρίως του αναγλύφου, αλλά και της τερματικής θέσης της στο οδικό δίκτυο του νησιού. Εκεί είναι σαφής η διαφοροποίηση μεταξύ Κοινότητας Βαθέως, που είναι το κατ’ εξοχήν παραδοσιακό τμήμα, και της υπόλοιπης πόλης, η οποία λίγες διεξόδους ανάπτυξης ή εξάπλωσης έχει λόγω του ανάγλυφου αλλά και των ασθενέστερων οικιστικών πιέσεων, των οποίων γίνεται αποδέκτης. Η πόλη της Χίου, με διαφορετικό κυκλοφοριακό ιστό και πεδινή σχεδόν τοπογραφία, παρουσιάζει μια ακτινική διάταξη δρόμων και μια ιδιαίτερη σύνδεση με τον εξωαστικό χώρο διαμέσου της περιοχής του Κάμπου, που είναι πλέον σχεδόν συνεχόμενη με την πόλη. Ανάλογη συνέχεια παρουσιάζει, βόρεια, και η περιοχή του Βροντάδου. Το πολεοδομικό συγκρότημα της πόλης της Χίου, σε σύγκριση με τα υπόλοιπα αστικά κέντρα της Περιφέρειας, παρουσιάζει μεγαλύτερη συνέχεια και με παρόμοιο τρόπο ανάπτυξη στο χώρο.

Παλαιές Βιομηχανικές Περιοχές υπό εγκατάλειψη

Στα σημερινά αστικά κέντρα υπάρχουν θύλακες παραδοσιακής βιομηχανίας - βιοτεχνίας της προπολεμικής περιόδου ακμής, που παρήκμασαν στις δεκαετίες ‘60 και ‘70. Οι φθίνουσες αυτές περιοχές απαιτούν λύσεις για τη λειτουργική επανάκτησή τους. Οι σημαντικότερες από αυτές αφορούν σε παλαιές χρήσεις βυρσοδεψίας.

Θεσμικό καθεστώς - Πορεία της Ε.Π.Α.

Η εξέλιξη της Ε.Π.Α. στην Περιφέρεια δεν συνέβαλε στην επίλυση των προβλημάτων. Εκτός από τη θέσπιση των Γ.Π.Σ., ελάχιστες άλλες πολεοδομικής φύσης ρυθμίσεις έχουν προωθηθεί. Η διαδικασία συνάντησε σοβαρά προβλήματα, με αποτέλεσμα ελάχιστες μόνο επεκτάσεις να έχουν προχωρήσει προς θεσμοθέτηση. Εξαίρεση αποτελεί η θέσπιση σχεδίου αναθεώρησης της πόλης της Μυτιλήνης, που ενδεχομένως συνέβαλε στη διατήρηση και αποκατάσταση παλαιών κτιρίων και συνόλων. Καμία περιαστική ΖΟΕ δεν έχει εγκριθεί, μολονότι αυτό κρίνεται απαραίτητο για τη Μυτιλήνη και Χίο.

Β.2.4.2 Περιαστικός και εξωαστικός χώρος

Κατοικία

Ο περιαστικός χώρος των μεγάλων αστικών κέντρων δέχεται πιέσεις αστικοποίησης οφειλόμενες στην εξάντληση

των περιοχών κατοικίας, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που ήδη έχουν εγκριθεί από τα Γ.Π.Σ. Οι τάσεις αυτές αναπτύσσονται σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις και άξονες (για παράδειγμα στη Μυτιλήνη, προς νότο και παραλιακά). Στις περιοχές αυτές, συγκροτείται ένας τύπος ανάπτυξης, προαστικού χαρακτήρα, που αποτελεί νέο πρότυπο κατοίκησης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως στην πόλη της Χίου και της Μυτιλήνης, στις περιοχές αυτές εμφανίζονται φαινόμενα οικοδόμησης συγκροτημάτων κατοικιών για εμπορική εκμετάλλευση.

Εμπορικές, βιομηχανικές και τουριστικές χρήσεις

Κατά μήκος των αξόνων παρουσιάζονται σημαντικές συγκεντρώσεις σχετικά ανοργάνωτων εγκαταστάσεων - βιοτεχνίες, αποθήκες, «μάντρες» οικοδομικών υλικών αλλά και εμπορικές εκθέσεις αυτοκινήτων και επίπλων κυρίως. Οι εγκαταστάσεις αυτές δημιουργούν αρκετά λειτουργικά προβλήματα, καθώς και κακές «εντυπώσεις» στις εισόδους και εξόδους των πόλεων. Για την επίλυση των προβλημάτων αυτού του τύπου, επιβάλλεται η οργάνωση και λειτουργία επιχειρηματικών - βιοτεχνικών περιοχών, με στόχο τον εξορθολογισμό των λειτουργιών. Προϋποθέσεις προς αυτή την κατεύθυνση υπάρχουν καταρχήν στην πόλη της Μυτιλήνης.

Ο εξωαστικός χώρος δέχεται πιέσεις κυρίως στα πεδινά και στις παραθαλάσσιες περιοχές που συγκεντρώνουν τουριστικούς πόρους και, γενικότερα, χρήσεις αναψυχής. Σε αυτές τις περιοχές (Πυθαγόρειο, Κοκάρι, Μόλυβος) παρουσιάζονται πιέσεις για ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας.

Τα τουριστικά καταλύματα, που διαβαθμίζονται από τα μεγάλης κλίμακας ξενοδοχειακά συγκροτήματα (Λήμνος και Πυθαγόρειο), στα μεσαίας κλίμακας τουριστικά ξενοδοχεία και στο πλήθος των ενοικιαζόμενων δωματίων, διεκδικούν τις τουριστικές περιοχές και τις παραλίες.

Στο χώρο αυτό, και στις παρυφές του, παρατηρείται ένα πλήθος από κοινοτικούς, αγροτικούς και ιδιωτικούς δρόμους και χωματόδρομους που δίνουν πρόσβαση σε αγροκτήματα, καθιστώντας όμως ταυτοχρόνως πολλές περιοχές «οικοδομήσιμες», με την έννοια της αρτιότητας των 4 στρεμμάτων. Στις περιοχές αυτές, και έξω από το κύριο και δευτερεύον επαρχιακό οδικό δίκτυο, παρουσιάζονται δραστηριότητες που προαναγγέλουν μελλοντική οικοδόμηση, είτε σύγχρονων κατασκευών που θα αντικαταστήσουν τις υφιστάμενες παλαιές, είτε πρόχειρων εγκαταστάσεων για τη στέγαση των αγροτικών δραστηριοτήτων. Δεν παρατηρούνται σημαντικές συγκεντρώσεις πυκνοδομημένων αυθαίρετων ή «ημι-νόμιμων» κατατμήσεων, λόγω σχετικά ασθενέστερων πιέσεων ανοικοδόμησης. Είναι βέβαιο όμως ότι, δοθείσης της αύξησης της ζήτησης σε μια δεδομένη μελλοντική συγκυρία, οι περιοχές αυτές θα προσφερθούν για μια άναρχη, γρήγορη και κακόμορφη οικιστική ανάπτυξη.

Παραδοσιακοί οικισμοί

Η δυναμική του πληθυσμού στους 38 παραδοσιακούς οικισμούς ή τμήματα ιστορικών κέντρων παρουσιάζει σε πολλές περιπτώσεις τάσεις βελτίωσης, αλλά όχι με συστηματικό τρόπο.

Περισσότερο ευνοημένοι είναι οι οικισμοί που εντάχθηκαν στη διαδικασία της τουριστικής ανάπτυξης, συνδυάζοντας συνήθως την παραλιακή θέση με ένα γενικότερα αξιόλογο τοπίο. Αυτό φαίνεται καθαρά στο Κοκκάρι και το Πυθαγόρειο στη Σάμο, στην Πέτρα και εν μέρει στη Μήθυμνα στη Λέσβο. Οι παραδοσιακοί οικισμοί που βρίσκονται έξω από τις συμβατικές τουριστικές περιοχές, ακολουθούν την τάση πληθυσμιακής μείωσης των περιοχών στις οποίες εντάσσονται και ενδεχομένως σε μεγαλύτερο βαθμό.

Η πολιτική προστασίας διαδραματίζει ένα χρήσιμο πλην όμως παθητικό ρόλο, δηλαδή προστατεύει τους οικισμούς από αλλοιώσεις εν όψει των πιέσεων οικοδόμησης που θα προέλθουν από την τουριστική ανάπτυξη. Η ίδια η διαδικασία διαχείρισης του πολιτιστικού αποθέματος των παραδοσιακών οικισμών, φανερώνει την ανάγκη μιας ενεργού πολιτικής, ικανής να αναδείξει τη συνετή ανάπτυξη του παραδοσιακού οικισμού σε αναπτυξιακό παράγοντα.

Οι περιορισμοί που θέτουν τα διατάγματα προστασίας, σε συνδυασμό με την έλλειψη πολιτικής κινήτρων ή και συγκροτημένων προγραμμάτων ενίσχυσης των οικιστών, δημιουργούν συνθήκες κατοίκησης πολύ δυσμενέστερες από αυτές των άλλων «κανονικών» οικισμών. Ένα πλήθος οικισμών της κατηγορίας αυτής βρίσκεται διάσπαρτο στο νησί της Χίου. Σ' αυτούς τους οικισμούς, ακόμη και θετικά μέτρα κινήτρων δεν θα είχαν αποτέλεσμα καθώς πρόκειται για κελύφη με πλήρως αποδιοργανωμένο κοινωνικοοικονομικό ιστό.

Οι παραδοσιακοί οικισμοί σε περιοχές σχετικά δυναμικών οικονομικών δραστηριοτήτων, συγκεντρώνουν μεγαλύτερο πληθυσμό και διαφοροποιούνται από τους παραπάνω καθώς ο κοινωνικοοικονομικός τους ιστός υποστηρίζεται από ποικίλες οικονομικές δραστηριότητες. Το μεγάλο πληθυσμιακό μέγεθος, που συνήθως οφείλεται σε μια ενδοχώρα με δυναμική γεωργική δραστηριότητα, τους καθιστά λιγότερο προβληματικούς ακόμη και αν υφίστανται πληθυσμιακή μείωση.

Τα παραδοσιακά κέντρα και οι αστικές περιοχές υπό συνθήκες εγκατάλειψης παρουσιάζουν σοβαρά προβλήματα, καθώς η απαξίωση του οικιστικού ιστού οδηγεί σε εσωτερικές μετακινήσεις προς άλλες συνοικίες της πόλης, οι οποίες προσφέρουν ένα καλύτερο οικιστικό περιβάλλον και κοινωνική υποδομή, δηλαδή προς περιοχές κατοικίας με ισορροπημένη πληθυσμιακή φυσιογνωμία. Στα κέντρα των πόλεων με ισχυρό ιστορικό υπόβαθρο, όπως η Άνω Σκάλα Μυτιλήνης, συσσωρεύονται ιστορικά μνημεία άλλων εποχών, κτίρια του πρόσφατου παρελθόντος υπό εγκατάλειψη ή με περιθωριακές χρήσεις. Ο ιστός της κατοικίας έχει ήδη αποδιαρθρωθεί και η γήρανση του πληθυσμού είναι φανερή.

Ιδιαίτερα παραδείγματα αποτελούν οι βιομηχανικές περιοχές, βυρσοδεψείων κυρίως, που ήκμασαν στο Καρλόβασι της Σάμου και στο βόρειο τμήμα της πόλης της Χίου. Οι περιοχές αυτές, χαρακτηρισμένες ως «ΒΙΟΠΑ - ΒΙΠΕ» από τα ΓΠΣ της δεκαετίας του '80, είχαν ήδη λίγο - πολύ εγκαταλειφθεί. Οι νέες βιομηχανικές ή αποθηκευτικές εγκαταστάσεις τελικά δεν αναζήτησαν χωροθέτηση στις περιοχές αυτές. Παρόμοια κελύφη βιομηχανικών συγκροτημάτων άλλων εποχών βρίσκονται διάσπαρτα στη Λέσβο - παλιά ελαιοτριβεία οικογενειακής κλίμακας που έπαψαν να λειτουργούν. Υπάρχουν παραδείγματα αξιοποίησής τους με μετατροπή σε τουριστική χρήση.

Τα παραπάνω προβλήματα είναι αναγκαίο να αντιμετωπιστούν σε συνδυασμό και με τα ζητήματα του κοινωνικοοικονομικού ιστού τους.

Β.2.4.3 Δίκτυα φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

Το περιβάλλον της Περιφέρειας αποτελεί κύριο συγκριτικό πλεονέκτημα στο πλαίσιο μιας αναπτυξιακής προοπτικής βασισμένης στην ελκυστικότητα, που μπορούν να

προσδώσουν στην περιοχή, η ποιότητα της φύσης και των οικισμών της και οι γενικότερες συνθήκες ζωής. Το πλούσιο φυσικό περιβάλλον, ως στοιχείο που μπορεί να αξιοποιηθεί στο σχεδιασμό και τη λειτουργία εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμός, οικολογικός τουρισμός κ.λπ.) θεωρείται σημαντικός αναπτυξιακός πόρος, δεδομένης της ιδιαίτερης θέσης που καταλαμβάνει ο τουριστικός τομέας στην Περιφέρεια, στο πλαίσιο τόσο της σημερινής διάρθρωσης της οικονομικής και παραγωγικής δραστηριότητας, όσο και των βραχυ- και μεσοπρόθεσμων αναπτυξιακών προοπτικών της. Παράλληλα, αποτελεί βασική «ποιοτική» συνιστώσα, όχι μόνο για τους σημερινούς ή δυνητικούς επισκέπτες της, αλλά και για το πλαίσιο διαβίωσης του τοπικού πληθυσμού. Πέραν ή ανεξαρτήτως, πάντως, της «χρηστικής» προσέγγισής του, το φυσικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από την παρουσία αξιόλογων και ταυτόχρονα ευαίσθητων οικοσυστημάτων μέρος των οποίων (π.χ. υγροβιότοποι, απολιθωμένα δάση, φρυγανότοποι, θαλάσσια οικοσυστήματα κ.λπ.), έχει αναγνωρισθεί διεθνώς και έχει ενταχθεί σε καθεστώς προστασίας (CORINE και NATURA 2000).

Από υψηλή αξία χαρακτηρίζεται και το πολιτιστικό περιβάλλον της Περιφέρειας. Πρόκειται για τα άφθονα προϊστορικά, κλασσικά, μεσαιωνικά, βυζαντινά και νεώτερα μνημεία, τους παραδοσιακούς οικισμούς και τα αξιόλογα και διατηρητέα κτίρια. Είναι απαραίτητη η συνέχιση και ενδυνάμωση της προσπάθειας για ανάδειξη, διατήρηση και προστασία τους ως σημείων τουριστικής έλξης, συνιστωσών μιας υψηλού επιπέδου καθημερινότητας αλλά και λόγω της αυταξίας που διαθέτουν ως μάρτυρες της μακραίωνης ανθρώπινης παρουσίας στην περιοχή.

Φυσικός και σχεδιασμένος χώρος, αστικός χώρος και ύπαιθρος, μνημεία, παραδόσεις και σύγχρονες συνθήκες καθημερινής ζωής, συνθέτουν ένα «περιβάλλον» που δεν έχει υποστεί ακόμη μη αναστρέψιμες φθορές. Οι κίνδυνοι ωστόσο είναι προφανείς: τα ευαίσθητα οικοσυστήματα και ο παραδοσιακός οικιστικός πλούτος της Περιφέρειας βρίσκονται αντιμέτωπα με διαδικασίες «μετάβασης» από οικονομικές και εποικιστικές μορφές του παρελθόντος σε σύγχρονες. Η διαδικασία αυτή μεταφράζεται περιβαλλοντικά σε ταυτόχρονη υποχώρηση των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων σε κάποια σημεία του χώρου και σε υπερσυγκέντρωσή τους σε κάποια άλλα. Οι συνέπειες αυτών των διεργασιών είναι σύνθετες και αντιφατικές. Η υποχώρηση των δραστηριοτήτων αλλού οδηγεί στην ανόρθωση του περιβάλλοντος και αλλού στην υποβάθμισή του. Η κίνηση προς τη μια ή την άλλη κατεύθυνση εξαρτάται από την κυρίαρχη ισορροπία τη στιγμή της υποχώρησης των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων και από τη συνοχή των παραδοσιακών δραστηριοτήτων. Με ανάλογο τρόπο, στα σημεία και τις χρονικές περιόδους στις οποίες παρατηρείται υπερσυγκέντρωση των δραστηριοτήτων, δημιουργούνται πιέσεις στο περιβάλλον.

Οι αρνητικές συνέπειες των διαδικασιών προοδευτικής περιβαλλοντικής υποβάθμισης των κύριων αστικών κέντρων της Περιφέρειας και των ζωνών μετάβασης από τον αστικό στον αγροτικό χώρο (περιαστικές ζώνες), σε ορισμένες περιπτώσεις όπως για παράδειγμα στο νησί της Χίου, τείνουν να εγκαθιδρύσουν έναν δυϊσμό ανάμεσα σε μια ελάχιστα ελκυστική, υποβαθμισμένη περιοχή (π.χ. πόλη της Χίου και περιαστική ζώνη της) που συνεχώς εξαπλώνεται, και η οποία αποτελεί το «περιβάλλον» καθημερινής ζωής του μεγαλύτερου τμήματος του τοπικού μόνιμου πληθυσμού, και στο υπόλοιπο νησί, του οποίου ο χώρος διατηρεί ακόμη περιβαλλοντικές αξίες.

Πάντως το «περιβάλλον» της Περιφέρειας δεν συντίθεται μόνο από περιοχές με αξιόλογο φυσικό περιβάλλον, ή οικισμούς, με ιστορικό-αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον ή λειτουργικά προβλήματα. Ανάμεσα σε αυτές τις δυο κατηγορίες χώρου, «εκτείνεται» μια τρίτη ενδιάμεση κατηγορία: ο υπόλοιπος «αδιαβάθμητος» χώρος, στον οποίο αναπτύσσονται ποικίλες χρήσεις, αγροτικές, εξορυκτικές, βιοτεχνικές, εκτός σχεδίου δόμηση, οδικό δίκτυο, προαστιακή κατοικία κ.λπ. Πρόκειται για έναν ενδιάμεσο εξωαστικό χώρο που δέχεται τις πιέσεις μιας όχι ιδιαίτερα επιθυμητής ανάπτυξης, βασισμένης σε μια λογική «ελεύθερης» εγκατάστασης χρήσεων και οικοδόμησης, υποκείμενη μόνο στους περιορισμούς που απορρέουν από τις οικονομικές δυνατότητες των ιδιοκτητών γης.

Έχουν αναγνωρισθεί οικοσυστήματα με ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς και αξιόλογοι βιότοποι, όπως φρυγανότοποι, απολιθωμένα δάση, υγρότοποι με πλούσια ορνιθοπανίδα κ.λπ. Έχει επίσης αναφερθεί η παρουσία της φώκιας Monachus monachus και θαλασσίων χελωνών.

Στο νομό Σάμου έχουν καταγραφεί 10 περιοχές CORINE και στο Νομό Λέσβου 7 περιοχές. Στην Περιφέρεια περιλαμβάνονται 10 περιοχές προτεινόμενες για ένταξη στο Δίκτυο Natura 2000. Δεν υπάρχουν περιοχές που να προστατεύονται από τη συνθήκη Ramsar. Χαρακτηρισμένες περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους είναι το απολιθωμένο δάσος (Σίγρι - Ερεσός) και η περιοχή Μουσείου Teriade (θέση Ακρωτήρι - Βαρειά). Από τη σχετική μελέτη ΥΠΕΧΩΔΕ - ΕΜΠ, έχουν καταγραφεί και προτείνεται να προστατευθούν Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (4 στο Νομό Λέσβου, 11 στο Νομό Σάμου και 5 στο Νομό Χίου).

Β.2.5 Οι χωρικές επιπτώσεις των δημόσιων πολιτικών

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Α΄ ΚΠΣ πραγματοποιήθηκαν περισσότερες μικρές παρεμβάσεις στο χώρο οι οποίες, αν και συνέβαλαν σημειακά στη δημιουργία προϋποθέσεων για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και των παραγωγικών επιδόσεων, τελικά δεν οδήγησαν σε άμεσα ορατά αποτελέσματα. Αντίθετα, η εικόνα διαμορφώθηκε από την υποχώρηση των ελληνικών προϊόντων εξαιτίας της περιορισμένης ανταγωνιστικότητάς τους, τη σταδιακή αποβιομηχάνιση και τις βασικές διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας. Το κυρίαρχο παραδοσιακό πρότυπο της οικονομίας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και η ακριτική θέση των νησιών αποτυπώνονται στις εξαιρετικά χαμηλές θέσεις που η Περιφέρεια καταλαμβάνει στην κατάταξη των Περιφερειών της Ε.Ε. με κριτήριο το ΑΕΠ. Ο ίδιος προβληματισμός μπορεί να διατυπωθεί και αντίστροφα. Τα πολλά μικρά έργα μπόρεσαν να περιορίσουν μόνο ένα μικρό τμήμα του ελλείμματος σε υποδομές και εξοπλισμό χωρίς να συμβάλλουν ιδιαίτερα στη διαμόρφωση της κρίσιμης εκείνης μάζας που θα επέτρεπε τη δυναμική ανάπτυξη των νομών της Περιφέρειας.

Κατά την περίοδο υλοποίησης του Β΄ ΚΠΣ, αναλαμβάνονται χωρικά προσδιορισμένες δράσεις μεγάλης κλίμακας, (κυρίως έργα μεταφορικών και εν μέρει περιβαλλοντικών υποδομών). Ο νησιωτικός χαρακτήρας και το μέγεθος των νησιών προσδιορίζουν τη σημασία και το μέγεθος κάθε έργου. Υποδομές επικοινωνιών και μεταφορών και έργα παραγωγικής υποδομής και περιβάλλοντος αποτελούν τα σημαντικότερα έργα, τα οποία συμβάλλουν στην προσέγγιση συγκεκριμένων στόχων, χωρίς

όμως να μπορεί να θεωρηθεί ότι η κρίσιμη μάζα των προϋποθέσεων δυναμικής ανάπτυξης των οικονομιών των νησιών έχει διασφαλισθεί.

Οι αναγκαίοι διαρθρωτικοί μετασχηματισμοί της οικονομίας είναι τέτοιοι, που η διασφάλιση έστω και σημαντικού μέρους των προϋποθέσεων σε ότι αφορά τις υποδομές δεν φαίνεται να επαρκεί από μόνη της. Το επιτελεσθέν έργο προς την κατεύθυνση των επιθυμητών στόχων χωρικής ανάπτυξης δέχεται πιέσεις προς την αντίθετη κατεύθυνση από τις επιπτώσεις άλλων πολιτικών της περιόδου, κοινοτικών και εθνικών. Οι πολιτικές αυτές, χωρίς άμεση χωρική αγκύρωση, επιδρούν στο χώρο δευτερογενώς, μέσω των επιπτώσεων που έχουν, τελικά, στην αύξηση των εισοδημάτων των ιδιωτών. Από την πηγή αυτή είναι πιθανόν να εκπορεύονται μη επακριβώς μετρήσιμες αρνητικές επιπτώσεις στο χώρο και στο περιβάλλον, που συνδέονται με τη δημιουργία τάσεων αστικής διάχυσης και πιέσεων στο περιβάλλον που μεγεθύνονται με ρυθμούς μεγαλύτερους από εκείνους με τους οποίους αναπτύσσεται η σχετική υποδομή.

Σε ό,τι αφορά το παραγωγικό πρότυπο των νησιών, η θεώρησή του θα πρέπει να αναπτυχθεί με άξονες την εποχικότητα, το μέγεθος των νησιών και τη σχέση παράδοσης και εκσυγχρονισμού. Σε ό,τι αφορά την εποχικότητα, πρέπει να σημειωθεί ότι, τόσο ο τουρισμός που εκπροσωπεί κατά κύριο λόγο τις εκσυγχρονιστικές διαδικασίες, όσο και η μεγάλη σημασία του πρωτογενούς τομέα, καθορίζουν και την παλιά αλλά και τη νέα εικόνα των νησιών. Το μέγεθος, σε συνδυασμό με την προσπελασιμότητα, αποτελεί ένα δεύτερο παράγοντα διακρίσεων. Έτσι, τα μικρά νησιά τείνουν να παρουσιάζουν περιορισμένες αλλαγές του παραδοσιακού τους προτύπου. Το πρότυπο αυτό όμως, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, βρίσκεται σε ένα οριακό επίπεδο διαβίωσης με κριτήριο τις αποδεκτές σύγχρονες αντιλήψεις ως προς το θέμα. Αντιθέτως, τα μεγάλα νησιά παρουσιάζουν, τα τελευταία χρόνια, μια σχετική διαφοροποίηση του παραγωγικού τους προτύπου. Αν και η εικόνα του παρελθόντος δεν έχει εξαλειφθεί - πράγμα που σημαίνει ότι ο πρωτογενής τομέας συνεχίζει να διατηρεί τη σημασία του, η μεταποίηση υποχωρεί και η προσφορά υπηρεσιών είναι ακόμη περιορισμένη - διαμορφώνεται εντούτοις μια νέα εικόνα στην οποία τα στοιχεία του παρελθόντος εμπλουτίζονται με στοιχεία που οφείλονται στην αύξηση των σχετικών με τον τουρισμό και τις κατασκευές δραστηριοτήτων και με τη βελτίωση των υπηρεσιών. Το Β΄ ΚΠΣ έχει συμβάλλει, κατά τον τρόπο που αναπτύχθηκε προηγούμενα, χωρίς, όμως, να έχει οδηγήσει στη δημιουργία προϋποθέσεων υπέρβασης των ιδιαίτερων προβλημάτων της Περιφέρειας.

Ως προς το Γ΄ ΚΠΣ σαφής εικόνα υπάρχει μόνο για το ΠΕΠ 2000-2006, σε αντίθεση με την κατανομή σε περιφερειακό επίπεδο των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Στο ΠΕΠ προσδιορίζονται οι ακόλουθοι άξονες προτεραιότητας που αποτελούν στρατηγικούς στόχους για την ανάπτυξη της Περιφέρειας:

- Αναστροφή της πληθυσμιακής συρρίκνωσης και περιθωριοποίησης της νησιωτικής οικονομίας με την αξιοποίηση της τεχνολογίας και των τοπικών πλεονεκτημάτων.
- Αστική Ανάπτυξη.
- Διαφοροποίηση της νησιωτικής οικονομίας και ενίσχυση του παραγωγικού περιβάλλοντος και της ανταγωνιστικότητας με την αξιοποίηση της κοινωνίας της πληροφορίας και την ανάπτυξη της καινοτομίας.
- Στήριξη αγροτικής ανάπτυξης - Ανάπτυξη Υπαίθρου.

Γ. ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

(βλ. παράρτημα: χάρτες: Δ1.1, Π2)

Γ.1 Πρότυπο χωρικής ανάπτυξης

Το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας υποστηρίζει, διατηρεί και αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της, τα οποία είναι: η γεωγραφική θέση, το πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον και οι αναπτυξιακές δυνατότητές της, που συνδυάζουν το παραδοσιακό πρότυπο ανάπτυξης στον πρωτογενή τομέα, με δυνατότητες ανάπτυξης ποιοτικού τουρισμού και υπηρεσιών συμβατών με το περιβάλλον.

Στο συγκεκριμένο αναπτυξιακό πρότυπο η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας προσδίδει χαρακτήρα γέφυρας προς δύο, κατά κύριο λόγο, κατευθύνσεις: από το βορρά προς το νότο και από τη δύση στην ανατολή. Η Περιφέρεια χάνει τον διπλά περιφερειακό και απομακρυσμένο χαρακτήρα της και αναδεικνύεται σε κεντρική περιοχή του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου, με τις ανάλογες ευνοϊκές αναπτυξιακές επιπτώσεις, στα μεγάλα κυρίως νησιά της. Το πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον βρίσκεται σε σχετικά καλή κατάσταση και αποτελεί σημαντικό αναπτυξιακό πόρο που μπορεί να συμβάλει, με κατάλληλη διαχείριση, σημαντικά στην δυναμική οικονομική ανάπτυξή της. Η διαδικασία ανάπτυξης θα οδηγήσει σε πληθυσμιακή ανασυγκρότηση, κυρίως με μετακινήσεις πληθυσμού προς την Περιφέρεια, οι οποίες θα επιταχύνουν την όλη αναπτυξιακή διαδικασία. Ως προς τις αναπτυξιακές δυνατότητες γίνεται αποδεκτό ότι ο συνδυασμός παραδοσιακών προϊόντων του πρωτογενούς τομέα με την ποιοτική καλλιέργεια και επεξεργασία τους, διανοίγει τη δυνατότητα προώθησης των προϊόντων αυτών σε νέες αγορές στη χώρα, την ΕΕ και το διεθνές περιβάλλον, ενώ οι αναπτυσσόμενες υποδομές μεταφορών διευκολύνουν το αναγκαίο μεταφορικό έργο. Ανάλογα ισχύουν και για τους τομείς του τουρισμού και των υπηρεσιών αναψυχής και πολιτισμού, όπου το κυρίαρχο πρότυπο διαφοροποιείται περιορίζοντας την εποχικότητα.

Σύμφωνα με το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης καθορίζονται οι στόχοι της ολοκληρωμένης διαχείρισης των νησιών, οι οποίοι είναι:

- Η συγκράτηση / σταθεροποίηση του νησιωτικού πληθυσμού, μέσω της άρσης της απομόνωσης, της βελτίωσης της προσπελασιμότητας και της εξασφάλισης υποδομής και παροχής υπηρεσιών.
- Η ολοκληρωμένη οικονομική ανάπτυξη, με διεύρυνση των δυνατοτήτων απασχόλησης και διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης των νησιών (συγκριτικά πλεονεκτήματα) και τη στήριξη εναλλακτικών μορφών ήπιας ανάπτυξης.
- Η προστασία φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς με την αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων και της ποικιλότητας του τοπίου και με την ανάδειξη των ιστορικών πολιτιστικών μνημείων.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών υιοθετούνται οι κατωτέρω αρχές:

- Η προστασία της φυσικής και πολιτιστικής ιδιαιτερότητας κάθε νησιού πρέπει να αποτελεί τον πυρήνα ενός Ολοκληρωμένου Νησιωτικού Σχεδιασμού.
- Ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων και των αντίστοιχων έργων ή των έργων υποδομής θα πρέπει να σέβεται τη φέρουσα ικανότητα των φυσικών οικοσυστημάτων και πόρων.

- Η αειφόρος ανάπτυξη απαιτεί την κινητοποίηση του νησιωτικού πληθυσμού και την καλλιέργεια του αισθήματος κοινής ευθύνης.

- Ο σχεδιασμός για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης θα γίνεται σε επίπεδο νησιού και νησιωτικής ενότητας (Νομαρχία/Περιφέρεια).

- Κατά τη χάραξη των διαφόρων αναπτυξιακών - τομεακών πολιτικών, απαιτείται ο σεβασμός της φέρουσας ικανότητας των νησιών και των οικοσυστημάτων.

Οι δράσεις και πρωτοβουλίες κατευθύνονται προς:

- Την διατήρηση και διαφοροποίηση των σχέσεων και εξαρτήσεων της Περιφέρειας με τα μητροπολιτικά κέντρα Αθήνας και Θεσσαλονίκης.

- Την ανάπτυξη σχέσεων και συνδέσεων με δυναμικά σημεία του χερσαίου και του λοιπού νησιωτικού χώρου της Ελλάδας, με τις αναγκαίες συμπληρωματικότητες.

- Την βελτίωση των σχέσεων και εξαρτήσεων με χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, του Ευξείνου Πόντου και της Μεσογείου. Ξεχωριστό ρόλο θα διαδραματίσει η βελτίωση των σχέσεων με την Τουρκία.

- Την αναβάθμιση του ρόλου των αστικών κέντρων και των εδρών των νέων δήμων, με παράλληλη ανάπτυξη τοπικών δικτύων και συμπληρωματικοτήτων μεταξύ των πρωτευουσών των νησιών.

- Την ανάπτυξη της γεωργίας πρότυπων προϊόντων ονομασίας προέλευσης και της επιδοτούμενης περιβαλλοντικής γεωργίας με στόχο τη διατήρηση του τοπίου μέσω διαδικασιών προσομοίωσης παραδοσιακών μεθόδων, που έχουν χάσει τη δυνατότητα να είναι βιώσιμες.

- Την ανάπτυξη του τουρισμού με παράλληλη πρόσληψη διαφοροποιημένων μορφών του τουριστικού προτύπου, συνεργασία με τον τομέα της γεωργίας και αξιοποίηση της πολιτιστικής υποδομής με παράλληλη προστασία της.

- Την πολεοδομική αναβάθμιση, ανάδειξη και προστασία των κέντρων πόλεων.

- Την διάσωση των παραδοσιακών και αξιόλογων οικισμών, διατήρηση του τοπίου τους, προστασία και ανάδειξη του ιστού τους, προσέλκυση συμβατών δραστηριοτήτων.

- Την βελτίωση, συντονισμό και εξισορρόπηση του δικτύου μεταφορών, εκσυγχρονισμό του στόλου της ακτοπλοΐας, βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών, συνεργασία με τα άλλα μέσα, διατήρηση της γενικής διάταξης του δικτύου των αερομεταφορών.

- Την βελτίωση και εμπλουτισμό του τομέα των τηλεπικοινωνιών.

- Την ανάπτυξη των ήπιων μορφών ενέργειας σε όλα τα νησιά, με παράλληλο σεβασμό του περιβάλλοντος και του τοπίου.

- Την λήψη και εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων για την επίλυση των συγκρούσεων χρήσεων γης, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και τη διαφύλαξη του εξωαστικού χώρου που αποτελεί τον σημαντικότερο πλούτο των νησιών.

- Την οριοθέτηση και προστασία των «ζωνών υψηλής προστασίας» (δάση, αρχαιολογικοί χώροι, τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, περιοχές NATURA 2000) με παράλληλη ανάληψη χωρικών δράσεων για την προστασία και ανάδειξη του ενιαίου χαρακτήρα του φυσικού και πολιτιστικού χώρου.

- Τη βελτίωση των βασικών κοινωνικοοικονομικών και παραγωγικών μεγεθών της Περιφέρειας.

Η αναπτυξιακή φυσιογνωμία σε επίπεδο νομών διαμορφώνεται για το έτος 2015 ως εξής:

Νομός Λέσβου

- Ο πληθυσμός του Νομού αναμένεται τουλάχιστον σε 120.000 άτομα. Η μεγαλύτερη αύξηση αφορά στο νησί της Λέσβου.
- Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός εκτιμάται ότι θα αυξηθεί, με παράλληλη αύξηση του εργατικού δυναμικού, η απασχόληση πλησιάζει το 95% του εργατικού δυναμικού και η ανεργία μειώνεται σε επίπεδα μικρότερα του 6%.
- Το Ακαθάριστο Προϊόν του Νομού αυξάνεται με εντονότερους ρυθμούς από τους αντίστοιχους ρυθμούς των δύο άλλων Νομών της Περιφέρειας.
- Η διάρθρωση του Ακαθάριστου Νομαρχιακού Προϊόντος διαφοροποιείται σημαντικά. Το αγροτικό Ακαθάριστο Προϊόν αυξάνεται περισσότερο από το προϊόν του δευτερογενή τομέα, ενώ σημαντική αύξηση παρουσιάζει και το προϊόν του τριτογενή τομέα.
- Η παραγωγική δραστηριότητα του Νομού στηρίζεται στο μεγαλύτερο μέρος της στον τουρισμό, με έμφαση στον ποιοτικό τουρισμό, ενώ παράλληλα αναπτύσσονται και οι άλλες υπηρεσίες, όπως το εμπόριο, οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, και οι υπηρεσίες μεταφορών, υγείας και εκπαίδευσης.
- Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η αγροτική παραγωγή, η οποία εκσυγχρονίζεται προς την κατεύθυνση εξευγενισμένων προϊόντων ονομασίας προέλευσης ή / και οικολογικών, με κυρίαρχη καλλιέργεια την ελιά, τα κηπευτικά και τα κτηνοτροφικά προϊόντα, τα οποία τροφοδοτούν τη σύγχρονη κτηνοτροφική παραγωγή.
- Η πρωτογενής παραγωγή εκσυγχρονίζεται και εξειδικεύεται διαφορετικά στα δύο μεγάλα νησιά του Νομού, με έμφαση στην παραγωγή υψηλής ποιότητας κρασιού και σιτηρών ή / και κτηνοτροφικών φυτών στη Λήμνο, ενώ στη Λέσβο η εξειδίκευση επικεντρώνεται στο λάδι, τα κηπευτικά και τα κτηνοτροφικά φυτά. Παράλληλα, και στα δύο νησιά, σημαίνοντα ρόλο διαδραματίζουν η κτηνοτροφική παραγωγή και η ιχθυοκαλλιέργεια.
- Η παραγωγή όλων των καταναλωτικών αγροτικών προϊόντων καθετοποιείται πλήρως.
- Ο δευτερογενής τομέας υποστηρίζει τις παραγωγικές δραστηριότητες των δύο άλλων βασικών τομέων. Στη διάρθρωσή του, κυριαρχούν η μεταποίηση, οι κατασκευές και η παραγωγή ήπιων μορφών ενέργειας.
- Αυτή η διάρθρωση της παραγωγικής δραστηριότητας, συνοδεύεται από εντατικοποίηση των δημόσιων επενδύσεων για υποδομές και από ενισχύσεις / κίνητρα για την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων, καθώς και από την ανάπτυξη της έρευνας και τεχνολογίας, με παράλληλη ενίσχυση των μηχανισμών και των διαδικασιών ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού.

Νομός Χίου

- Ο πληθυσμός αναμένεται ότι θα υπερβεί τους 55.000 κατοίκους.
- Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός παρουσιάζει εντονότερη αύξηση από εκείνη του συνολικού πληθυσμού.
- Η απασχόληση φθάνει σε υψηλά επίπεδα, οι ρυθμοί αύξησής της όμως παραμένουν χαμηλότεροι από τους αντίστοιχους του εργατικού δυναμικού.
- Επειδή, όμως, το σύνολο σχεδόν του Ακαθάριστου Προϊόντος στο Νομό προέρχεται από τον τριτογενή και δευτερογενή τομέα, που εμφανίζουν υψηλή παραγωγικότητα εργασίας και κεφαλαίου, ο κοινωνικοοικονομικός ιστός του Νομού ανέχεται και εξυπηρετεί το σχετικά μεγαλύτερο, από το αντίστοιχο των δύο άλλων Νομών, ποσοστό ανεργίας τριβής.

• Το Ακαθάριστο Νομαρχιακό Προϊόν αυξάνεται με έντονους ρυθμούς, λόγω της σημαντικής διαχρονικής αύξησης των τουριστικών δραστηριοτήτων, ενώ ανάλογα αυξάνουν και οι άλλες υπηρεσίες, καθώς επίσης και ο κλάδος των κατασκευών και της παραγωγής ήπιων μορφών ενέργειας. Με σημαντικό ποσοστό στο ακαθάριστο προϊόν του δευτερογενούς τομέα συμμετέχει η μεταποιητική δραστηριότητα του Νομού.

• Η σημαντική αύξηση του Ακαθάριστου Νομαρχιακού Προϊόντος, σε συνδυασμό με τη μικρή σχετικά αύξηση του πληθυσμού, συντελεί στην έντονη αύξηση του κατά κεφαλή Ακαθάριστου Προϊόντος στο Νομό.

• Η έντονη αύξηση των τουριστικών δραστηριοτήτων στο θαλάσσιο, ορεινό και αγροτικό τουρισμό επιτυγχάνεται με τη δημιουργία των κατάλληλων βασικών υποδομών, με την επένδυση σε τουριστικές υποδομές ανενεργών ιδιωτικών αποταμιευτικών κεφαλαίων και με την κατάλληλη εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού.

• Στον πρωτογενή τομέα αναπτύσσονται συνοδευτικές / συμπληρωματικές προς τον τουρισμό δραστηριότητες, με συγκεκριμένα εξειδικευμένα αγροτικά προϊόντα, όπως μαστίχα, εσπεριδοειδή (βελτιωμένων ποικιλιών), ελιές και ανθοκομικά, καθώς επίσης και με τον κατάλληλο εκσυγχρονισμό της κτηνοτροφίας και της ιχθυοκαλλιέργειας. Ολες αυτές οι δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα υποστηρίζονται και συμπληρώνονται με την καθετοποίηση της παραγωγής και τη βελτίωση της εμπορίας.

Νομός Σάμου

• Ο πληθυσμός υπερβαίνει τους 45.000 κατοίκους, ενώ με ακόμη εντονότερους ρυθμούς αυξάνονται ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός και το εργατικό δυναμικό, φτάνοντας στα επίπεδα του μέσου όρου της Περιφέρειας.

• Ενισχύεται η πολυδραστηριότητα, μέσα από την αξιοποίηση της διαθέσιμης γεωργικής γης και την αύξηση της αρδευόμενης, ενώ, παράλληλα και συμπληρωματικά, αυξάνεται η τουριστική δραστηριότητα, με τη δημιουργία νέων μονάδων υψηλής κατηγορίας και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος με ειδικές μορφές.

• Ο δευτερογενής τομέας του Νομού συμμετέχει με ένα σχετικά υψηλό ποσοστό στη δημιουργία ακαθάριστου προϊόντος, ενώ παράλληλα αναπτύσσει έντονες διασυνδέσεις με τον αγροτικό τομέα και με τον τριτογενή.

• Ο Νομός διατηρεί μία πολυσθενή οικονομία, με αλληλοσυνδεόμενους παραγωγικούς τομείς και διευρυμένο τουριστικό προϊόν, επιτυγχάνοντας την απόλυτη συμπληρωματικότητα των δραστηριοτήτων, σε όλη τη διάρκεια του έτους. Αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας είναι η συνεχής αύξηση του Ακαθάριστου Προϊόντος, ο περιορισμός της ανεργίας και η διατήρηση ενός υψηλού κατά κεφαλή Ακαθάριστου Προϊόντος, παρά την αύξηση του πληθυσμού.

Τα θετικά αναπτυξιακά αποτελέσματα στη διάρθρωση και την κλίμακα των κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων της Περιφέρειας και των επιμέρους χωρικών συνόλων της, επιτυγχάνονται:

- Με έντονες χρηματοδοτικές παρεμβάσεις, ορθολογικά κατανεμημένες στο χρόνο και τους επιμέρους τομείς.

- Σε συνδυασμό με σοβαρές θεσμικές και διοικητικές ρυθμίσεις, που επιτρέπουν τη μέγιστη αξιοποίηση αυτών των χρηματοδοτικών πόρων και τη διάχυση των αναπτυξιακών πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων σε όλο το νησιωτικό σύμπλεγμα της Περιφέρειας.

- Η διάχυση αυτή επιτυγχάνεται κυρίως με την κοινωνική, παραγωγική και λειτουργική διασύνδεση των νησιών.

Γ.2 Αναπτυξιακό πλαίσιο

Γ.2.1 Πληθυσμός

Η δημογραφική εξέλιξη της Περιφέρειας σε πραγματικό πληθυσμό, σκιαγραφεί μια αρνητική εικόνα, παρουσιάζοντας σε κάθε νησί φθίνοντες ρυθμούς, αντίστοιχους με αυτούς της οικονομικής ζωής, εξαιρούμενης της Σάμου, η οποία εμφανίζει οικονομική / αναπτυξιακή δυναμική με παράλληλη δημογραφική προβληματικότητα. Παρά τη σχετική δημογραφική ανάκαμψη της εικοσαετίας 1981 - 2001, η συνολική πληθυσμιακή αύξηση της Περιφέρειας (βάσει των απογραφών), παραμένει χαμηλότερη από την αντίστοιχη σε επίπεδο Χώρας. Η σχετική σύγκριση της ηλικιακής σύνθεσης του πληθυσμού της Περιφέρειας με την αντίστοιχη της Χώρας και η αρνητική φυσική αύξηση του πληθυσμού και στους τρεις νομούς, αποδεικνύει τη γήρανση του πληθυσμού της. Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού της Περιφέρειας κατά την τελευταία δεκαετία, υπολειπόμενος του μέσου εθνικού, δεν αναμένεται να διαφοροποιηθεί σημαντικά έως το έτος 2015, προβλέπεται να είναι της τάξης των 220.000 ατόμων.

Με το σχεδιασμό και την εφαρμογή κατάλληλων και παράπλευρων πολιτικών στους τομείς της οικονομίας, της διοίκησης και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής, είναι δυνατόν η φυσιογνωμία της οικονομίας της Περιφέρειας να προσλάβει μία «αναπτυξιακή δυναμική». Η δυναμική αυτή θα αφορά στην αύξηση της ανταγωνιστικότητάς της, στη παράλληλη βελτίωση της ελκυστικότητάς της και στη δημιουργία προϋποθέσεων και συνθηκών για την προσέλκυση και την ένταξη νέων κατοίκων στην τοπική παραγωγική διαδικασία.

Γ.2.2 Προβλέψεις απασχόλησης και προϊόντος

Απαραίτητη θεωρείται η ενίσχυση της πολυδραστηριότητας και αποφυγή φαινομένων μονοανάπτυξης, η διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης των νησιών, καθώς και η στήριξη εναλλακτικών μορφών ανάπτυξης βάσει ποιοτικών κριτηρίων συμβατών με τη νησιωτική παράδοση, την ενίσχυση πρωτοβουλιών καινοτομίας και την αξιοποίηση των τεχνολογιών δυνατοτήτων της «Κοινωνίας της Πληροφορίας». Βαρύνουσας σημασίας είναι η ένταξη στην αγορά εργασίας των οικονομικών μεταναστών.

Γ.2.2.1 Ο πρωτογενής τομέας

Ο πρωτογενής τομέας αντιμετωπίζει δυσκολίες εκσυγχρονισμού και οργάνωσης σε επιχειρηματική βάση, παραμένοντας για μακρό χρονικό διάστημα παραδοσιακός, μη αποδοτικός με χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας και στηριζόμενος κυρίως στις κοινοτικές ενισχύσεις. Παράγοντες όπως ο παραδοσιακός χαρακτήρας και η υψηλή ποιότητα των αγροτικών προϊόντων, η αυξανόμενη τάση των καταναλωτών για υψηλής ποιότητας τρόφιμα παραδοσιακού χαρακτήρα και υγιεινής παραγωγικής διαδικασίας, οι δυνατότητες αξιοποίησης ευρύτερων αγορών, η εποχική συμπληρωματικότητα της αγροτικής δραστηριότητας με την τουριστική και παράλληλη χρονικά συμπληρωματικότητα των δύο δραστηριοτήτων, μπορούν να αντιστρέψουν την κατεύθυνση του πρωτογενούς τομέα. Οι απαιτούμενες παρεμβάσεις και αλλαγές στην οργάνωση και διάρθρωση της αγροτικής δραστηριότητας έχουν σημαντικό βαθμό δυσκολίας στην εφαρμογή τους, απαιτούν έντονες και μακρόχρονες προσπάθειες για την αποδοχή και υλοποίησή τους, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι τους.

Καθόλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 ο πρωτογενής τομέας διατηρεί ποσοστό απασχόλησης της τάξης του 24% (με σημαντική όμως υποαπασχόληση), το οποίο

τείνει να μειωθεί διαχρονικά, μειούμενου και του αριθμού των απασχολούμενων στον τομέα. Η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα θα συνεχίσει να μειώνεται, ενώ το 2015 εκτιμάται ότι δεν θα υπερβαίνει το 20%.

Κατά το μεγαλύτερο μέρος της δεκαετίας του ‘90 παρατηρείται μείωση της συμμετοχής του πρωτογενή τομέα στη Συνολικό Ακαθάριστο Προϊόν (11%-12% τα τελευταία έτη). Το 2015 η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στο ΑΠΠ θα είναι της τάξης του 12%.

Γ.2.2.2 Ο δευτερογενής τομέας

Η θέση του δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια είναι ιδιαίτερα αδύναμη, οι τάσεις του πτωτικές, ενώ η σημασία του και η συμμετοχή του στην οικονομική / παραγωγική διαδικασία μειώνονται. Οι παράγοντες που διαμορφώνουν την εικόνα αυτή, είναι:

- Ο νησιωτικός χαρακτήρας και η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας, παράγοντες οι οποίοι δημιουργούν αυξημένα κόστη παραγωγής και δυσκολίες διάθεσης των προϊόντων.
- Το πολύ μικρό μέγεθος των υφιστάμενων μεταποιητικών μονάδων, το οποίο τις καθιστά μη ανταγωνιστικές και λειτουργεί αρνητικά στον εκσυγχρονισμό τους.
- Η έλλειψη βασικών έργων βιομηχανικής υποδομής, με αποτέλεσμα δυσανάλογα κόστη λειτουργίας των μονάδων.
- Η ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων, οι οποίες δρουν ανταγωνιστικά προς την μεταποιητική δραστηριότητα, όσον αφορά στην απόδοση των κεφαλαίων και της εργασίας.
- Η άμεση εξάρτηση του μεταποιητικού τομέα από την αγροτική παραγωγή, η οποία παρουσιάζει φθίνουσα πορεία σε εκείνα τουλάχιστον τα προϊόντα τα οποία απαιτούν ή θα μπορούσαν να τύχουν άμεσης μεταποίησης.

Οι προοπτικές του δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Β. Αιγαίου συναρτώνται απόλυτα και άμεσα με τις προοπτικές της μεταποίησης και των κατασκευών, ενώ ένα σημαντικό επίσης ρόλο διαδραματίζει και η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία συμμετέχει στο ακαθάριστο προϊόν του δευτερογενούς τομέα κατά 15% περίπου. Η ενίσχυση των τριών παραπάνω οικονομικών δραστηριοτήτων οι οποίες συνθέτουν σχεδόν στο σύνολό τους το δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας, θα συμβάλει τα μέγιστα, έτσι ώστε αυτός να επιτύχει τα μεγέθη, σε ακαθάριστο προϊόν και σε απασχόληση, τα οποία προτείνονται / στοχεύονται για την ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Το έτος 2015 εκτιμάται σε 21% περίπου η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στη συνολική απασχόληση της Περιφέρειας. Ως προς το ΑΠΠ, κατά το μεγαλύτερο μέρος της δεκαετίας του ‘90 παρατηρείται μείωση της συμμετοχής του δευτερογενή, ενώ το έτος 2015 αναμένεται συμμετοχή της τάξης του 20%.

Γ.2.2.3 Ο τριτογενής τομέας

Ο τριτογενής τομέας είναι ο πλέον δυναμικός τομέας της οικονομίας της Περιφέρειας. Τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο ακαθάριστο προϊόν του παρουσιάζει το εμπόριο, ακολουθεί ο κλάδος των υπηρεσιών (όπου περιλαμβάνονται και οι αμιγώς τουριστικές δραστηριότητες) και ο κλάδος των μεταφορών. Με δεδομένο ότι οι τρεις αυτοί κλάδοι επηρεάζονται άμεσα από την τουριστική δραστηριότητα, φαίνεται ότι ο τουρισμός διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην οικονομία της Περιφέρειας. Ο τριτογενής τομέας θα αναπτυχθεί ακόμη περισσότερο μέσω της ισόρροπης και ορθολογικής ανάπτυξης του τουριστικού, τομέα, ο οποίος μπορεί να δημιουργεί τις βασικές προϋποθέσεις ανάπτυξης πολλών άλλων κλάδων των υπηρεσιών και ως εκ τούτου ανάπτυξη συνολικά του τριτογενούς τομέα της Περιφέρειας.

Η υποστήριξη ενός νέου προτύπου τουριστικής ανάπτυξης στα νησιά της Περιφέρειας προϋποθέτει ολοκληρωμένο σχεδιασμό και συντονισμένη δράση που θα παρεμβαίνει σε θέματα οικονομίας, τεχνικής και κοινωνικής υποδομής, οικιστικής πολιτικής, περιβάλλοντος και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, εκπαίδευσης και πολιτισμού. Για την προώθηση μιας τέτοιας πολιτικής θα απαιτηθεί η ανάπτυξη ενός τοπικού διοικητικού μηχανισμού που θα υπερβαίνει το σημερινό κατακερματισμό των αρμοδιοτήτων.

Οι αναγκαίες δράσεις πρέπει να εστιασθούν στα εξής:

- Ολοκλήρωση των έργων βασικής τουριστικής υποδομής.
- Ενδυνάμωση της πολιτικής για την ενίσχυση και προώθηση των ιδιωτικών επενδύσεων που αφορούν τον ποιοτικό εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων ξενοδοχειακών μονάδων και τις επιχειρήσεις παροχής τουριστικών υπηρεσιών.
- Σύνδεση - συμπληρωματικότητα με δραστηριότητες του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.
- Ενίσχυση των επενδύσεων που συμβάλλουν στην ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού, που θα επιτρέπουν ορθολογικότερη κατανομή της τουριστικής δραστηριότητας στο χώρο και στο χρόνο. Δημιουργία των απαραίτητων υποδομών για εξειδικευμένες υπηρεσίες υψηλής ποιότητας (μαρίνες, ιαματικά).
- Προετοιμασία και στήριξη των υποδομών εναλλακτικού τουρισμού.
- Σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων / ενεργειών κατάρτισης του εργατικού δυναμικού.
- Ενίσχυση συμπληρωματικών και καινοτόμων ενεργειών που αφορούν στην προώθηση και προβολή των ειδικών χαρακτηριστικών και πλεονεκτημάτων που διαθέτει κάθε νησί, έρευνα αγοράς και σχέδιο για την προσέλκυση τουριστών από άλλες περιοχές, διαφήμιση του πολιτιστικού προϊόντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς για κάθε νησί της Περιφέρειας.

Στη δεκαετία του ‘90 ο τριτογενής τομέας απορροφά το μεγαλύτερο μέρος της απασχόλησης σε ποσοστό 54% - 56% με τάσεις αύξησης διαχρονικά, ώστε το έτος 2015 να προσεγγίζει το 60%. Κατά το μεγαλύτερο μέρος της δεκαετίας του ‘90, η συμμετοχή του τριτογενούς τομέα στο Ακαθάριστο Προϊόν αυξάνει το έτος 2015 η συμμετοχή του αναμένεται να προσεγγίζει το 70%.

Γ.2.2.4 Η Ανεργία

Η ανεργία στην Περιφέρεια είναι σε λανθάνουσα μορφή κρυπτόμενη από την υποαπασχόληση στον πρωτογενή τομέα, την εποχική ενασχόληση με τον τουρισμό και από τη μη συμμετοχή πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας στην αγορά εργασίας, παρουσιάζοντας δε αυξητικές τάσεις κατά τη δεκαετία του 1990 (8% το 1994). Στόχο αποτελεί η συνεχής μείωση της ανεργίας.

Γ.2.2.5 Κατά Κεφαλή ΑΠΠ

Το 1991 το κατά κεφαλή Α.Π.Π. αντιστοιχούσε στο 73% του αντίστοιχου εθνικού, ενώ το 1994 έφτασε στο 82% του μέσου της χώρας. Η συνεχής βελτίωση της σχετικής θέσης της Περιφέρειας ως προς το συγκεκριμένο δείκτη αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους της μελλοντικής αναπτυξιακής πορείας της.

Γ.3 Χωροταξική οργάνωση

Γ.3.1 Διάρθρωση του οικιστικού δικτύου

Οι οικισμοί της Περιφέρειας ιεραρχούνται σε:

1. Οικιστικά κέντρα 1ου επιπέδου: Μυτιλήνη, έδρα της Περιφέρειας και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

2. Οικιστικά κέντρα 2ου επιπέδου: Χίος και Σάμος, έδρες των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων.

3. Οικιστικά κέντρα 3ου επιπέδου: Ερεσός, Καλλονή, Πλωμάρι, Πολίχνιτος, Μύρινα, Καρδάμυλα, Βροντάδος, Καρλόβασι, Μαραθόκαμπος, Πυθαγόρειο, Μυτιληνιοί, Αγ. Κήρυκος.

4. Οικιστικά κέντρα 4ου επιπέδου: Αγ. Παρασκευή, Αντίσα (ενισχυμένου), Αγιάσος, Παππάδος, Λουτρόπολη Θέρμης, Μανταμάδος, Μήθυμνα, Ατσική, Μούδρος, Κοντιάς, Θυμιανά, Βολισσός, Ανεμώνα (Καλλιμασιά), Χαλκειό, Πυργί, Οινούσες, Ψαρά, Χώρα, Παγώνδας, Κοκκάρι, Πύργος, Εύδηλος, Χριστός, Φούρνοι (μη ενισχυμένου), Συκούντα, Πέτρα, Μάρμαρο, Αγ. Κων/νου (μειωμένης εμβέλειας).

5. Οικιστικά κέντρα 5ου επιπέδου ενισχυμένου: Αγ. Ευστράτιος, Παράκοιλα και Φίλια Δ. Καλλονής, Νέα Κούταλη Δ. Ν. Κούταλης, Καλαμωτή Δ. Μαστιχοχωρίων.

6. Οικιστικά κέντρα 6ου επιπέδου: Λοιπές έδρες Ο.Τ.Α. '91.

Με τους νέους όρους διάχυσης της αστικοποίησης, ορισμένοι οικισμοί αναγνωρίζονται ως «δίπολα» που λόγω της εγγύτητάς τους λειτουργούν ως μια ενότητα ως προς τις λειτουργίες και αλληλεξαρτήσεις (π.χ. Ερεσός - Άντισα, Μήθυμνα - Πέτρα, Καλλονή - Αγ. Παρασκευή στη Λέσβο, Χίος - Βροντάδος στη Χίο. Ως κεντρικοί πόλοι λειτουργούν και αθροιστικά «συστάδες» οικισμών όπως αυτή περί τον Παππάδο στη Λέσβο ή τη Νέα Κούταλη στη Λήμνο σχηματίζοντας συγκεντρώσεις που πέρα από τα καθιερωμένα κέντρα παρουσιάζουν δυναμισμό και μια μεγαλύτερη από άλλες περιοχές τάση αστικοποίησης.

Στις έδρες των νέων Δήμων προτείνεται η δημιουργία νέων διοικητικών κέντρων με την απαιτούμενη στελέχωση. Προτεραιότητα δίνεται στα οικιστικά κέντρα δευτέρου και τρίτου επιπέδου. Κρίνεται σκόπιμη η αποκατάσταση υφιστάμενων παραδοσιακών κελυφών για την υποδοχή των υπηρεσιών των νέων διοικητικών κέντρων.

Γ.3.2 Οικιστική ανάπτυξη - Δόμηση

Στον τομέα της οικιστικής ανάπτυξης, πρέπει να εξορθολογισθεί και περιορισθεί η επέκταση της οικιστικής χρήσης σε νέες περιοχές και η κατάληψη γεωργικών, δασικών ή άλλων εκτάσεων. Προς την κατεύθυνση αυτή πρέπει:

- Να περιοριστεί δραστικά η εκτός σχεδίου δόμηση (κατάργηση παρεκκλίσεων, αναπροσαρμογή όρων δόμησης, επιβολή περιορισμών).
- Να εκπονηθούν Γ.Π.Σ και Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π, ώστε να γενικευθεί ο σχεδιασμός χρήσεων γης στην ύπαιθρο.
- Να υιοθετηθεί η αρχή της «συμπαγούς πόλης» και
- Να αποκτήσουν σχέδιο και αναβαθμισθούν ποιοτικά τα οικιστικά κέντρα. Ειδικά για εγκρίσεις, επεκτάσεις και αναθεωρήσεις σχεδίων πόλεων και οικισμών που βρίσκονται σε παράκτιες περιοχές, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά του παράκτιου χώρου και να αιτιολογούνται ειδικά οι προτάσεις τους για τα τμήματα των οικισμών που βρίσκονται στην κρίσιμη και τη δυναμική ζώνη του άρθρου 3 του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Παράκτιο Χώρο.

Ως προς τη δόμηση προτείνεται η υιοθέτηση κανόνων - προτύπων στη βάση των αρχών της αειφορίας (μειωμένη κατανάλωση ενέργειας, χρήση φιλικών προς το περιβάλλον υλικών, κ.λπ.), η υιοθέτηση μορφολογικών προτύπων που συνάδουν με την τοπική παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Η υλοποίηση στεγαστικών Προγραμμάτων του ΟΕΚ εκτός διαδικασιών Γ.Π.Σ. οφείλει να γίνεται μόνο μετά από την τεκμηρίωση του επείγοντος χαρακτήρα των στεγαστικών αναγκών.

Γ.3.3 Κοινωνικές υποδομές υπερτοπικής εμβέλειας

Στόχοι στον τομέα των κοινωνικών υποδομών υπερτοπικής εμβέλειας αποτελούν:

- Η ενίσχυση του ρόλου του Πανεπιστημίου Αιγαίου.
- Η διερεύνηση προοπτικών ανάπτυξης κέντρων υγειονομικής περίθαλψης με πιθανή χρήση τους και από τους κατοίκους των τουρκικών παραλίων.
- Η διερεύνηση αντίστοιχων προοπτικών για ανάπτυξη κέντρων εκπαίδευσης.
- Η επέκταση της τηλεϊατρικής στα νοσηλευτικά ιδρύματα.
- Δημιουργία Κέντρου Διαπεριφερειακής εμβέλειας με άξονα το περιβάλλον και τον πολιτισμό, με την υποστήριξη των τοπικών τμημάτων του Πανεπιστημίου Αιγαίου (Μυτιλήνη).
- Δημιουργία Κέντρου Διαπεριφερειακής εμβέλειας οικονομικών ερευνών με την υποστήριξη των τοπικών τμημάτων του Πανεπιστημίου Αιγαίου (Χίος).
- Δημιουργία Κέντρου Διαπεριφερειακής εμβέλειας με άξονα τα Μαθηματικά και την Πληροφορική με την υποστήριξη των τοπικών τμημάτων του Πανεπιστημίου Αιγαίου (Καρλόβασι).

Γ.3.4 Κατευθύνσεις για την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

- Ως περιβαλλοντική στρατηγική με την ευρεία έννοια, θα πρέπει να νοηθούν ο σχεδιασμός και ο έλεγχος της ανάπτυξης και των χρήσεων γης σε όλο το χώρο της Περιφέρειας, ακόμη και αν αυτός δεν παρουσιάζεται στο σύνολό του ως ιδιαιτέρως αξιόλογος, ευαίσθητος ή προβληματικός.
- Η κατά προτεραιότητα θεσμοθέτηση προστατευτικού καθεστώτος στις περιοχές του δικτύου NATURA 2000, τα προτεινόμενα από τη σχετική μελέτη ΕΜΠ - ΥΠΕΧΩΔΕ Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους και άλλες περιοχές με αυξημένο ενδιαφέρον από πλευράς φυσικού περιβάλλοντος και τοπίου.
- Ο καθορισμός επιτρεπομένων χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης προς την κατεύθυνση της διαφύλαξης του εξωαστικού χώρου, της προστασίας του περιβάλλοντος και του τοπίου.
- Η προστασία της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας.
- Η προστασία των θαλάσσιων πόρων.
- Η προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων, η αποκατάσταση και διαφύλαξη των καμένων εκτάσεων.
- Η αυστηρή ή/και απόλυτη προστασία ακατοίκητων νήσων και βραχονησίδων.
- Η προστασία αξιόλογων οικοσυστημάτων και βιοτόπων καθώς και ειδών χλωρίδας και πανίδας.
- Η ενίσχυση των θεσμικών μηχανισμών προστασίας του θαλάσσιου οικοσυστήματος.
- Η πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης.
- Η προώθηση της χάραξης των οριογραμμών του αιγιαλού, της παραλίας και του παλαιού αιγιαλού.
- Η αποκατάσταση και προστασία των μνημείων, ιστορικών κέντρων πόλεων, παραδοσιακών οικισμών καθώς και διατηρητέων και λοιπών αξιόλογων κτιρίων.
- Ειδικά για τους παραδοσιακούς οικισμούς και τις παλαιές βιομηχανικές περιοχές, παράλληλα με το προστα-

τευτικό καθεστώς, να προβλεφθούν ειδικά κίνητρα για τη συντήρηση του κτιριακού αποθέματος και την ανάδειξη των οικισμών σε πόλους τοπικής ανάπτυξης.

• Η οργάνωση ενός δικτύου πολιτιστικών πόρων (ιστορικών και αρχαιολογικών χώρων, παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, παραδόσεων και εθίμων, σύγχρονων εκδηλώσεων πολιτισμού).

• Η ενθάρρυνση της επανάχρησης του κτιριακού αποθέματος αστικού και αγροτικού χαρακτήρα, με δράσεις αποκατάστασης ιστορικών / παραδοσιακών κτιρίων καθώς και διατήρησης και αναβίωσης παραδοσιακών δραστηριοτήτων.

• Η διευκόλυνση της πρόσβασης των τοπικών κοινωνιών στον πολιτισμό με την ενίσχυση σύγχρονων πολιτιστικών πρωτοβουλιών και με την προώθηση της συμμετοχής του κοινού σε δραστηριότητες και εκδηλώσεις στα πλαίσια της λειτουργίας του δικτύου πολιτιστικών πόρων.

• Η οργάνωση και προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης σε επαγγέλματα ευαίσθητα από πολιτιστικής πλευράς, όπως π.χ. παραδοσιακές οικοδομικές τεχνικές, μαρμαρογλυπτική, αγγειοπλαστική, ξυλουργική κ.λπ.

• Η προστασία και προβολή της ιστορικής και πολιτιστικής συνέχειας μέσα από πολιτικές στους τομείς των μεταφορών και του τουρισμού.

• Η αποκατάσταση και προστασία μνημείων, ιστορικών κέντρων πόλεων και παραδοσιακών οικισμών μέσω μιας «λειτουργικής» και όχι απαραίτητα «μουσειακής» προσέγγισης.

Γ.3.5 Χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων μεταφορικής υποδομής - Γενικές αρχές και στόχοι

Βασικό στόχο αποτελεί η βελτίωση της μεταφορικής σύνδεσης και της προσπελασιμότητας, με προτεραιότητα στην αναβάθμιση της λειτουργικότητας και στην αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών και όχι στη δημιουργία νέων. Η ανάπτυξη των υποδομών αυτών πρέπει να είναι ανάλογη με το μέγεθος της φέρουσας ικανότητας/δυνατότητας κάθε νησιού.Οι γενικές αρχές και οι στόχοι που τίθενται για την οργάνωση του συστήματος των μεταφορών στο εσωτερικό των νησιών της Περιφέρειας, είναι:

α. Για το δίκτυο:

- Βελτίωση των υφιστάμενων συνδέσεων με τους πόλους - πύλες (αεροδρόμια, λιμάνια) από και προς τον υπόλοιπο εθνικό και διεθνή χώρο και αποκατάσταση όσων δεν υπάρχουν.

- Συμπλήρωση κυκλικών διαδρομών μόνο εφόσον υπάρχουν διανοιγμένοι διάδρομοι ή σε ειδικές περιοχές που εξετάζονται κατά περίπτωση.

- Αποκατάσταση συνδέσεων και προσπελάσεων περιοχών ειδικού ενδιαφέροντος, με ακτινικές συνδέσεις κοινοτικών ή λοιπών οδών.

- Συνδυασμός μέσων για τη λειτουργία του δικτύου, όπου απαιτείται ή κρίνεται σκόπιμο για ειδικούς λόγους.

- Εξασφάλιση επιτήρησης ασφαλείας σε ορισμένες από τις διαδρομές.

β. Για τα μέσα:

- Βελτίωση ως προς την ποιότητα και την αξιοπιστία των οδικών μέσων μεταφοράς, κυρίως όσων αξιοποιούνται από φορείς της Τ.Α. Εξασφάλιση αποδοτικού θεσμικού πλαισίου για τις Αναπτυξιακές Εταιρείες της Τ.Α.

- Οργάνωση του συνδυασμού χερσαίων και πλωτών μέσων μεταφοράς. Πρόβλεψη εναλλακτικών λύσεων για τις περιπτώσεις δυσμενών καιρικών συνθηκών.

γ. Για τις τερματικές εγκαταστάσεις:

- Εξεύρεση χώρων και μελέτη για τη διαμόρφωση λειτουργικών και φιλόξενων τερματικών εγκαταστάσεων.

- Οργάνωση ενημέρωσης και πληροφόρησης στις τερματικές εγκαταστάσεις, στους χώρους αναμονής και μετεπιβίβασης και στους σταθμούς θέας του δικτύου.

Αερομεταφορές - Ακτοπλοΐα

Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην οργάνωση του συστήματος μεταφορών, ώστε να ανταποκρίνεται στους όρους εποχικότητας που χαρακτηρίζουν όλο και περισσότερο τις μετακινήσεις στα νησιά. Η ολοκληρωμένη και ιεραρχημένη λειτουργία αεροπλάνο - πλοίο, με τη βοήθεια συστημάτων πληροφορικής και επικοινωνιών, μπορεί να βελτιστοποιήσει τις συνδυασμένες μετακινήσεις οργανώνοντας αυτές σ' ένα ολοκληρωμένο δίκτυο.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις, η οικονομική ανάπτυξη στον κλάδο της ακτοπλοίας σε συνδυασμό με την απελευθέρωση της αγοράς (άρση του cabotage), ο σχεδιασμός του ΥΕΝ αποτελούν κρίσιμες παραμέτρους για την προτεινόμενη οργάνωση των θαλάσσιων μεταφορών στο χώρο της Περιφέρειας.

Η δημιουργία ενός νέου πολυκομβικού δικτύου στο Αιγαίο μπορεί να εξομαλύνει τα δυσμενή χαρακτηριστικά του σημερινού δικτύου, που αφορούν βασικά τις αποτρεπτικές χρονοαποστάσεις και το κόστος μεταφοράς. Το πολυκομβικό δίκτυο είναι ένα ιεραρχημένο δίκτυο με κύριους κόμβους, γραμμές κορμού, πόλους έλξης και γραμμές ανταποκρίσεων. Η εξέλιξη του δικτύου αυτού θα οδηγήσει στην αναζήτηση συγκεκριμένων διασυνδέσεων με τα άλλα μέσα και, στην περίπτωση της Περιφέρειας του Βορείου Αιγαίου, κυρίως με το αεροπλάνο. Για την ανάδειξη των λιμένων σε κόμβους μετεπιβίβασης, θα απαιτηθεί υποδομή με χώρους μεταφόρτωσης και αναμονής επιβατών. Το όλο δίκτυο θα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο διαχείρισης και παρακολούθησης με σύγχρονα συστήματα πληροφορικής και παροχής υπηρεσιών στον καταναλωτή.

Υπό την προϋπόθεση της συνεχούς βελτίωσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων και της ένταξης της Τουρκίας στην Ε.Ε., προβάλλει ως αναγκαία η ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανατολικού νησιωτικού άξονα στο Αιγαίο. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η διερεύνηση της σκοπιμότητας ανάπτυξης τουριστικών λιμενικών υποδομών στα ανατολικά παράλια των νησιών για τη διασύνδεση και συνεργασία με τα δυτικά παράλια της Τουρκίας.

Προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα των συνδυασμένων μεταφορών στις ειδικές συνθήκες του νησιωτικού χώρου του Β. Αιγαίου, προβλέπεται η διερεύνηση των ακόλουθων εναλλακτικών λύσεων:

- Λειτουργική συνεργασία αεροπλάνου - πλοίου ως προς τα δρομολόγια, τη μεταφορά των αποσκευών, τις κρατήσεις μετεπιβιβάσεων κ.λπ.

- Προσφορά πτήσεων - ακτοπλοϊκών συνδέσεων που διασυνδέουν τουριστικά δίκτυα.

- Συνεργασία με τουριστικά κέντρα, όπως το Ηράκλειο και η Ρόδος, για τη διεύρυνση των γνωστών «πακέτων» τουρισμού.

Στη διαδικασία αυτή μπορούν να ενσωματωθούν μικρές και ευέλικτες εταιρείες που υποστηρίζουν ειδικές πτήσεις - μεταφορές διευρύνοντας την αντίληψη του charter.

Η πραγματοποίηση αυτών των μικρής κλίμακας υπηρεσιών εξαρτάται από θεσμικά μέτρα αλλά και άλλες συνθήκες της αγοράς των μεταφορών. Τα μικρά νησιωτικά δί-

κτυα μπορούν να εξασφαλίσουν κατ' αρχήν τη βιωσιμότητά τους, διοχετεύοντας επιβάτες στα μεγάλα δίκτυα.

Ειδικότερα, προτείνεται η οργάνωση και εγκατάσταση συστήματος συνδυασμένων αεροπορικών και ακτοπλοϊκών μεταφορών, η πραγματοποίηση των επεκτάσεων των αεροδιαδρόμων Χίου και Ικαρίας και η ενίσχυση των υποδομών κύριων και δευτερευόντων λιμένων.

Οδικό δίκτυο

Απαιτείται αυξημένη ευαισθησία ως προς την εναρμόνιση του οδικού δικτύου με το περιβάλλον. Ως γενικής φύσης κατευθύνσεις για το σχεδιασμό του νησιωτικού οδικού δικτύου καθορίζονται οι εξής:

- Αποθάρρυνση νέων χαράξεων οδικών αξόνων, με εξαίρεση στην περίπτωση ζωτικών συνδέσεων απομακρυσμένων οικισμών με μόνιμο πληθυσμό.
- Συμπλήρωση δικτύου, όπου κρίνεται αναγκαία, επί χωματόδρομων που ήδη έχουν ευνοϊκές χαράξεις με μικροβελτιώσεις.
- Ολοκλήρωση βρόγχων.

Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι συνδέσεις του οδικού δικτύου με τους μεγάλους κόμβους επικοινωνίας των νησιών με τον ευρύτερο χώρο, δηλαδή τα λιμάνια και τα αεροδρόμια. Στην τοπική κλίμακα των πόλεων και οικισμών που φιλοξενούν λιμάνια και αεροδρόμια, είναι σημαντικό να δημιουργηθούν λειτουργικές κυκλοφοριακές διατάξεις αλλά και χώροι που να εξυπηρετούν τη στάθμευση και την αναμονή, στα πλαίσια των συνδυασμένων μεταφορών επιβατικού κοινού και εμπορευμάτων. Απαραίτητες κρίνονται οι οδικές παρακάμψεις οικισμών, κατά προτεραιότητα αυτών που βρίσκονται επί του κυρίου οδικού δικτύου (εθνικού, επαρχιακού). Απαιτείται προσεκτικός σχεδιασμός με πρόβλεψη και λήψη μέτρων για τη διόρθωση αλλοιώσεων τοπίου και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος.

Γ.3.6 Χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων λοιπής τεχνικής υποδομής

Γ.3.6.1 Ενέργεια

Ενδείκνυται κατά προτεραιότητα:

- η αξιοποίηση των υφιστάμενων μελετών που αφορούν εκμετάλλευση του γεωθερμικού πεδίου των νησιών της Περιφέρειας,
- η αύξηση του σημερινού ποσοστού εκμετάλλευσης της αιολικής ενέργειας, με προτεραιότητα στην αξιοποίηση θέσεων που ήδη προτείνονται από τη ΔΕΗ,
- η αξιοποίηση άλλων πηγών ενέργειας (π.χ. βιομάζα) και η εφαρμογή δοκιμασμένων τεχνολογιών (π.χ. φωτοβολταϊκά),
- η διασύνδεση των νησιών της Περιφέρειας με υποθαλάσσια καλώδια μεταφοράς ενέργειας.

Για την εξεύρεση κατάλληλων θέσεων εγκατάστασης ενεργειακών δραστηριοτήτων σε όλα τα νησιά της Περιφέρειας (εγκαταστάσεις αποθήκευσης καυσίμων, μονάδες παραγωγής κ.λπ.) θα πρέπει να ισχύουν τα ακόλουθα γενικά κριτήρια αξιολόγησης καταλληλότητας θέσεων, ομαδοποιημένα ως εξής:

ΟΜΑΔΑ Α. ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: απόσταση από οικισμούς, απόσταση από τουριστικές περιοχές, απόσταση από αρχαιολογικές περιοχές, διάχυση ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

ΟΜΑΔΑ Β. ΚΟΣΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (σε συνάρτηση με χρόνο, κατασκευαστικά & λειτουργικά στοιχεία): κεντροβαρικότητα, προσπελασιμότητα, απόσταση από κέντρα διαθέσιμου εργατικού δυναμικού, κόστος κατασκευής οδικών έργων, κόστος κατασκευής θαλάσσιων έργων.

ΟΜΑΔΑ Γ. ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Επηρεασμός (συνάφεια, συνέργεια, ασυμβατότητα) αναπτυξιακών σχεδίων.

ΟΜΑΔΑ Δ. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: Φυτοκάλυψη περιοχής, αποστάσεις από προστατευτέα στοιχεία περιβάλλοντος (CORINE - NATURA - ΤΙΦΚ - υγρότοποι κ.ά.), διακινδύνευση βιοτόπου προστατευομένου είδους, οπτική όχληση.

ΟΜΑΔΑ Ε. ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ: ευχέρεια και ασφάλεια θαλάσσιας προσέγγισης και λειτουργίας / πιθανότητα ατυχήματος κατά την εκφόρτωση των καυσίμων, ανάπτυγμα κυματισμού, απόσταση από είσοδο κλειστών κόλπων, απόσταση από λιβάδια ποσειδωνίας, αμμώδεις παραλίες, ιχθυοκαλλιέργειες, διάχυση ρύπανσης στο παράκτιο περιβάλλον.

ΟΜΑΔΑ ΣΤ. ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ: σεισμοί, tsunamis.

ΟΜΑΔΑ Ζ. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ: διαθεσιμότητα χώρου, καταλληλότητα αναγλύφου, υψόμετρο από την ακτή.

Εξειδίκευση των κριτηρίων για κάθε νησί ή θέσπιση ειδικής τελικής βαρύτητας (ομάδων και κριτηρίων), πριν την τελική βαθμολόγηση και επιλογή των θέσεων, μπορεί να γίνεται μέσω γνωμοδότησης του Περιφερειακού Συμβουλίου. Επίσης, μπορούν να προβλεφθούν αντισταθμιστικά οφέλη για τους Δήμους, τους κατοίκους και τις επιχειρήσεις των περιοχών που υποδέχονται αυτές τις δραστηριότητες υψηλής όχλησης (π.χ. αποθήκευση καυσίμων).

Των προαναφερομένων κριτηρίων θα πρέπει να υπερισχύουν τα ακόλουθα κριτήρια αποκλεισμού περιοχών:

- Κριτήρια Καθορισμού Προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος
  - Κλειστοί κόλποι
  - Γεωλογική καταλληλότητα
  - απόσταση 100 μ. από πιθανά ενεργά ρήγματα
  - Προστασία υδατικών πόρων
  - περιοχές με σημαντικό υπόγειο υδατικό δυναμικό
  - απόσταση 500 μ. από γεωτρήσεις και πηγές ύδρευσης
  - απόσταση 500 μ. από σημαντικές επιφανειακές συγκεντρώσεις νερού (λίμνες, υγρότοποι) ή από τις θέσεις εκτροπής επιφανειακών νερών
  - Προστασία της φύσης και του τοπίου
  - απόσταση τουλάχιστον 500 μ. από περιοχές προστασίας της φύσης και του τοπίου (NATURA, βιότοποι CORINE, περιοχές σημαντικές για τα πουλιά, καταφύγια άγριας ζωής, υγρότοποι, περιοχές και τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, κλπ.) ή μη θεσμοθετημένες αλλά ευαίσθητες περιβαλλοντικά περιοχές
  - Δασικές περιοχές
  - Ευρύτερες ζώνες σημαντικών οικολογικά περιοχών
  - Προστασία της ποιότητας της ατμόσφαιρας των οικισμών
  - απόσταση 1000 μ. από οικισμούς
- Κριτήρια Καθορισμού Οικιστικής Προστασίας

Απόσταση 1000 μ. από μελλοντικές επεκτάσεις που προβλέπονται από ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ

- Κριτήρια Καθορισμού Προστασίας Τουριστικών Περιοχών
  - ακτές λουομένων
  - περιοχές όπου απαγορεύεται η κάθε είδους δόμηση από την Αρχαιολογική Υπηρεσία και περιοχές με ενάλιες αρχαιότητες

Γ.3.6.2 Υδατικό δυναμικό

Η υδατική πολιτική πρέπει να λάβει υπόψη της τους περιορισμένους υδατικούς πόρους του χώρου, τον μεγάλο

κίνδυνο υφαλμύρινσης των υπόγειων υδάτων, την υψηλή ζήτηση σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο και το μεγάλο κόστος των απαιτούμενων έργων ειδικού τύπου. Επίσης, απαιτείται μια συστηματική παρακολούθηση της ποιότητας και ποσότητας του υπόγειου αποθέματος, ώστε οι νέες ποσότητες νερού που προσφέρουν οι λιμνοδεξαμενές, σε συνδυασμό και με άλλα μέσα, να αξιοποιηθούν για να επανέλθει το υδατικό δυναμικό σε επίπεδα αειφορίας.

Στην επιδιωκόμενη βελτίωση ή/και διατήρηση της ποιότητας των νερών κρίνεται ότι θα συμβάλει, εκτός άλλων, η λήψη ειδικών μέτρων όπως η χορήγηση άδειας οικοδομής με βροχοδεξαμενή ή οι περιορισμοί στην κατανάλωση. Βασικό ρόλο, όμως, παίζει και ο περιορισμός των πυρκαγιών που, ταυτόχρονα με τη διατήρηση και προστασία των δασικών εκτάσεων, συντηρεί και τον φυσικό κύκλο του νερού.

Στην Περιφέρεια -και κυρίως στην Ικαρία, τη Λέσβο, τη Λήμνο και τη Χίο- υπάρχει μεγάλος αριθμός θερμομεταλλικών πηγών. Στην Ικαρία και τη Λέσβο υπάρχουν οργανωμένα συγκροτήματα λουτρών, που συμβάλλουν σημαντικά στον τουριστικό τομέα και με κατάλληλη εκμετάλλευση μπορούν να αυξήσουν περαιτέρω την συμβολή τους. Προτείνεται η διαμόρφωση νομοθετικού πλαισίου για την ανάδειξη, αξιοποίηση και λειτουργία των ιαματικών πηγών από την Αυτοδιοίκηση.

Σε θεσμικό επίπεδο και με στόχο την εξασφάλιση των δυνατοτήτων για την εφαρμογή της επιθυμητής υδατικής πολιτικής και ανάπτυξης, πρέπει να δρομολογηθούν οι εξής ενέργειες:

- Εφαρμογή σύγχρονων αντιλήψεων στην τιμολόγηση του νερού, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη πληθώρα στόχων (κοινωνικών, εξοικονόμησης πόρων, αναπτυξιακών, διατήρησης επιθυμητών ποιοτικών χαρακτηριστικών στους υδατικούς πόρους κ.λπ.).
- Κατανομή και απόδοση των οικονομικών βαρών των έργων πολλαπλού σκοπού στους διάφορους ωφελούμενους τομείς χρήσης.
- Πρόνοια και η παροχή κινήτρων για την εξοικονόμηση νερού σε όλες τις χρήσεις, καθώς και συντονισμός μεταξύ των χρήσεων για λόγους οικονομίας πόρων και μέσων.
- Σύνδεση και εναρμόνιση των υφιστάμενων προγραμμάτων ανάπτυξης με τις ανάγκες διαχείρισης νερού, από άποψη ποσότητας και ποιότητας.
- Διενέργεια μακροχρόνιων προβλέψεων μεγεθών ή τάσεων πληθυσμιακών, οικονομικών, τομέων παραγωγής κλπ. στα πλαίσια του αναπτυξιακού προγραμματισμού.

Γ.3.6.3 Υποδομές περιβάλλοντος

Προτείνεται η υιοθέτηση των εγκεκριμένων νομαρχιακών σχεδιασμών για τη χωροθέτηση των αναγκαίων ΧΥΤΑ. Μέχρι τη λειτουργία των νέων ΧΥΤΑ, πρέπει να αναβαθμισθούν οι αναγκαία υφιστάμενοι χώροι διάθεσης απορριμμάτων και να αποκατασταθούν / καθαριστούν όλοι οι χώροι ανεξέλεγκτης απόρριψης.

Επίσης, θα πρέπει να εκπονηθούν, για το σύνολο της Περιφέρειας, μελέτες βιωσιμότητας για την εγκατάσταση Κέντρων Ανακύκλωσης Υλικών και κατόπιν να βρεθούν αγορές για την διάθεση των παραγόμενων προϊόντων, έτσι ώστε να μειωθεί ο όγκος των απορριμμάτων και να καλλιεργηθεί περιβαλλοντική συνείδηση στους κατοίκους.

Γ.3.6.4 Ζώνες και σημεία της Περιφέρειας με έντονο πρόβλημα ρύπανσης

Ατμόσφαιρα

Έντονα προβλήματα ρύπανσης υφίστανται σε οικισμούς που γειτνιάζουν με εργοστάσια ηλεκτροπαραγωγής, ιδιαίτερα στους Δήμους Μυτιλήνης και Σάμου. Τοπική και περιορισμένη όχληση προκαλούν οι υπάρχουσες εγκαταστάσεις ασβεστοκαμίνων και πυρηνελαιουργείων.

Νερά

Η έλλειψη συγκεκριμένων μετρήσεων για την ποιότητα των νερών δεν βοηθά τη διατύπωση προτάσεων. Προβλήματα, πάντως, δημιουργούνται από την ανεξέλεγκτη απόρριψη βοθρολυμάτων και από το ελλιπές δίκτυο αποχέτευσης στις περισσότερες πόλεις και χωριά. Φαινόμενα υφαλμύρινσης του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα έχουν παρατηρηθεί στην παράκτια ζώνη του κόλπου Καλλονής στη Λέσβο και στις περιοχές Μεσόκαμπου και Ηραίου στη Σάμο. Πρέπει να ληφθούν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπιση του επικίνδυνου αυτού φαινομένου.

Πρέπει να αντιμετωπισθεί άμεσα το πρόβλημα της εύρεσης βαρέων μετάλλων στο νερό ύδρευσης της πόλης της Χίου.

Επίσης, ειδική νομοθετική ρύθμιση απαιτείται όσον αφορά το καθεστώς λειτουργίας και αντιρρυπαντικής τεχνολογίας (στερεά και υγρά απόβλητα) για τα πυρηνελαιουργεία.

Θάλασσα και ακτές

Η κατάσταση των ακτών και η ποιότητα των θαλάσσιων νερών είναι πολύ καλή. Περιστατικά σοβαρής θαλάσσιας ρύπανσης δεν έχουν σημειωθεί. Τοπικά προβλήματα έχουν παρατηρηθεί από την ανεξέλεγκτη απόρριψη απορριμμάτων και αποβλήτων των βιομηχανικών μονάδων στον κόλπο της Γέρας, στον υγροβιότοπο Ντίπι-Λάρσος, στον κόλπο της Καλλονής κ.α. Πρέπει να ληφθούν μέτρα ελέγχου και προστασίας με μέριμνα για την αυστηρή εφαρμογή τους.

Αυξημένη ρύπανση έχει παρουσιασθεί μόνο στα λιμάνια των νησιών και στους κόλπους γύρω από τις μεγάλες πόλεις από οικιακά λύματα που ρίχνονται στη θάλασσα, καθώς και από τα απόβλητα των πλοίων. Στις περισσότερες παραθαλάσσιες πόλεις, λόγω έλλειψης δικτύου αποχέτευσης και εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού, τα αστικά και βιομηχανικά λύματα καταλήγουν στη θάλασσα. Το φαινόμενο είναι εντονότερο το καλοκαίρι λόγω της παρουσίας μεγάλου αριθμού τουριστών. Η κατάσταση πρέπει να αντιμετωπισθεί κατά προτεραιότητα με την συμπλήρωση / κατασκευή δικτύων αποχέτευσης και εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων (βιολογικού καθαρισμού).

Γ.3.7 Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων

Πρωτογενής Τομέας

Αναγκαία κρίνεται η ενίσχυση της γεωργίας μικρής κλίμακας - συνοδευόμενης από πολυδραστηριότητα - η οποία μπορεί να αποτρέψει τη μετατροπή της γεωργικής γης σε τουριστική στις παράκτιες περιοχές ή την εγκατάλειψη των προβληματικών περιοχών των παραδοσιακών γεωργικών συστημάτων. Η αναδιάρθρωση του γεωργικού τομέα της Περιφέρειας προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της παραγωγής τοπικών ποιοτικών προϊόντων, ιδιαίτερα σε περιοχές με σχετική παράδοση, προϋποθέτει τη στήριξη της τοπικής επιχειρηματικότητας σε επίπεδο χρηματοδότησης, τεχνογνωσίας, πληροφόρησης, εμπορίας και διάθεσης, σέβεται την τρωτότητα των οικοσυστημάτων και συνάδει με τη στρατηγική επιλογή μιας εναλλακτικής τουριστικής ανάπτυξης βασισμένης στην ιδιαίτερη αξία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Η παρουσία των ελαιώνων στη Λέσβο, όπως και στη Σάμο, αποτελεί «σήμα

κατατεθέν» του τοπίου του νησιού. Η προστασία του θα πρέπει να συνδυαστεί με την υποστήριξη της περιβαλλοντικής γεωργίας και την ανάπτυξη καλλιεργητικών μεθόδων σε μια οικολογική κατεύθυνση. Όσον αφορά την αξιοποίηση της αγροτικής παραγωγής, η παραγωγή ελαιοποιήσιμων ελιών και ελαιόλαδου θα πρέπει να έχει ως βασικές προτεραιότητες, την τυποποίηση, την κατοχύρωση σήματος ποιότητας και την προβολή/προώθηση/εμπορία των προϊόντων στις διεθνείς αγορές.

Ο αγροτικός τομέας στη Λήμνο θα πρέπει να στηριχτεί στην επέκταση και βελτιστοποίηση της αμπελοκαλλιέργειας, με παράλληλη ενίσχυση της παραγωγής, τυποποίησης και προώθησης εμφιαλωμένου ποιοτικού κρασιού «ονομασίας προέλευσης».

Στη Χίο προτείνεται επέκταση της καλλιέργειας της μαστίχας με παράλληλο εκσυγχρονισμό της διαδικασίας συλλογής. Η αύξηση του μέσου μεγέθους των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, η παροχή κινήτρων σε καλλιεργητές και κτηνοτρόφους και η αύξηση της αρδευόμενης γης μέσω της κατασκευής μικροφραγμάτων και λιμνοδεξαμενών, αποτελούν προτεραιότητες για τον αγροτικό τομέα.

Στη Σάμο, η τάση εγκατάλειψης των έως πρόσφατα ακμαίων αγροτικών δραστηριοτήτων, θα πρέπει να αναστραφεί με την προσέλκυση νέων κατοίκων παραγωγικής ηλικίας και την άσκηση της αγροτικής δραστηριότητας παράλληλα με αυτήν του τουρισμού. Προτεραιότητα θα πρέπει να αποτελέσει η επέκταση της αμπελοκαλλιέργειας, σημαντικού πόρου για το νησί και η παραγωγή, τυποποίηση και προώθηση κρασιού ανώτερης ποιότητας «ονομασίας προέλευσης».

Στην Ικαρία, πρέπει να αναπτυχθεί η κτηνοτροφία με παράλληλο δραστικό περιορισμό της ανεξέλεγκτης βόσκησης, να ενισχυθεί η παραγωγή κτηνοτροφικών φυτών και να προωθηθεί η καθετοποίηση του προϊόντος της κτηνοτροφίας. Η αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων αυτών, τόσο στην Ικαρία όσο και στους Φούρνους, θα εξαρτηθεί από την κατασκευή εγγειοβελτιωτικών έργων, έστω μικρής κλίμακας.

Η ανάπτυξη της αλιείας θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική για την τοπική οικονομία. Προς την κατεύθυνση αυτή απαιτείται εκσυγχρονισμός του αλιευτικού στόλου και των διαδικασιών και σημείων διάθεσης των αλιευμάτων. Οι επεκτάσεις - βελτιώσεις ή κατασκευή νέων αλιευτικών καταφυγίων θα προκύψουν από τη μελέτη εμπειρογνωμοσύνης που έχει ανατεθεί από την Περιφέρεια. Ως προς την υδατοκαλλιέργεια (ιδιαιτέρως σημαντική στο Νομό Χίου) απαιτείται διερεύνηση για την επέκταση και το είδος της καλλιέργειας, δεδομένης της υφιστάμενης ανάπτυξης, με στόχο την αντιμετώπιση προβλημάτων διάθεσης των προϊόντων.

Για τα αλιευτικά καταφύγια προτείνεται να υιοθετηθούν τα αποτελέσματα της σχετικής εμπειρογνωμοσύνης.

Ενδείκνυται η επέκταση, εκσυγχρονισμός και ποιοτική αναβάθμιση της μελισσοκομίας, .καθώς και η επέκταση των θερμοκηπιακών καλλιεργειών παράλληλα με τον απαραίτητο έλεγχο των χημικών εισροών.

Δευτερογενής Τομέας

Στη Λέσβο θα πρέπει να κατευθυνθούν οι σημαντικές παρεμβάσεις για την υποστήριξη της μεταποίησης στην Περιφέρεια, δεδομένου ότι η πολυσθένεια της παραγωγικής βάσης, καθώς και το μέγεθος της αγροτικής και τουριστικής δραστηριότητας, επιτρέπουν τη μεγιστοποίηση των παρεμβάσεων. Οι δράσεις θα πρέπει να εστιασθούν στη διεύρυνση και τον εκσυγχρονισμό των μονάδων μεταποίησης της αγροτικής παραγωγής (ελαιόλαδου, ζωοτροφών, κηπευτικών και προϊόντων θερμοκηπίου, γαλακτοκομικών, παραδοσιακών γλυκών, μελιού και αλιευμάτων) και δευτερευόντως της παραγωγής υλικών για τον κλάδο των κατασκευών (οικοδομικών, κουφωμάτων, επίπλων κ.λπ.). Απαραίτητες προϋποθέσεις αποτελούν η πολύπλευρη ενίσχυση των επιχειρήσεων και η δημιουργία χώρων υποδοχής των δραστηριοτήτων με την παροχή των αναγκαίων εξυπηρετήσεων, καθώς και φορέων τεχνικής υποστήριξης. Προτείνεται η χωροθέτηση ΒΕΠΕ στους Δήμους Χίου και Μυτιλήνης και ΒΙΟΠΑ στους Δήμους Μύρινας και Μυτιλήνης.

Οι μονάδες μεταποίησης που θα πρέπει να ενισχυθούν στη Λήμνο, είναι κυρίως αυτές που επεξεργάζονται και τυποποιούν τα αγροτικά προϊόντα, με στόχο τη συμπληρωματικότητά τους με την τουριστική δραστηριότητα. Ο μεταποιητικός τομέας της Χίου θα πρέπει να εξειδικευτεί στις κατασκευές και στην επεξεργασία - τυποποίηση της αγροτικής παραγωγής (ελαιόλαδο, γλυκά κουταλιού, ποτοποιία, κηπευτικά, μαστίχα κ.λπ.). Κρίνεται σκόπιμη η δημιουργία οργανωμένων εγκαταστάσεων για την υποδοχή των μεταποιητικών μονάδων, με παράλληλη παροχή κοινών διοικητικών και άλλων υπηρεσιών. Το κρασί αποτελεί το κυριότερο, και μάλιστα δυναμικό, προϊόν του μεταποιητικού τομέα της Σάμου. Ωστόσο, υπάρχει ανάγκη αύξησης των διασυνδέσεων μεταξύ του μεταποιητικού και του αγροτικού τομέα, δεδομένου ότι αυτή εμφανίζεται γενικά περιορισμένη, ενώ ταυτόχρονα η αυξημένη τουριστική δραστηριότητα δημιουργεί ευνοϊκές προϋποθέσεις προς αυτήν την κατεύθυνση. Απαιτείται καθορισμός λατομικών ζωνών σε επίπεδο νησιού.

Ως προς την εξορυκτική δραστηριότητα σημειώνεται το εκδηλωθέν ενδιαφέρον για την απόκτηση αδειών έρευνας (τμήματα της Σάμου, Λέσβου και Λήμνου). Ορισμένες από αυτές βρίσκονται κοντά σε τουριστικές περιοχές ή στη θέα διαδρομών προς αυτές (περιοχή Μήθυμνας Λέσβου, Παλαιόκαστρο Σάμου). Το εξορυκτικό ενδιαφέρον για την περιοχή αποτελεί ένδειξη για την πιθανή εξασφάλιση όρων οικονομίας κλίμακας και, κατά συνέπεια, για την πιθανή έναρξη εξορυκτικής δραστηριότητας. Για να αποφευχθεί η επιβάρυνση του περιβάλλοντος, πρέπει να τηρηθούν αυστηροί περιβαλλοντικοί όροι.

Τριτογενής Τομέας

Στη Λέσβο, στον τομέα του τουρισμού, θα πρέπει να επιδιωχθούν η αύξηση και βελτίωση της ποιότητας των προσφερομένων κλινών, η αξιοποίηση και ανάπτυξη του ανατολικού τμήματος του νησιού, η ανάπτυξη του αγροτουρισμού και γενικότερα η ενίσχυση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Η Λήμνος, θα πρέπει να προσανατολιστεί στην ανάπτυξη των υπηρεσιών, ειδικότερα του τουρισμού, που αποτελεί δυναμικό τομέα, με σημαντική παρουσία τουριστικών κλινών ΑΑ΄ και Α΄ τάξης. Ο τουρισμός της Λήμνου αναπτύχθηκε εξ αρχής με ιδιαίτερα μεγάλης κλίμακας εγκαταστάσεις, πρότυπο, του οποίου η βιωσιμότητα θα πρέπει να ελεγχθεί. Το νησί περιλαμβάνει γεωγραφικές ενότητες με σημαντικές περιβαλλοντικές και πολιτισμικές αξίες (υγρότοποι, αρχαιολογικοί χώροι, τοπία φυσικού κάλλους), που προσφέρονται για την ανάπτυξη οικοτουρισμού.

Στη Χίο, ο τριτογενής τομέας παρουσιάζει σημαντική ανάπτυξη - εμπόριο, μεταφορές- όχι όμως και ο τουρισμός. Η τουριστική ανάπτυξη θα πρέπει να στηριχτεί στην αύξηση και βελτίωση των τουριστικών υποδομών, των κλι-

νών και των προσφερομένων υπηρεσιών, με την ανάπτυξη κυρίως εναλλακτικών μορφών τουρισμού και την ανάπτυξη διασυνδέσεων της τουριστικής δραστηριότητας με τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Η τουριστική αξιοποίηση του υφιστάμενου δικτύου παραδοσιακών και αξιόλογων οικισμών θα πρέπει να αποτελέσει τον κύριο άξονα ανάπτυξης του νησιού της Χίου. Γενικότερα, σε σύγκριση με τα άλλα νησιά της Περιφέρειας, το νησί της Χίου, λόγω της περιορισμένης ακόμη τουριστικής ανάπτυξής του, σε συνδυασμό με την παρουσία ενός ιδιαίτερα αξιόλογου ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος, κρίνεται ότι παρουσιάζει τις περισσότερες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Το νησί της Σάμου παρουσιάζει τον περισσότερο ανεπτυγμένο, στο επίπεδο της Περιφέρειας, τριτογενή τομέα, με αυξημένη τη συμβολή του τουρισμού. Απαιτούνται παρεμβάσεις για την αναβάθμιση των τουριστικών καταλυμάτων)ο συντριπτικός όγκος των προσφερομένων τουριστικών κλινών είναι Β΄ και Γ΄ κατηγορίας), την πρόληψη κακόμορφης οικιστικής ανάπτυξης των περιοχών που είναι ήδη τουριστικές και για τη διασύνδεση των παραλιακών τουριστικών ζωνών με τους οικισμούς της ενδοχώρας. Παράλληλα, θα πρέπει να ενισχυθούν οι υπηρεσίες υγείας, μεταφορών και διοίκησης ώστε να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τους τομείς του τουρισμού και της αξιοποίησης της αγροτικής παραγωγής. Γενικά, η Σάμος προβλέπεται ότι θα συνεχίσει να αποτελεί πόλο ανάπτυξης σε επίπεδο Περιφέρειας, συμβατικών τουριστικών δραστηριοτήτων, οι οποίες όμως θα πρέπει να εξορθολογιστούν και να συνδυαστούν με την ανάπτυξη εναλλακτικών τουριστικών προϊόντων.

Η ιδιαίτερη φυσιογνωμία της Ικαρίας προσδιορίζεται από το φυσικό περιβάλλον της, δηλαδή την «αφιλόξενη» γεωμορφολογία της και την παρουσία των ιαματικών πηγών. Αυτή η αυθεντικότητα του τοπίου και η αξιοποίηση των ιαματικών νερών θα πρέπει να αποτελέσουν και τους άξονες ανάπτυξης του νησιού, με έμφαση στην ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού.

Γ.3.8 Καθορισμός περιοχών για περαιτέρω εφαρμογή των διατάξεων των Ν. 2508/97 και Ν. 2742/99

Εκτός από τις περιοχές, για τις οποίες προτείνονται Σχέδια Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης (Άρθρο 12 Ν. 2742/99), όλες οι άλλες παρεμβάσεις στις περιοχές που προτείνονται παρακάτω, θα πρέπει να ενταχθούν στο θεσμικό πλαίσιο είτε των ΣΧΟΟΑΠ είτε των ΓΠΣ (Ν. 2508/97).

Α. ΣΧΕΔΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ (Άρθρο 12 Ν. 2742/99)

- Ιστορικό Κέντρο Μυτιλήνης - Άνω Σκάλα
- Πόλη Χίου
- Βαθύ - Καρλόβασι
- Πλωμάρι
- Μύρινα

Β1. ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ (ΠΕΧΠ) (άρθρο 11 Ν. 2742/99)

- Νήσος Φούρνοι
- Νήσος Οινούσες
- Νήσος Αγ. Ευστράτιος
- Νήσος Ψαρά

Β2. ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΛΟΙΠΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

Νήσος Λέσβος

- Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη ανατολικής Λέσβου
- Δήμοι: Ερεσσού - Αντίσσας, Μήθυμνας, Καλλονής
- Κεντρική περιοχή Πλωμαρίου
- Πέτρα

Νήσος Λήμνος

- Χωροταξικές ρυθμίσεις περιαστικών τουριστικών περιοχών Μύρινας
- Ανάπλαση τουριστικής εγκατάστασης στην περιοχή Ηφαιστείας

Νήσος Χίος

- Χωροταξικές ρυθμίσεις οικιστικού δικτύου συμπλέγματος οικισμών νοτίως της Χίου
- Δήμοι: Αγ. Μηνά - Καμποχωρίων - Ιωνίας
- Ανάπτυξη και ανάδειξη δικτύου παραδοσιακών οικισμών Χίου

Νήσος Σάμος

- Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη Δήμου Πυθαγορείου - Μαραθοκάμπου και ανάπτυξη ορεινών περιοχών Καρβούνη
- Παραλία Καρλοβασίων

Νήσος Ικαρία

- Περιοχές οργανωμένης τουριστικής ανάπτυξης (ΠΟΤΑ)
- Ανάπτυξη Ιαματικού Κέντρου (SPA)

Γ. ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ (Αρθρο 10 Ν. 2742/99)

Μεταλλευτικές Περιοχές

- Στη Λήμνο και Λέσβο, (εφόσον οι εταιρείες έχουν ήδη δεσμεύσει τις εκτάσεις).

Δ. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Κατά προτεραιότητα

- Ικαρία
- Καρλόβασι
- Σάμος
- Μυτιλήνη (σε συνδυασμό με τις επιπτώσεις των δύο περιμετρικών)
- Φούρνοι
- Χίος

Ε. ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΣΗ ΓΠΣ & ΣΧΟΟΑΠ, Ζ.Ο.Ε

ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ σε όλους τους Δήμους, με προτεραιότητα στις περιοχές που δέχονται πιέσεις τουριστικής ανάπτυξης. Όσο δε αφορά τις Ζ.Ο.Ε., θεσμοθέτηση των εκκρεμουσών Ζ.Ο.Ε. βάσει των ήδη εκπονηθεισών Ε.Χ.Μ.

ΣΤ. ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ

- Χίος, Σάμος, Καρλόβασι, Μύρινα.

Θ. ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ

- Μελέτη προτύπων ανάδειξης παραδοσιακών οικισμών με στόχο την τουριστική αξιοποίησή τους.
- Αναπλάσεις (άρθρο 8 του Ν.2508/97)
- Καθορισμός περιοχών για περαιτέρω εφαρμογή της νομοθεσίας σχετικά με το φυσικό περιβάλλον

Στις περιοχές του δικτύου NATURA 2000, τα προτεινόμενα ΤΙΦΚ και άλλες περιοχές με αυξημένο ενδιαφέρον από πλευράς φυσικού περιβάλλοντος και τοπίου, απαιτείται η κατά προτεραιότητα θεσμοθέτηση προστατευτικού καθεστώτος μέσω των διατάξεων είτε του Ν.1650/86 είτε του Ν.2508/97.

Στη συνέχεια θα συσταθούν και εγκατασταθούν φορείς διαχείρισης των προστατευομένων περιοχών.

Δ. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ

Δ.1 Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης

Βασική συνιστώσα του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δράσης αποτελεί το ΠΕΠ 2000-2006 - η δομή του οποίου παρουσιάζεται στη συνέχεια - συνολικού προϋπολογισμού 547.904.763 ΕΥΡΩ.

ΔΟΜΗ ΠΕΠ Β. ΑΙΓΑΙΟΥ 2000-2006

(Ποσά σε χιλ. Ευρώ)

ΜΕΤΡΟ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΡΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ			ΤΑΜΕΙΟ
		ΣΥΝΟΛΟ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: "Αναστροφή της Πληθυσμιακής Συρρίκνωσης και Περιθωριοποίησης της Νησιωτικής Οικονομίας, με την Αξιοποίηση της Τεχνολογίας και των Τοπικών Πλεονεκτημάτων"					
1.1	Μεταφορές - Επικοινωνίες	140.899,999	140.899,999		ΕΤΠΑ
1.2	Πολιτισμός	38.150,999	38.150,999		ΕΤΠΑ
1.3	Περιβάλλον	4.401,999	4.401,999		ΕΤΠΑ
1.4	Αντιμετώπιση Ανεργίας	12.674,001	12.674,001		Ε.Κ.Τ.
1.5	Υπηρεσίες Φροντίδας για την Προώθηση των Ίσων Ευκαιριών μεταξύ των Δύο Φύλων	14.526,690	13.206,082	1.320,608	Ε.Κ.Τ.
1.6	Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης	1.937,097	1.760,997	176,100	Ε.Κ.Τ.
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ 1		**212.590,785**	**211.094,077**	**1.496,708**	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: "Αστική Ανάπτυξη"					
2.1	Αστικές Υποδομές	26.385,998	26.385,998		ΕΤΠΑ
2.2	Υγεία - Πρόνοια	23.477,004	23.477,004		ΕΤΠΑ
2.3	Εκπαίδευση	29.346,001	29.346,001		ΕΤΠΑ
2.4	Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας - ΕΤΠΑ	14.085,602	11.738,002	2.347,600	ΕΤΠΑ
2.5	Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας - Ε.Κ.Τ.	8.069,601	7.335,999	733,602	Ε.Κ.Τ.
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ 2		**101.364,206**	**98.283,004**	**3.081,202**	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: "Διαφοροποίηση της νησιωτικής οικονομίας και ενίσχυση του παραγωγικού περιβάλλοντος και της ανταγωνιστικότητας με την αξιοποίηση της κοινωνίας της πληροφορίας και την ανάπτυξη της καινοτομίας"					
3.1	Κίνητρα, Υπηρεσίες, Υποδομές για τις Επιχειρήσεις	82.896,000	49.617,000	33.279,000	ΕΤΠΑ
3.2	Επικοινωνίες	5.011,283	3.799,999	1.211,284	ΕΤΠΑ
3.3	Ενέργεια	5.667,819	4.600,004	1.067,815	ΕΤΠΑ
3.4	Εκπαίδευση - Έρευνα και Τεχνολογία	8.804,000	8.804,000		ΕΤΠΑ
3.5	Δράσεις για τη Διασύνδεση και Αξιοποίηση των Αποτελεσμάτων Έρευνας στον Παραγωγικό Ιστό	2.201,000	1.466,998	734,002	ΕΤΠΑ
3.6	Ενέργειες Αναβάθμισης του Ανθρώπινου Δυναμικού - Προώθηση της Απασχόλησης	5.867,998	5.867,998		Ε.Κ.Τ.
3.7	Προώθηση της Καινοτομίας	17.608,000	11.737,999	5.870,001	ΕΤΠΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ 3		**128.056,100**	**85.893,998**	**42.162,102**	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: "Στήριξη Αγροτικής Ανάπτυξης - Ανάπτυξη της Υπαίθρου"					
4.1	Επενδύσεις στις Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις	33.923,821	22.050,484	11.873,337	ΕΓΤΠΕ-Π
4.2	Προστασία και Αξιοποίηση Δασών	4.695,000	4.402,000	293,000	ΕΓΤΠΕ-Π
4.3	Ανάπτυξη - Βελτίωση Αγροτικών Υποδομών και Εκσυγχρονισμός Δομών	26.412,998	26.412,998		ΕΓΤΠΕ-Π
4.4	Μεταποίηση, Εμπορία Αγροτικών Προϊόντων	1.353,849	880,003	473,846	ΕΓΤΠΕ-Π
4.5	Ενέργειες Στήριξης Αγροτικής Οικονομίας και Εμπορίας Προϊόντων Ποιότητας	2.000,006	1.000,003	1.000,003	ΕΓΤΠΕ-Π
4.6	Ενίσχυση Διαφοροποίησης Αγροτικών Δραστηριοτήτων	1.000,004	500,002	500,002	ΕΓΤΠΕ-Π
4.7	Ανακαίνιση - Ανάπτυξη Χωριών και Προστασία Αγροτικής Κληρονομιάς	2.660,000	2.660,000		ΕΓΤΠΕ-Π
4.8	Προστασία Περιβάλλοντος σε συνδυασμό με Γεωργία, Δασοκομία, διατήρηση τοπίου, βελτίωση συνθηκών διαβίωσης ζώων	1.499,987	999,997	499,990	ΕΓΤΠΕ-Π
4.9	Ανάπτυξη - Βελτίωση Υποδομών	2.935,000	2.935,000		ΕΤΠΑ
4.10	Προβολή - Προώθηση Επώνυμων Τοπικών Αγροτικών Προϊόντων	8.804,007	4.402,004	4.402,003	ΕΤΠΑ
4.11	Αλιεία	12.031,998	12.031,998		ΕΤΠΑ
4.12	Δράσεις Ε.Κ.Τ.	1.999,999	1.999,999		Ε.Κ.Τ.
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ 4		**99.316,669**	**80.274,488**	**19.042,181**	
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5: "Τεχνική Βοήθεια"					
5.1	Εφαρμογή Ε.Τ.Π.Α.	3.805,000	3.805,000		ΕΤΠΑ
5.2	Εφαρμογή Ε.Κ.Τ.	2.478,002	2.478,002		Ε.Κ.Τ.
5.3	Εφαρμογή Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	294,001	294,001		ΕΓΤΠΕ
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ 5		**6.577,003**	**6.577,003**	**0,000**	
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ		**547.904,763**	**482.122,570**	**65.782,193**	

Δ.2 Απαιτούμενες Δράσεις για την Εφαρμογή του ΧΣΠ

Πέρα από τις αναγκαίες μελέτες και έργα, τις προτεινόμενες παρεμβάσεις και τις θεσμικές ρυθμίσεις (αλλαγή περιοχών κινήτρων, άμεση επιβολή χρήσεων γης, οργάνωση υποδομών και φορέων, κ.α.), η εφαρμογή του Χωροταξικού Σχεδίου θα εξαρτηθεί κυρίως από τρεις κρίσιμους παράγοντες:

- την προσέλκυση στην Περιφέρεια Β. Αιγαίου του απαραίτητου ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο θα αναλάβει να οργανώσει και να διεκπεραιώσει, με την ποιότητα που

απαιτεί η προσπάθεια, τα εκτεταμένα προγράμματα κατάρτισης και ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας. Αναφέρεται ότι η επιτυχία του συγκεκριμένου εγχειρήματος κάθε άλλο παρά συνιστά εύκολη υπόθεση,

• την οργάνωση μηχανισμού παρακολούθησης και ελέγχου της εφαρμογής του Σχεδίου, μετά τη θεσμοθέτησή του, με κατάλληλη συμπληρωματική στελέχωση Υπηρεσίας παρά τη Γενική Γραμματεία, η οποία δύναται να εξελιχθεί σε ένα τύπο Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Χωροταξίας,

• την παρακολούθηση και έλεγχο εφαρμογής της νομοθεσίας ανά θέμα (δόμηση, βόσκηση, αλιεία, κ.λπ.).

Οι απαιτούμενες δράσεις υποστήριξης της εφαρμογής του ΧΣΠ ομαδοποιούνται σε τέσσερις κατηγορίες, βάσει του περιεχομένου τους:

- ανάπτυξη των υποδομών,
- ανάπτυξη της παραγωγικής βάσης,
- ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού,
- ανάπτυξη τεχνικών, θεσμικών και διοικητικών μηχανισμών και εργαλείων.

Με βάση την εμβέλειά τους, κατατάσσονται σε:

- αυτές που βελτιώνουν την ένταξη της Περιφέρειας στο διεθνή και εθνικό χώρο,
- αυτές που βελτιώνουν τη λειτουργικότητα και συνοχή της Περιφέρειας ως προγραμματικής και διοικητικής οντότητας,
- αυτές που βελτιώνουν την αναπτυξιακή φυσιογνωμία κάθε νησιού,
- αυτές που επιλύουν προβλήματα ή αξιοποιούν δυνατότητες σε επίπεδο Νέου Δήμου.

Στον ακόλουθο Πίνακα δίνεται η ιεράρχηση των δράσεων, ανά τομέα ενδιαφέροντος και διοικητική βαθμίδα.

Κατηγορίες δράσεων	Εμβέλεια των δράσεων			
	Ενταξη της Περιφέρειας στο διεθνή και εθνικό χώρο	Ενδοπεριφερειακή συνοχή	Εξειδίκευση και ανάδειξη χαρακτήρα και ρόλου των νησιών	Τοπική ανάπτυξη - Νέοι Δήμοι
Υποδομές	- Μεταφορικές - Τηλεπικοινωνιακές - Ερευνας-Ανάπτυξης - Πολιτιστικές - Περιβάλλοντος	- Μεταφορικές - Τηλεπικοινωνιακές - Ερευνας-Ανάπτυξης	- Μεταφορικές - Αγροτικές - Κοινωνικές - Διαχείρισης - Πολιτιστικές - Περιβαλλοντικές	- Υδρευσης, αποχέτευσης - Πολιτιστικές - Εκπαιδευτικές - Υγείας - Αθλητικές - Αναπλάσεις - ΒΙΠΕ- ΒΙΠΑ-ΒΙΟΠΑ
Παραγωγική βάση	- Επιχειρηματικά δίκτυα - Τηλεργασία - Εξαγωγές προϊόντων ονομασίας προέλευσης - Εναλλακτικές μορφές τουρισμού	- Επιχειρηματικά δίκτυα	- Εξορθολογισμός ελαιοκαλλιέργειας, αμπελοκαλλιέργειας - Θερμοκήπια - Βιολογικές καλλιέργειες - Καθετοποίηση, προϊόντα ονομασίας προέλευσης - Υλικά και εξοπλισμός οικοδομών - Ηπιες μορφές ενέργειας - Εναλλακτικές μορφές τουρισμού	
Ανθρώπινο δυναμικό	- Ερευνα-Ανάπτυξη - Πολιτισμός - Τουρισμός - Τυποποίηση - Μάρκετινγκ	- Εφαρμογές Πληροφορικής - Πολιτισμός	- Βιολογικά προϊόντα -- Θερμοκήπια - Τυποποίηση - Επιχειρηματικότητα - Τουρισμός - Περιβάλλον	- Πολιτισμός - Τουρισμός - Περιβάλλον - Υγεία - Κοινωνική Πρόνοια - Αναπλάσεις
Θεσμικοί, διοικητικοί, τεχνικοί μηχανισμοί	- Υποστήριξη ΜΜΕ - Εθνικά και διεθνή δίκτυα συνεργασίας - Επανασχεδιασμός αναπτυξιακών κινήτρων - Δομές κατάρτισης - Προβολή	- Εκσυγχρονισμός δημόσιας διοίκησης - Ηλεκτρονική Δικτύωση υπηρεσιών - Δίκτυα τεχνικής υποστήριξης - Δομές Κατάρτισης - Προβολή	- Αύξηση μέσης αγροτ. - εκμετάλλευσης - Κλαδικές πολιτικές - Προστασία Περιβάλλοντος και φορείς διαχείρισης - ΖΟΕ - Δομές κατάρτισης - Προβολή	- ΣΧΟΑΑΠ - ΓΠΣ

• Δράσεις Περιφερειακής Σημασίας

Λόγω του νησιωτικού κατακερματισμού, ως τέτοιες δράσεις μπορούν να θεωρηθούν:

• Εκείνες που συμβάλλουν στη συνοχή και την κατά το δυνατόν ολοκλήρωση του κοινωνικο-οικονομικού χώρου της Περιφέρειας. Ενδεικτικά, τέτοιες δράσεις μπορούν να θεωρηθούν όσες εντάσσονται στους ακόλουθους τομείς:

- διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές μεταφορές,
- τηλεπικοινωνίες και καινοτόμες τεχνολογίες επικοινωνίας,
- εκσυγχρονισμός, αποκέντρωση, ηλεκτρονική δικτύωση της δημόσιας διοίκησης και των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας,
- ενίσχυση της συμμετοχής επιχειρήσεων, ερευνητικών, εκπαιδευτικών, κοινωνικών και πολιτιστικών φορέων σε διαπεριφερειακά και ενδοπεριφερειακά δίκτυα πληροφόρησης και συνεργασίας και συλλογικής τεχνικής υποστήριξης,
- τηλεργασία,
- ενίσχυση της ενδοπεριφερειακής και διαπεριφερειακής κινητικότητας των ατόμων,
- συλλογική προβολή και προετοιμασία συλλογικής εκπροσώπησης των νησιών σε επιχειρηματικά και επιστημονικά όργανα και fora.

• Εκείνες που, μολονότι η χωρική τους εμβέλεια δεν υπερβαίνει το επίπεδο νησιού, εμπίπτουν στην ευθύνη της Περιφέρειας, ως προγραμματικής και διοικητικής οντότητας, στο βαθμό που προϋποθέτουν ένα έργο ιεράρχησης, κατανομής και συντονισμού, που υπερβαίνει το νομαρχιακό επίπεδο. Τέτοιες δράσεις μπορεί να είναι αυτές που αφορούν τη χωροθέτηση σημαντικών μεταφορικών υποδομών, υποδομών περιβάλλοντος (Σχεδιασμός Διαχείρισης Απορριμμάτων), εγκαταστάσεων αποθήκευσης καυσίμων, εργοστασίων της ΔΕΗ κλπ.

Δ.3Κατηγορίες δράσεων

Δ.3.1 Βελτίωση και Δημιουργία Υποδομών

	ΔΡΑΣΕΙΣ
Εσωτερική συνοχή κάθε νησιού	⇒ **Μεταφορικές Υποδομές**
	α. Οδικές (εσωτερικές)
	β. Λιμενικές (Λιμάνια-Μαρίνες)
Συνδέσεις σε εθνικό, διεθνές	γ. Αεροπορικές
και ενδοπεριφερειακό επίπεδο	⇒ **Αγροτικές Υποδομές**
Αύξηση αποδοτικότητας αγροτικών	α. Εγγειοβελτιωτικά
δραστηριοτήτων	β. Λιμνοδεξαμενές
	γ. Βοσκότοποι
	⇒ **Κοινωνικές Υποδομές**
Βελτίωση ποιότητας ζωής	α. Υγεία-Πρόνοια (Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας, Βρεφονηπιακοί Σταθμοί – ΚΑΠΗ)
	β. Πολιτισμός-Αθλητισμός (Μουσεία, Αθλητικά Κέντρα)
Ενίσχυση / υποστήριξη	γ. Εκπαίδευση
τουριστικών δραστηριοτήτων	⇒ **Βασικές Αστικές Υποδομές**
	α. Ύδρευση
Ανάδειξη πολιτιστικής	β. Αποχέτευση – Αθλητισμός
κληρονομιάς	γ. Διαχείριση απορριμμάτων

• **Μεταφορές**

ΛΙΜΑΝΙΑ- ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ	
Μελέτες	• Οργάνωση και εγκατάσταση συστήματος συνδυασμένων αεροπορικών και ακτοπλοϊκών μεταφορών • Μελέτη βελτίωσης των μεταφορών στα μικρά νησιά
Εργα	• Οργάνωση και εγκατάσταση συστήματος συνδυασμένων αεροπορικών και ακτοπλοϊκών μεταφορών • Επεκτάσεις αεροδιαδρόμων Χίου και Ικαρίας • Ενίσχυση υποδομών δευτερευόντων λιμένων: Μεστά, Σίγρι • Ενίσχυση υποδομών κυρίων λιμένων: Μύρινα, Μυτιλήνη, Καρλόβασι
Τοπικές συνδέσεις με ειδικά οχηματαγωγά και τουριστικά σκάφη (εποχικά)	• Μαγγανίτη – Τραπάλου Ικαρίας • Σαμιοπούλα–Πυθαγόρειο & Μαρίνα Πυθαγορείου • Φούρνοι–Χρυσομηλιά με Αγ. Κήρυκο και Μαραθόκαμπο ή Καρλόβασι • Βολισσός – Ψαρά • Μύρινα – Αη Στράτης
Τοπικά δίκτυα ταχύπλοων	• Πιλοτικό πρόγραμμα σύνδεσης των μικρών νησιών (Αγ. Ευστράτιος, Ψαρά, Οινούσσες, Φούρνοι) με τα μεγάλα νησιά των νησιωτικών συμπλεγμάτων

ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	
Μελέτες	• Ανάπτυξη προτύπων προδιαγραφών οδοποιίας σε ορεινό ή περιβαλλοντικά ευαίσθητο τοπίο • Απαιτούμενες παρεμβάσεις που προκύπτουν από εξειδικευμένο σχεδιασμό

Δ.3.2 Παραγωγική Βάση

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΕΙΣ
Περιορισμός παραγωγικής και οικονομικής εξάρτησης από την ηπειρωτική Χώρα Αύξηση παραγωγικότητας εργασίας και κεφαλαίου Αύξηση διασυνδέσεων ανάμεσα σε παραγωγικούς τομείς Αύξηση λειτουργικών και οικονομικών διασυνδέσεων ανάμεσα στα νησιά Ισόρροπη ανάπτυξη παραγωγικών τομέων Εξειδίκευση των νησιών σε αποδοτικές παραγωγικές δραστηριότητες Αύξηση οικονομικά ενεργού πληθυσμού Διατήρηση υπαρχουσών και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα Διεύρυνση και εκσυγχρονισμός της παραγωγικής βάσης - δημιουργία νέων επαγγελμάτων	⇒ Εκπαίδευση ανθρώπινου δυναμικού ⇒ Ολοκλήρωση βασικών έργων οικονομικών υποδομών ⇒ Βελτίωση οικονομικού περιβάλλοντος ⇒ Προώθηση των γυναικών στην αγορά εργασίας ⇒ Ενίσχυση πολυδραστηριότητας ⇒ Επανασχεδιασμός πολιτικών αναπτυξιακών κινήτρων ⇒ Αναβάθμιση επιπέδου υπηρεσιών κοινής ωφέλειας ⇒ Αναβάθμιση αστικού περιβάλλοντος ⇒ Βελτίωση τηλεπικοινωνιών ⇒ Υποστήριξη δραστηριοτήτων Ερευνας-Ανάπτυξης και διασύνδεσή τους με τις τοπικές παραγωγικές δραστηριότητες ⇒ Σχεδιασμός πολιτικών ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης, πληροφόρησης ⇒ Ενταξη επιχειρήσεων σε δίκτυα πληροφόρησης και συνεργασίας ⇒ Πιλοτικές εφαρμογές ⇒ Δημιουργία φορέων τεχνικής υποστήριξης ⇒ Εκσυγχρονισμός των διοικητικών λειτουργιών και διαδικασιών

- **Πρωτογενής Τομέας**

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΕΙΣ
Στήριξη πολυαπασχόλησης **Προώθηση αγροτουρισμού** **Προώθηση παραγωγής παραδοσιακών, επώνυμων και βιολογικών προϊόντων** **Εξασφάλιση όρων βιωσιμότητας συμβατικών αγροτικών δραστηριοτήτων**	⇒ Κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού ⇒ Σχεδιασμός και εφαρμογή μέτρων και κινήτρων για την αύξηση της μέσης έκτασης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων ⇒ Εκμηχάνιση αγροτικής παραγωγής ⇒ Αύξηση αρδευόμενης γης ⇒ Εκσυγχρονισμός και βελτιστοποίηση καλλιεργητικών μεθόδων ⇒ Περιορισμός παραγωγής σιτηρών στην ικανοποίηση αναγκών τοπικής αγοράς και κτηνοτροφίας ⇒ Εξορθολογισμός άρδευσης ελαιώνων ⇒ Βελτίωση μεθόδων συλλογής και επεξεργασίας ελαιοκάρπου ⇒ Τυποποίηση ελαιολάδου

	⇒ Διατήρηση της καλλιέργειας εσπεριδοειδών στα σημερινά μεγέθη, χυμοποίηση της παραγωγής, παραγωγή παραδοσιακών γλυκών κουταλιού ονομασίας προέλευσης ⇒ Δημιουργία / ενίσχυση αγροτουριστικών συνεταιρισμών

	⇒ Περιορισμός καλλιέργειας οπωροφόρων στις ανάγκες της τοπικής και τουριστικής ζήτησης ⇒ Προσανατολισμός της αμπελοκαλλιέργειας σε οινοποιήσιμες ποικιλίες ονομασίας προέλευσης ⇒ Επέκταση αμπελοκαλλιέργειας στις ημιορεινές περιοχές ⇒ Βελτίωση ποικιλιών κηπευτικών, εφαρμογή οικολογικών μεθόδων καλλιέργειας, εξορθολογισμός άρδευσης ⇒ Ανάπτυξη και οργάνωση θερμοκηπιακών καλλιεργειών (κηπευτικά, άνθη) ⇒ Επέκταση μαστιχοκαλλιέργειας και εκσυγχρονισμός των μεθόδων συλλογής
	⇒ Βελτίωση ειδών αιγοπροβατοτροφίας ⇒ Σχεδιασμός και εφαρμογή κινήτρων για τον περιορισμό της ελεύθερης βοσκής και τη δημιουργία μονάδων σταβλισμένης εκτροφής ⇒ Προώθηση μικτών αγροτικών εκμεταλλεύσεων (φυτική και ζωϊκή παραγωγή) ⇒ Εμπλουτισμός και εξοπλισμός των βοσκοτόπων με υποδομές

	⇒ Οργάνωση μελισσοκομίας σε επιχειρηματική βάση, επιστημονικο-τεχνική υποστήριξη των παραγωγών, καθετοποίηση, τυποποίηση, προώθηση και εμπορία παραγωγής ⇒ Εκσυγχρονισμός αλιευτικού στόλου ⇒ Βελτίωση και δημιουργία αλιευτικών καταφυγίων ⇒ Οργάνωση αερομεταφοράς των αλιευμάτων ⇒ Οργάνωση του αλιευτικού κλάδου σε επιχειρηματική βάση ⇒ Διερεύνηση των δυνατοτήτων επέκτασης και εμπλουτισμού των υδατοκαλλιεργειών με νέα είδη ⇒ Διερεύνηση της φέρουσας ικανότητας του περιβάλλοντος για την παραπέρα ανάπτυξη των υδατοκαλλιεργειών

- Δευτερογενής Τομέας

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ
Εκσυγχρονισμός /μεγέθυνση μεταποιητικών δραστηριοτήτων **Εξυπηρέτηση και υποστήριξη δραστηριοτήτων αγροτικού τομέα** **Εξυπηρέτηση αναγκών και υποστήριξη τουριστικής δραστηριότητας** **Διατήρηση και αύξηση της κατασκευαστικής δραστηριότητας**	⇒ Σχεδιασμός και εφαρμογή κλαδικής πολιτικής κινήτρων, σε επίπεδο νησιού ⇒ Ενίσχυση /επιδότηση της ίδρυσης, επέκτασης και εκσυγχρονισμού μονάδων μεταποίησης και συσκευασίας αγροτικών προϊόντων ⇒ Ενίσχυση/επιδότηση μονάδων παραγωγής προϊόντων ονομασίας προέλευσης ⇒ Ενίσχυση/επιδότηση τυποποίησης, εμπορίας διάθεσης προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας και γενικότερα οικολογικών προϊόντων
Ενίσχυση ήπιων μορφών παραγωγής ενέργειας **Αύξηση του Ακαθάριστου Προϊόντος του Τομέα** **Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας** **Εξασφάλιση όρων επανεπένδυσης των Κερδών**	⇒ Ενίσχυση/επιδότηση μονάδων παραγωγής κατασκευαστικών υλικών και ειδών εξοπλισμού οικοδομών ⇒ Ενίσχυση/επιδότηση μονάδων ήπιων μορφών παραγωγής ενέργειας ⇒ Συμβουλευτική υποστήριξη του οργανωτικού και λειτουργικού εκσυγχρονισμού των μεταποιητικών μονάδων ⇒ Προώθηση της συμμετοχής των αγροτών παραγωγών στις μονάδες μεταποίησης της παραγωγής τους, ως κίνητρο για την αποδοχή εκσυγχρονισμών στο δικό τους τομέα

- Τριτογενής Τομέας

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ
Αύξηση Ακαθάριστου Προϊόντος **Αύξηση Απασχόλησης** *Ιδιαίτεροι στόχοι για τον* Τουρισμό • **Αύξηση μέσης παραμονής τουριστών** • **Αύξηση αφίξεων** • **Επιμήκυνση τουριστικής Περιόδου** • **Ποιοτική αναβάθμιση τουριστικής ζήτησης** • **Αειφορία** • **Αποφυγή τουριστικής μονοκαλλιέργειας**	⇒ Δημιουργία υποστηρικτικών μηχανισμών των παραγωγικών δραστηριοτήτων ⇒ Σχεδιασμός κινήτρων για την προσέλκυση επιχειρήσεων παραγωγής άϋλων αγαθών ⇒ Ολοκλήρωση έργων βασικής τουριστικής υποδομής ⇒ Ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων για την επέκταση και αναβάθμιση τουριστικών κλινών ⇒ Εκσυγχρονισμός λειτουργίας τουριστικών μονάδων ⇒ Ενίσχυση επενδύσεων που συμβάλλουν στην ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού ⇒ Δημιουργία υποδομών εναλλακτικού τουρισμού ⇒ Δημιουργία δομών κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού ⇒ Ερευνες και σχεδιασμός πολιτικών για την προβολή της περιοχής

Δ.3.3 Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού

ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΕΙΣ
Εκσυγχρονισμός του παραγωγικού προτύπου **Ανάπτυξη του ενδογενούς δυναμικού της περιφέρειας και των νησιών** **Εξυγίανση της αγοράς εργασίας της περιφέρειας και των νησιών** **Περιορισμός υποαπασχόλησης** **Ισότητα των ευκαιριών απασχόλησης μεταξύ ανδρών**	⇒ Σχεδιασμός και υλοποίηση κατάλληλων προγραμμάτων κατάρτισης (ανάπτυξης δεξιοτήτων που συνδέονται με τις ανάγκες της παραγωγικής βάσης) - Καλλιέργεια βιολογικών προϊόντων - Διοίκηση – οργάνωση επιχειρήσεων - Πληροφορική στις παραγωγικές διαδικασίες - Οργάνωση – προώθηση πωλήσεων - Οργάνωση και λειτουργία αγροτουριστικών μονάδων - Βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών. ⇒ Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων προώθησης της απασχόλησης - Προγράμματα απόκτησης εργασιακής εμπειρίας - Ενίσχυση ίδρυσης επιχειρήσεων από ανέργους - Ενίσχυση της απασχόλησης ανέργων στο κοινωνικό τομέα (φύλαξη παιδιών, γερόντων κλπ.) - Ενίσχυση της απασχόλησης στον τομέα του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος (φύλαξη δασών, λειτουργία – συντήρηση βιολογικών καθαρισμών, ΧΥΤΑ, φύλαξη αρχαιολογικών χώρων κλπ.)

Δ.3.4 Θεσμικά και Διοικητικά Μέτρα (Ειδικά για το νησιωτικό χαρακτήρα της Περιφέρειας)

ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΕΙΣ
Ανάπτυξη της Επιχειρηματικότητας	⇒ Ίδρυση και εκσυγχρονισμός επιχειρήσεων
Προστασία του περιβάλλοντος	⇒ Χωροθέτηση παραγωγικών δραστηριοτήτων
Μείωση της απομόνωσης των νησιών	⇒ Περιβαλλοντική προστασία
Ελεγχος αστικής διάχυσης	⇒ Ανάπτυξη – προώθηση της τηλεργασίας
Ελεγχος τουριστικής ανάπτυξης	⇒ Χωροταξικές ρυθμίσεις
Προστασία παραγωγικής γης	⇒ Πολεοδομικές ρυθμίσεις

Ε. ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ
Όπως παρουσιάζονται στο παράρτημα, που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της Απόφασης αυτής.
Είναι δε τα εξής:
- Χάρτης Α1: Διαγραμματική απεικόνιση της θέσης της Περιφέρειας στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο.
- Χάρτης Α2: Διαγραμματική απεικόνιση της θέσης της Περιφέρειας στον ελληνικό χώρο.
- Χάρτης Β4: Αξιολόγηση Χωροταξικής οργάνωσης της Περιφέρειας και προοπτικές.
- Χάρτης Δ1.1: Πρότυπο Χωρικής ανάπτυξης.
- Χάρτης Π2: Οικιστικό Δίκτυο (διάρθρωση-ιεράρχηση-πολιτική) Χωρική Δομή.

Άρθρο 4

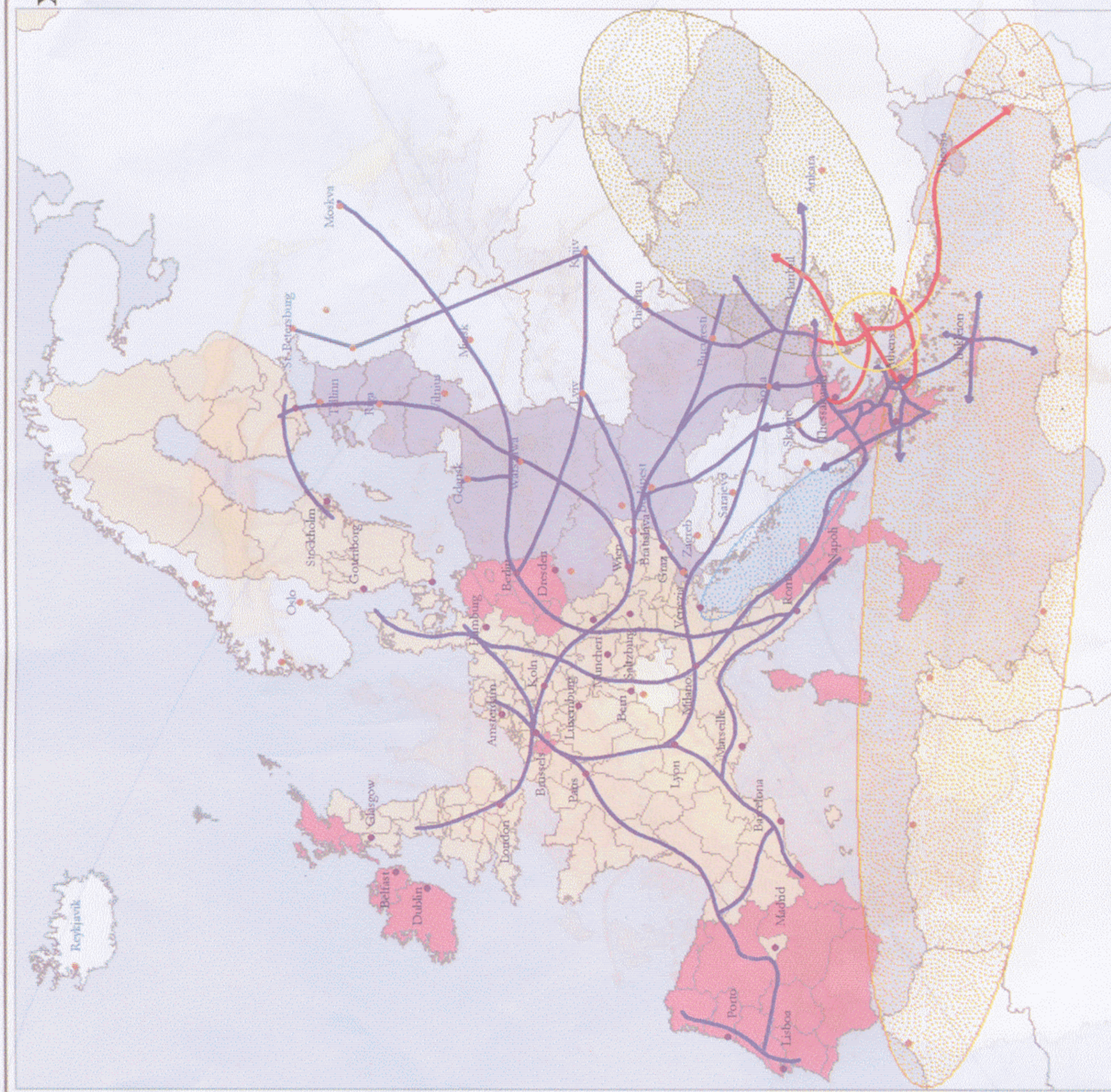
Η ισχύς της παρούσας Απόφασης αρχίζει από την δημοσίευση της στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως.
Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 1 Ιουλίου 2003

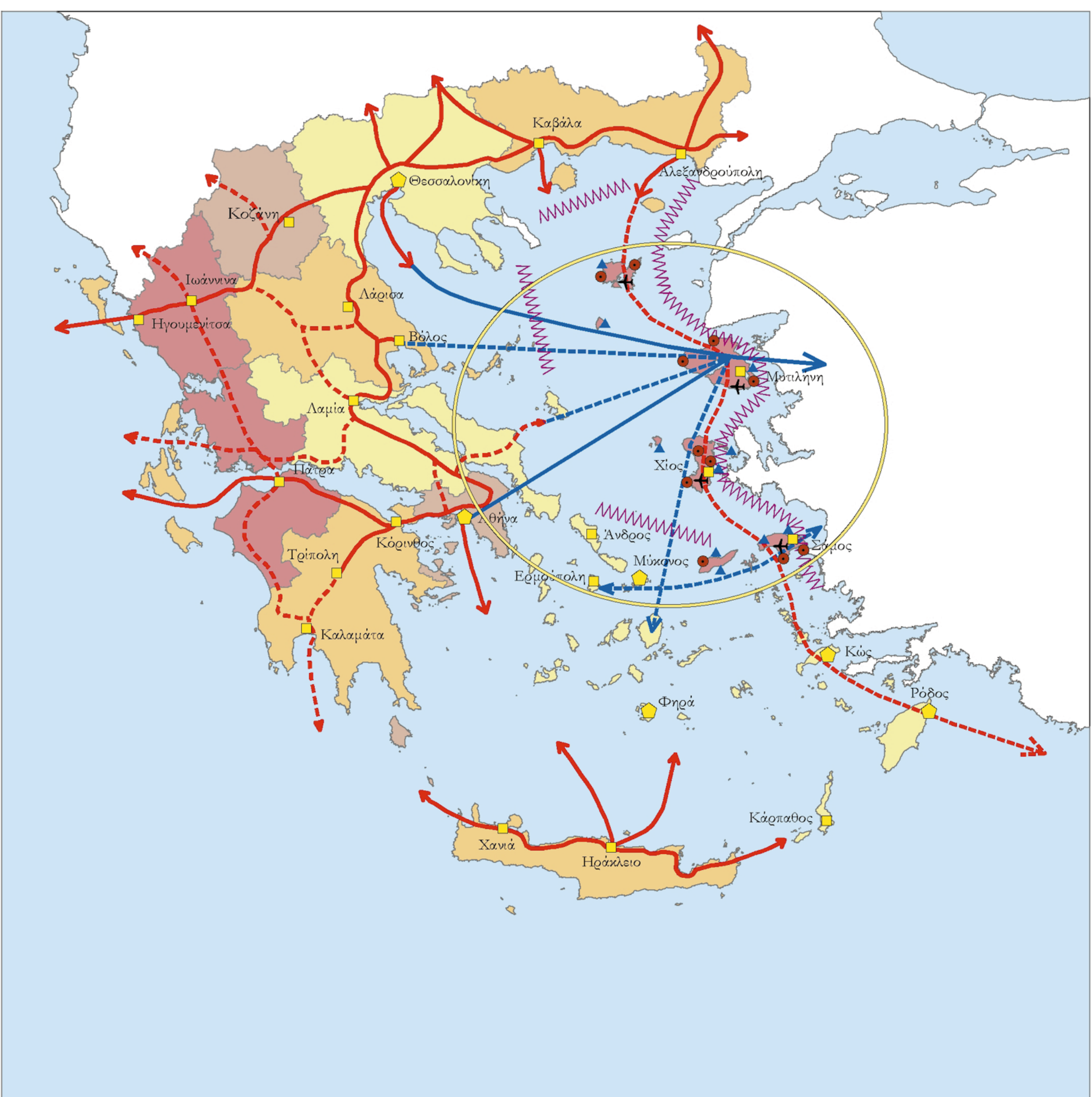
Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΒΑΣΩ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Χάρτης Α.2: Διαγραμματική Απεικόνιση της Θέσης της Περιφέρειας στον Ελλαδικό Χώρο

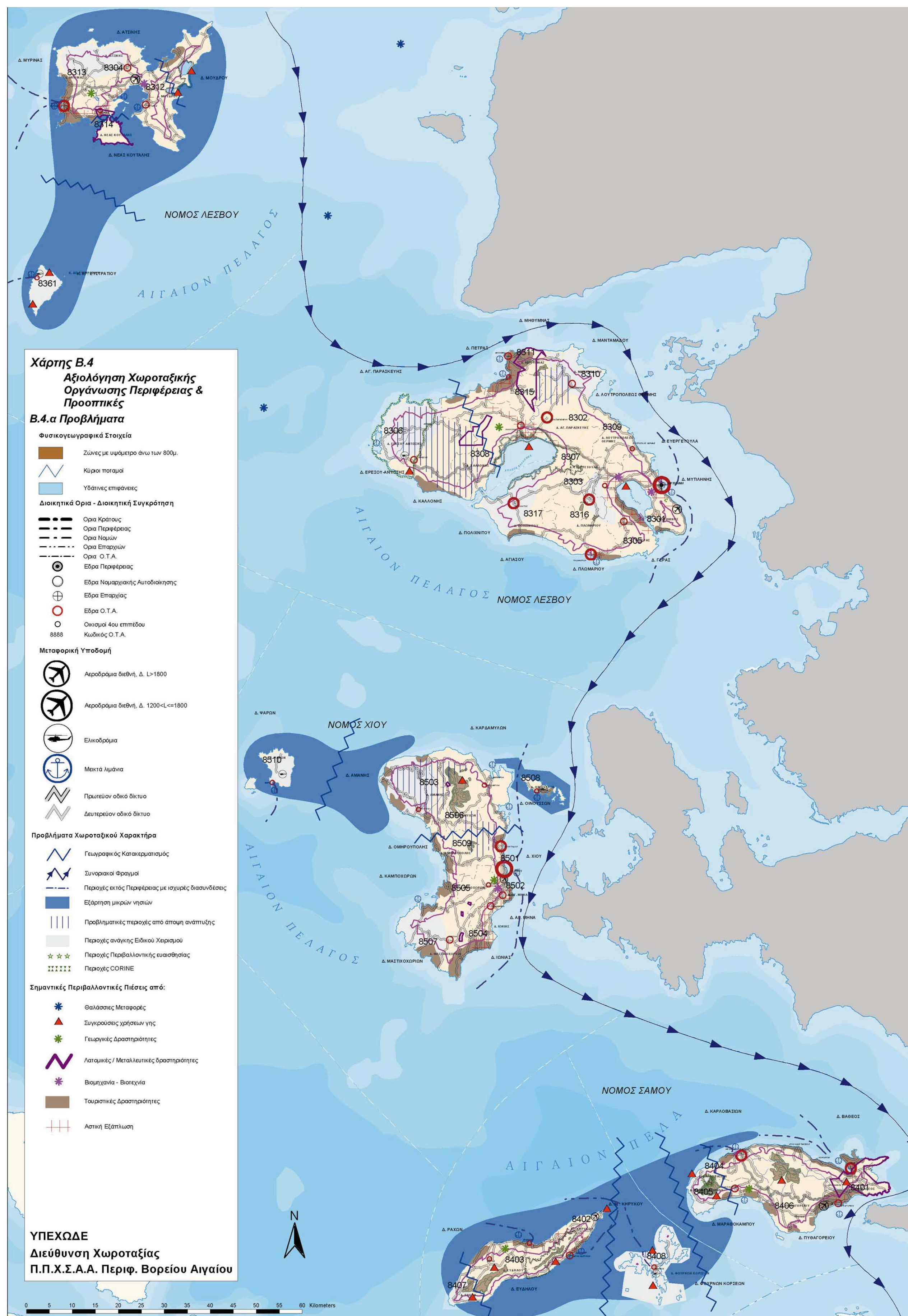
Ποσοστό ανεργίας	ΑΕΠ κατά κεφαλή 1991: > μέσου εθνικού	ΑΕΠ κατά κεφαλή 1991: < μέσου εθνικού
< μέσου εθνικού		
> μέσου εθνικού		

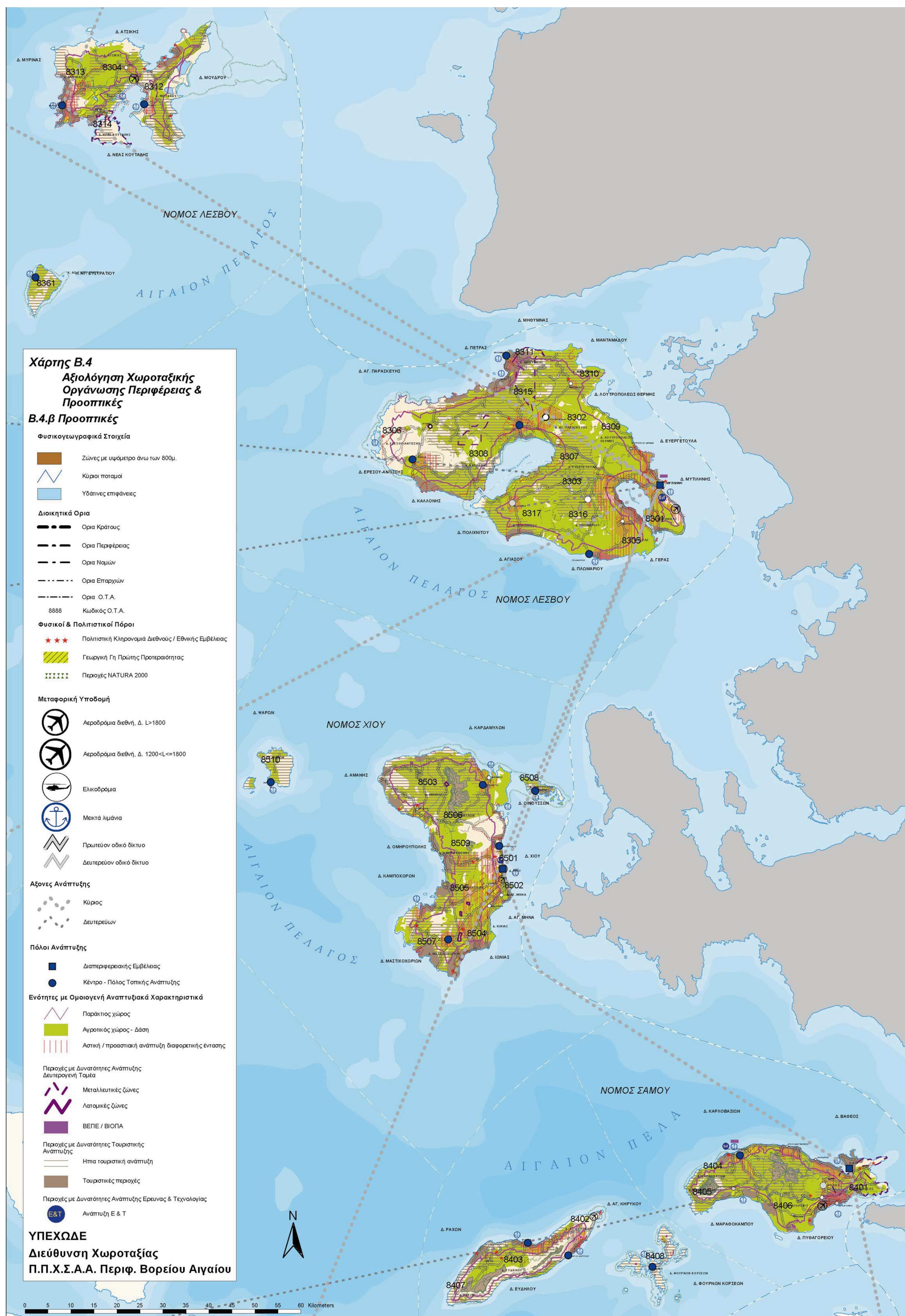
Άξονες Ανάπτυξης στον Ελληνικό Χώρο (υπάρχοντες, τάσεις και προοπτικές)

	Ολοκληρωμένοι	Υπό διαμόρφωση
Κύριοι		
Δευτερεύοντες (περιφέρειας)		

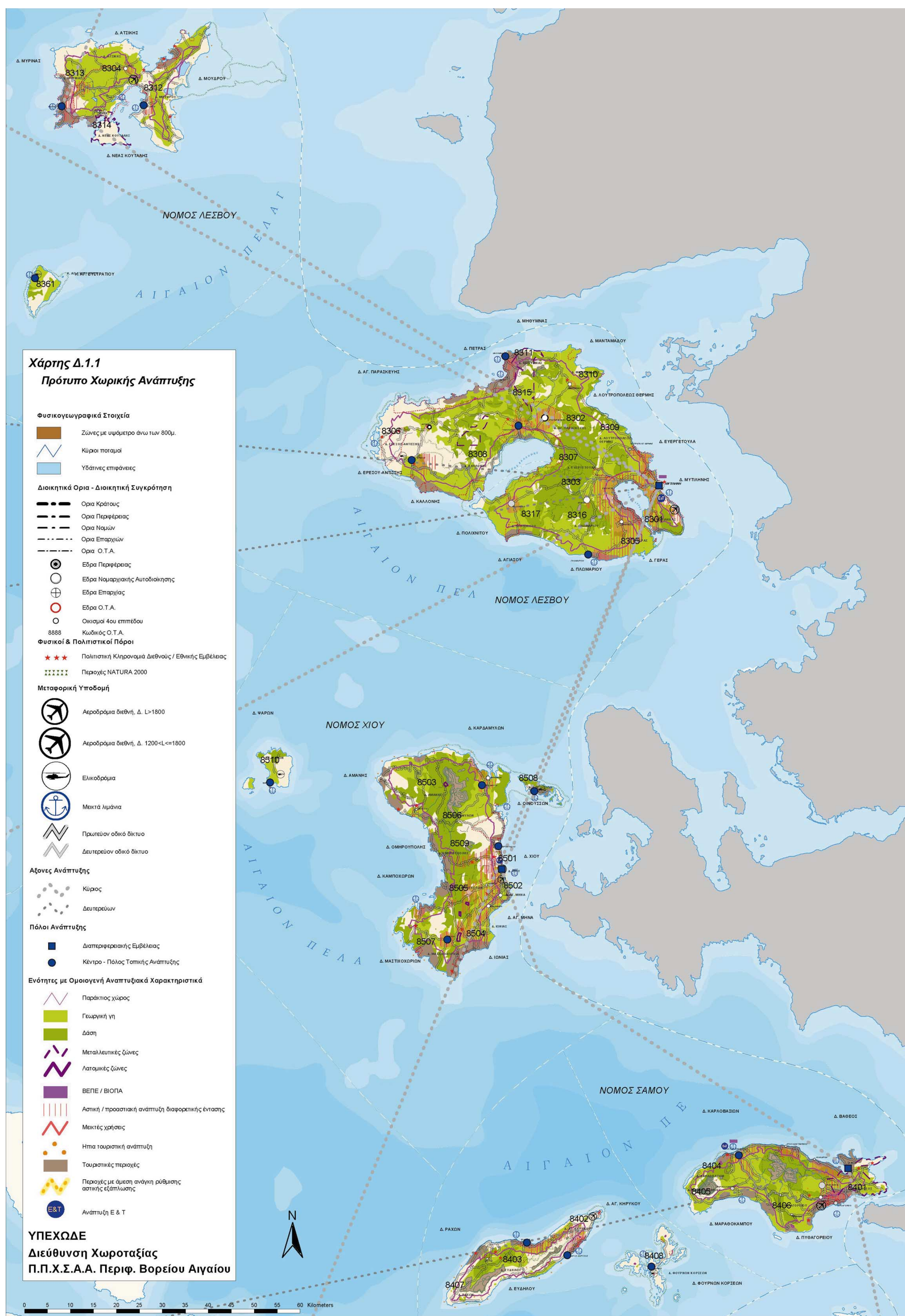
- Πόλεις διεθνούς εμβέλειας
- Πόλεις διαπεριφερειακής εμβέλειας
- Αεροδρόμια
- Λιμάνια
- Μνημεία διαπεριφερειακής εμβέλειας
- Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου
- Φραγμοί διαπεριφερειακής εμβέλειας

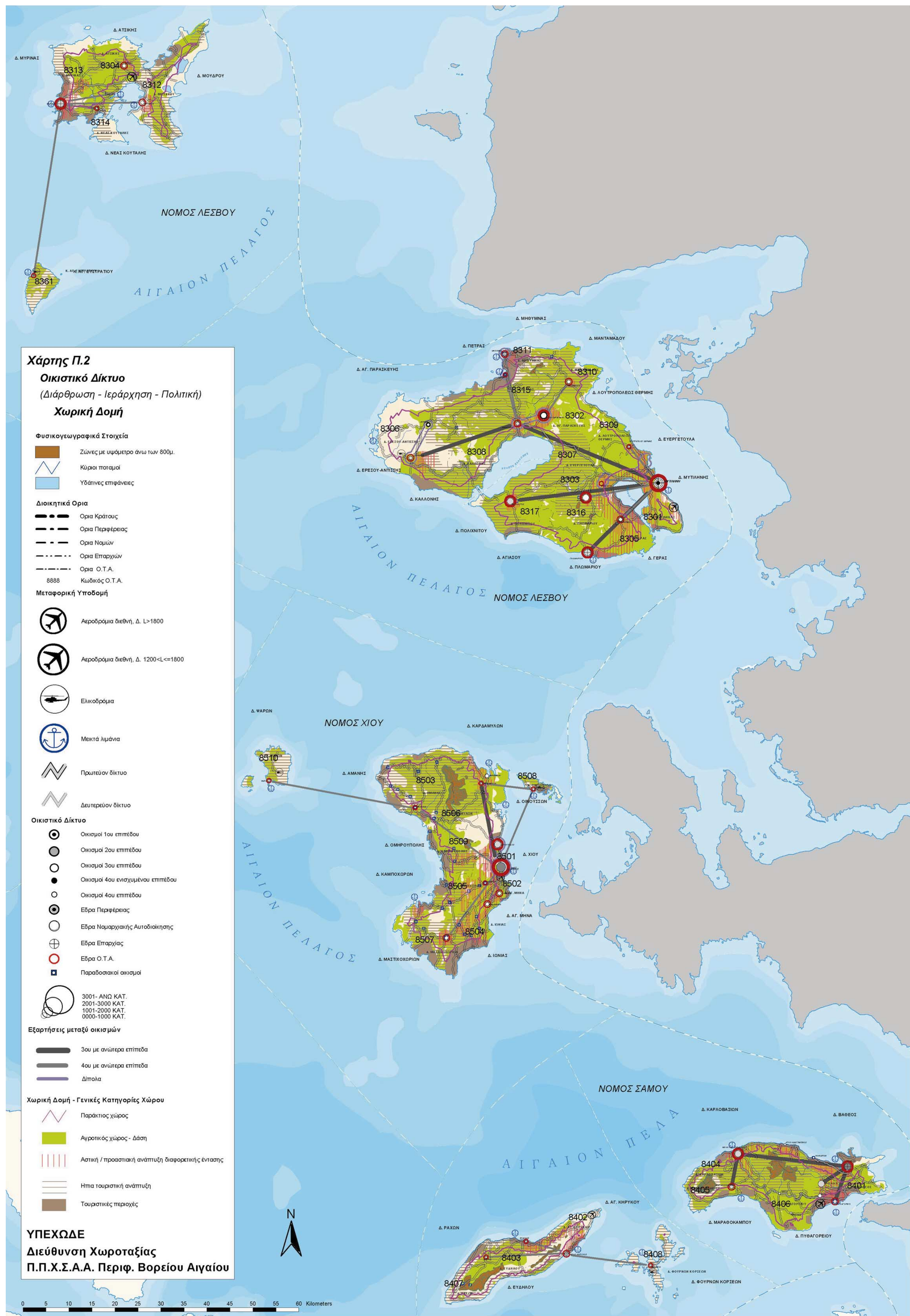
ΥΠΕΧΩΔΕ
Διεύθυνση Χωροταξίας
Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφ. Βορείου Αιγαίου

Χάρτης Β.4
Αξιολόγηση Χωροταξικής Οργάνωσης Περιφέρειας & Προοπτικές
Β.4.α Προβλήματα
Φυσικογεωγραφικά Στοιχεία
Ζώνες με υψόμετρο άνω των 800μ.
Κύριοι ποταμοί
Υδάτινες επιφάνειες
Διοικητικά Όρια - Διοικητική Συγκρότηση
Όρια Κράτους
Όρια Περιφέρειας
Όρια Νομών
Όρια Επαρχιών
Όρια Ο.Τ.Α.
Έδρα Περιφέρειας
Έδρα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης
Έδρα Επαρχίας
Έδρα Ο.Τ.Α.
Οικισμοί 4ου επιπέδου
8888 Κωδικός Ο.Τ.Α.
Μεταφορική Υποδομή
Αεροδρόμια διεθνή, Δ. L>1800
Αεροδρόμια διεθνή, Δ. 1200<L<=1800
Ελικοδρόμια
Μεικτά λιμάνια
Πρωτεύον οδικό δίκτυο
Δευτερεύον οδικό δίκτυο
Προβλήματα Χωροταξικού Χαρακτήρα
Γεωγραφικός Κατακερματισμός
Συνοριακοί Φραγμοί
Περιοχές εκτός Περιφέρειας με ισχυρές διασυνδέσεις
Εξάρτηση μικρών νησιών
Προβληματικές περιοχές από άποψη ανάπτυξης
Περιοχές ανάγκης Ειδικού Χειρισμού
Περιοχές Περιβαλλοντικής ευαισθησίας
Περιοχές CORINE
Σημαντικές Περιβαλλοντικές Πιέσεις από:
Θαλάσσιες Μεταφορές
Συγκρούσεις χρήσεων γης
Γεωργικές Δραστηριότητες
Λατομικές / Μεταλλευτικές δραστηριότητες
Βιομηχανία - Βιοτεχνία
Τουριστικές Δραστηριότητες
Αστική Εξάπλωση
ΥΠΕΧΩΔΕ
Διεύθυνση Χωροταξίας
Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφ. Βορείου Αιγαίου
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ
ΑΙΓΑΙΟΝ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ
ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ
Δ. ΑΤΣΙΚΗΣ
Δ. ΜΥΡΙΝΑΣ
Δ. ΜΟΥΔΡΟΥ
Δ. ΝΕΑΣ ΚΟΥΤΑΛΗΣ
Δ. ΜΗΘΥΜΝΑΣ
Δ. ΠΕΤΡΑΣ
Δ. ΜΑΝΤΑΜΑΔΟΥ
Δ. ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
Δ. ΕΡΕΣΟΥ-ΑΝΤΙΣΣΗΣ
Δ. ΚΑΛΛΟΝΗΣ
Δ. ΕΥΕΡΓΕΤΟΥΛΑ
Δ. ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ
Δ. ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ
Δ. ΑΓΙΑΣΟΥ
Δ. ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ
Δ. ΓΕΡΑΣ
Δ. ΦΑΡΩΝ
Δ. ΚΑΡΔΑΜΥΛΩΝ
Δ. ΑΜΑΝΗΣ
Δ. ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ
Δ. ΟΜΗΡΟΥΠΟΛΗΣ
Δ. ΧΙΟΥ
Δ. ΚΑΜΠΟΧΩΡΩΝ
Δ. ΑΓ. ΜΗΝΑ
Δ. ΜΑΣΤΙΧΟΧΩΡΙΩΝ
Δ. ΙΩΝΙΑΣ
Δ. ΚΑΡΛΟΒΑΣΙΩΝ
Δ. ΒΑΘΕΟΣ
Δ. ΚΗΡΥΚΟΥ
Δ. ΡΑΧΩΝ
Δ. ΜΑΡΑΘΟΚΑΜΠΟΥ
Δ. ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΥ
Δ. ΕΥΔΗΛΟΥ
Δ. ΦΟΥΡΝΩΝ ΚΟΡΣΕΩΝ
8313 8304 8312 8314 8361
8311 8310 8315 8302 8309 8306 8308 8307 8303 8301 8317 8316 8305
8510 8503 8508 8506 8509 8501 8502 8505 8504 8507
8404 8405 8401 8406 8402 8403 8408 8407
N
0 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 Kilometers

Χάρτης Β.4
Αξιολόγηση Χωροταξικής Οργάνωσης Περιφέρειας & Προοπτικές
Β.4.β Προοπτικές
Φυσικογεωγραφικά Στοιχεία
Ζώνες με υψόμετρο άνω των 800μ.
Κύριοι ποταμοί
Υδάτινες επιφάνειες
Διοικητικά Ορια
Ορια Κράτους
Ορια Περιφέρειας
Ορια Νομών
Ορια Επαρχιών
Ορια Ο.Τ.Α.
8888 Κωδικός Ο.Τ.Α.
Φυσικοί & Πολιτιστικοί Πόροι
Πολιτιστική Κληρονομιά Διεθνούς / Εθνικής Εμβέλειας
Γεωργική Γη Πρώτης Προτεραιότητας
Περιοχές NATURA 2000
Μεταφορική Υποδομή
Αεροδρόμια διεθνή, Δ. L>1800
Αεροδρόμια διεθνή, Δ. 1200<L<=1800
Ελικοδρόμια
Μεικτά λιμάνια
Πρωτεύον οδικό δίκτυο
Δευτερεύον οδικό δίκτυο
Αξονες Ανάπτυξης
Κύριος
Δευτερεύων
Πόλοι Ανάπτυξης
Διαπεριφερειακής Εμβέλειας
Κέντρο - Πόλος Τοπικής Ανάπτυξης
Ενότητες με Ομοιογενή Αναπτυξιακά Χαρακτηριστικά
Παράκτιος χώρος
Αγροτικός χώρος - Δάση
Αστική / προαστιακή ανάπτυξη διαφορετικής έντασης
Περιοχές με Δυνατότητες Ανάπτυξης Δευτερογενή Τομέα
Μεταλλευτικές ζώνες
Λατομικές ζώνες
ΒΕΠΕ / ΒΙΟΠΑ
Περιοχές με Δυνατότητες Τουριστικής Ανάπτυξης
Ηπια τουριστική ανάπτυξη
Τουριστικές περιοχές
Περιοχές με Δυνατότητες Ανάπτυξης Ερευνας & Τεχνολογίας
E&T Ανάπτυξη Ε & Τ
ΥΠΕΧΩΔΕ
Διεύθυνση Χωροταξίας
Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφ. Βορείου Αιγαίου
0 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 Kilometers
N
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ
ΑΙΓΑΙΟΝ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ
ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ
ΑΙΓΑΙΟΝ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ
ΑΙΓΑΙΟΝ ΠΕΛΑ
Δ. ΑΤΣΙΚΗΣ
Δ. ΜΥΡΙΝΑΣ
Δ. ΜΟΥΔΡΟΥ
Δ. ΝΕΑΣ ΚΟΥΤΑΛΗΣ
8313
8304
8312
8314
8361
Δ. ΜΗΘΥΜΝΑΣ
Δ. ΠΕΤΡΑΣ
Δ. ΜΑΝΤΑΜΑΔΟΥ
Δ. ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
Δ. ΛΟΥΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΘΕΡΜΗΣ
Δ. ΕΥΕΡΓΕΤΟΥΛΑ
Δ. ΕΡΕΣΟΥ-ΑΝΤΙΣΣΗΣ
Δ. ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ
Δ. ΚΑΛΛΟΝΗΣ
Δ. ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ
Δ. ΑΓΙΑΣΟΥ
Δ. ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ
Δ. ΓΕΡΑΣ
8311
8310
8315
8302
8309
8306
8308
8307
8303
8301
8317
8316
8305
Δ. ΨΑΡΩΝ
Δ. ΚΑΡΔΑΜΥΛΩΝ
Δ. ΑΜΑΝΗΣ
Δ. ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ
Δ. ΟΜΗΡΟΥΠΟΛΗΣ
Δ. ΧΙΟΥ
Δ. ΚΑΜΠΟΧΩΡΩΝ
Δ. ΑΓ. ΜΗΝΑ
Δ. ΜΑΣΤΙΧΟΧΩΡΙΩΝ
Δ. ΙΩΝΙΑΣ
8510
8503
8508
8506
8509
8501
8505
8502
8504
8507
Δ. ΚΑΡΛΟΒΑΣΙΩΝ
Δ. ΒΑΘΕΟΣ
Δ. ΑΓ. ΚΗΡΥΚΟΥ
Δ. ΡΑΧΩΝ
Δ. ΜΑΡΑΘΟΚΑΜΠΟΥ
Δ. ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΥ
Δ. ΕΥΔΗΛΟΥ
Δ. ΦΟΥΡΝΩΝ ΚΟΡΣΕΩΝ
8404
8401
8405
8406
8402
8403
8408
8407

Χάρτης Δ.1.1
Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης
Φυσικογεωγραφικά Στοιχεία
Ζώνες με υψόμετρο άνω των 800μ.
Κύριοι ποταμοί
Υδάτινες επιφάνειες
Διοικητικά Ορια - Διοικητική Συγκρότηση
Ορια Κράτους
Ορια Περιφέρειας
Ορια Νομών
Ορια Επαρχιών
Ορια Ο.Τ.Α.
Εδρα Περιφέρειας
Εδρα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης
Εδρα Επαρχίας
Εδρα Ο.Τ.Α.
Οικισμοί 4ου επιπέδου
8888 Κωδικός Ο.Τ.Α.
Φυσικοί & Πολιτιστικοί Πόροι
Πολιτιστική Κληρονομιά Διεθνούς / Εθνικής Εμβέλειας
Περιοχές NATURA 2000
Μεταφορική Υποδομή
Αεροδρόμια διεθνή, Δ. L>1800
Αεροδρόμια διεθνή, Δ. 1200<L<=1800
Ελικοδρόμια
Μεικτά λιμάνια
Πρωτεύον οδικό δίκτυο
Δευτερεύον οδικό δίκτυο
Αξονες Ανάπτυξης
Κύριος
Δευτερεύων
Πόλοι Ανάπτυξης
Διαπεριφερειακής Εμβέλειας
Κέντρο - Πόλος Τοπικής Ανάπτυξης
Ενότητες με Ομοιογενή Αναπτυξιακά Χαρακτηριστικά
Παράκτιος χώρος
Γεωργική γη
Δάση
Μεταλλευτικές ζώνες
Λατομικές ζώνες
ΒΕΠΕ / ΒΙΟΠΑ
Αστική / προαστιακή ανάπτυξη διαφορετικής έντασης
Μεικτές χρήσεις
Ηπια τουριστική ανάπτυξη
Τουριστικές περιοχές
Περιοχές με άμεση ανάγκη ρύθμισης αστικής εξάπλωσης
Ανάπτυξη Ε & Τ
ΥΠΕΧΩΔΕ
Διεύθυνση Χωροταξίας
Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφ. Βορείου Αιγαίου
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ
ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ
ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ
ΑΙΓΑΙΟΝ ΠΕΛΑΓ
N
0 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 Kilometers

Χάρτης Π.2
Οικιστικό Δίκτυο
(Διάρθρωση - Ιεράρχηση - Πολιτική)
Χωρική Δομή
Φυσικογεωγραφικά Στοιχεία
Ζώνες με υψόμετρο άνω των 800μ.
Κύριοι ποταμοί
Υδάτινες επιφάνειες
Διοικητικά Ορια
Ορια Κράτους
Ορια Περιφέρειας
Ορια Νομών
Ορια Επαρχιών
Ορια Ο.Τ.Α.
8888 Κωδικός Ο.Τ.Α.
Μεταφορική Υποδομή
Αεροδρόμια διεθνή, Δ. L>1800
Αεροδρόμια διεθνή, Δ. 1200<L<=1800
Ελικοδρόμια
Μεικτά λιμάνια
Πρωτεύον δίκτυο
Δευτερεύον δίκτυο
Οικιστικό Δίκτυο
Οικισμοί 1ου επιπέδου
Οικισμοί 2ου επιπέδου
Οικισμοί 3ου επιπέδου
Οικισμοί 4ου ενισχυμένου επιπέδου
Οικισμοί 4ου επιπέδου
Εδρα Περιφέρειας
Εδρα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης
Εδρα Επαρχίας
Εδρα Ο.Τ.Α.
Παραδοσιακοί οικισμοί
3001- ΑΝΩ ΚΑΤ.
2001-3000 ΚΑΤ.
1001-2000 ΚΑΤ.
0000-1000 ΚΑΤ.
Εξαρτήσεις μεταξύ οικισμών
3ου με ανώτερα επίπεδα
4ου με ανώτερα επίπεδα
Δίπολα
Χωρική Δομή - Γενικές Κατηγορίες Χώρου
Παράκτιος χώρος
Αγροτικός χώρος - Δάση
Αστική / προαστιακή ανάπτυξη διαφορετικής έντασης
Ηπια τουριστική ανάπτυξη
Τουριστικές περιοχές
ΥΠΕΧΩΔΕ
Διεύθυνση Χωροταξίας
Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφ. Βορείου Αιγαίου
0 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 Kilometers
N
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ
ΑΙΓΑΙΟΝ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ
ΑΙΓΑΙΟΝ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ
ΑΙΓΑΙΟΝ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ
ΑΙΓΑΙΟΝ ΠΕΛΑ
8313
8304
8312
8314
8361
8311
8310
8315
8302
8309
8306
8308
8307
8303
8317
8316
8301
8305
8510
8503
8508
8506
8509
8501
8502
8505
8507
8504
8404
8405
8401
8406
8402
8403
8408
8407